

Banja Luka College

KOMPANIJSKO PRAVO

skripta

Banja Luka, 2009.

Sadržaj

D I O P R V I.....	I
KOMPANIJSKO PRAVO	I
GLAVA I.....	1
SUBJEKTI PRIVREDNOG PRAVA	1
GLAVA II.....	2
PRIVREDNA DRUŠTVA	2
1. POJAM, BITNA OBILJEŽJA I VRSTE PRIVREDNIH DRUŠTAVA	2
1.1. Vrste privrednih društava	2
2. ZAJEDNIČKA PRAVILA ZA PRIVREDNA DRUŠTVA.....	3
2.1. Osnivanje privrednih društava	3
2.1.1. Osnivački akt i drugi akti	3
2.1.2. Registracija i objavljivanje registracije	4
2.2. Poslovno ime privrednog društva.....	5
2.2.1. Sjedište privrednog društva	5
2.2.2. Djelatnost privrednog društva	5
2.2.3. Ulozi, imovina, osnovni kapital i odgovornost za uloge.....	5
2.3. Odgovornost za obaveze privrednog društva	6
2.4. Zastupanje privrednih društava	7
2.4.1. Pojam.....	7
2.4.2. Osnov i oblici zastupanja	7
2.5. Dužnosti prema privrednom društvu.....	8
2.6. Poslovne knjige, računovodstvene isprave i finansijski izvještaji	8
2.6.1. Poslovne knjige	8
2.6.2. Finansijski izvještaji.....	9
3. ORTAČKO DRUŠTVO.....	10
3.1. Pojam i karakteristike.....	10
3.2. Osnivanje.....	10
3.3. Ulog.....	11
3.4. Udio i raspolaganje udjelom	11
3. 5. Odlučivanje ortaka	11
3. 6. Poslovođenje i zastupanje	12
3.7. Dobit i gubitak.....	12
3.8. Prava i obaveze ortaka.....	13
3.9. Prestanak svojstva ortaka	13
3.10. Prestanak ortačkog društva.....	13
4. KOMANDITNO DRUŠTVO	14
4.1. Ugovor ortaka društva.....	15
4.2. Pravni odnosi među ortacima i između ortaka i društva	15
4.3. Pravni odnosi komanditnog društva i ortaka prema trećim licima.....	15
5. DRUŠTVO S OGRANIČENOM ODGOVORNOSTI	16
5.1. Pojam i karakteristike.....	16
5.2. Osnivački akt i ugovor članova društva	16
5.3. Osnovni kapital	17
5.4. Ulog.....	18
5.5. Udio.....	18

5.5.1. Dioba udjela	18
5.5.2. Povlačenje i poništenje udjela	18
5.5.3. Prenos udjela	19
5.5.4. Pravo prečeg sticanja udjela društva	19
5.6. Organi društva s ograničenom odgovornošću	20
5.6.1. Struktura	20
5.6.2. Skupština	20
5.6.3. Direktor/upravni odbor	21
5.6.4. Interna revizija	24
5.7. Prestanak svojstva člana društva	24
5.8. Prestanak društva s ograničenom odgovornošću	25
6. AKCIONARSKO DRUŠTVO	25
6. 1. Pojam i karakteristike	25
6. 2. Vrste akcionarskih društava	26
6.2.1. Zatvoreno društvo	26
6.2.2. Otvoreno društvo	27
6.2.3. Osnivački akt i statut	27
6.3. Akcije	28
6.3.1. Pojam i karakteristike akcija	28
6.3.2. Pojam klase (roda) akcija	29
6.3.3. Obične i preferencijalne (povlašćene) akcije	29
6.3.3.1. Prava akcionara običnih akcija	29
6.3.3.2. Prava akcionara sa povlašćenim akcijama	29
6.3.4. Odobrene (neizdate) i izdate akcije	30
6.4. Povećanje osnovnog kapitala	31
6.4.1. Donošenje odluke	31
6.4.2. Načini povećanja	31
6.4.3. Vrste emisije	31
6.4.4. Povećanje osnovnog kapitala ulozima u novcu	32
6.5. Smanjenje osnovnog kapitala	32
6.5.1. Odluka	32
6.5.2. Vrste smanjenja	32
6.6. Prava i obaveze akcionara	32
6.6.1. Prava akcionara	32
6.6.1.1. Pravo učešća u radu skupštine društva	32
6.6.1.2. Pravo glasa u skupštini	32
6.6.1.3. Pravo na dividendu	33
6.6.1.4. Pravo raspolaganja akcijama	33
6.6.2. Obaveze akcionara	34
6.7. Organi akcionarskog društva	34
6.7.1. Struktura organa akcionarskog društva	34
6.7.2. Skupština akcionara	34
6.7.3. Vrste skupštine	34
6.7.3.1. <i>Godišnja skupština</i>	34
6.7.3.2. Vanredna skupština i njeno sazivanje od manjinskih akcionara	35
6.7.3.3. Skupština po nalogu suda	35

6.7.4. Upravni odbor i izvršni odbor	36
6.7.4.1. Opšte pravilo za direktora ili upravni odbor	36
6.7.4.2. Statusna pitanja upravnog odbora	36
6.7.4.3. Odlučivanje	37
6.7.5. Izvršni odbor	37
6.7.6. Generalni direktor i zastupanje društva	38
6.7.7. Nadzor	38
6.8. Prestanak akcionarskog društva	39
6.8.1. Prestanak društva i druge mjere suda	39
6.8.2. Prestanak društva i druge mjere suda po zahtjevu manjinskih akcionara	39
7. POVEZIVANJE PRIVREDNIH DRUŠTAVA	40
7.1. Pojam i vrste	40
7.2. Koncern	41
7.3. Holding	41
8. REORGANIZACIJA PRIVREDNOG DRUŠTVA - statusne promjene i promjena pravne forme	42
8.1. Statusne promjene	42
8.1.1. Osnovna načela	42
8.1.2. Finansijski izvještaj	42
8.1.3. Statusne promjene u likvidaciji	43
8.2. Vrste statusnih promjena	43
8.2.1. Spajanje	43
8.2.2. Podjela	43
8.2.3. Odvajanje	44
8.3. Zaštita povjerilaca	45
8.3.1. Pravo na obezbjeđenje i namirenje	45
8.4. Spajanje uz pripajanje akcionarskog društva u pojednostavljenom postupku	46
8.5. Spajanje uz pripajanje društava s ograničenom odgovornošću	46
8.6. Akcionarsko društvo kao društvo koje prestaje pripajanjem	46
8.7. Društvo sa ograničenom odgovornošću kao društvo koje prestaje pripajanjem	47
8.8. Spajanje uz osnivanje	47
8.8.1. Spajanje uz osnivanje akcionarskih društava	47
8.8.2. Spajanje uz osnivanje društava sa ograničenom odgovornošću	47
8.8.3. Spajanje uz osnivanje između akcionarskih društava i društava sa ograničenom odgovornošću	48
8.8.5. Podjela uz pripajanje akcionarskih društava	49
8.8.6. Podjela bez odluka skupština društava sticalaca	49
8.8.7. Podjela uz osnivanje akcionarskog društva	49
8.8.8. Odvajanje uz pripajanje i odvajanje uz osnivanje akcionarskog društva	49
8.8.9. Podjela i odvajanje društava sa ograničenom odgovornošću	50
8.8.10. Podjela akcionarskog društva i odvajanje poslovne jedinice (dijela) društva u društvo sa ograničenom odgovornošću i obrnuto	50
8.9. Statusne promjene i ortačko i komanditno društvo	50
9. PRESTANAK PRIVREDNOG DRUŠTVA	51
9.1. Stečaj	51

9.1.2. Stranke i drugi učesnici u postupku stečaja	51
9.1.3. Organi stečajnog postupka	51
9.1.3.1. Stečajni upravnik.....	52
9.1.3.2. Skupština povjerilaca	52
9.1.3.3. Odbor povjerilaca.....	52
9.1.4. Stečajni postupak.....	53
9.1.4.1. Direktno otvaranje stečajnog postupka	53
9.1.4.2. Pravne posledice pokretanja stečajnog postupka	53
9.1.5. Stečajna masa	55
9.1.5.1. Utvrđivanje potraživanja.....	55
9.1.5.2. Izlučna prava i izlučni poverilac	55
9.1.5.3. Razlučna prava i razlučni poverilac	55
9.1.5.4. Unovčenje stečajne mase	56
9.1.5.5. Dioba stečajne mase.....	56
9.1.5.6. Stečajni redovi.....	57
9.2. Reorganizacija.....	57
9.2.1. Pojam.....	57
9.2.2. Sadržina plana reorganizacije.....	57
9.2.3. Mere za realizaciju plana reorganizacije.....	57
9.2.4. Postupak donošenja plana reorganizacije.....	58
9.2.4.1. Osnova za sprovođenje plana reorganizacije	58
9.2.4.2. Razvrstavanje učesnika u stečajnom planu	59
9.3. Likvidacija.....	59
9.3.1. Pokretanje postupka	60
9.3.2. Otvaranje likvidacionog postupka i imenovanje likvidacionog upravnika	60
9.3.4. Dužnosti i prava likvidacionog upravnika	60
9.3.5. Dioba	60
GLAVA III.....	62
OSTALI SUBJEKTI PRIVREDNOG PRAVA	62
1. POSLOVNE BANKE	62
1.1. Izdavanje dozvole i ovlašćenja za rad	62
1.2. Dozvola za rad banke je uslov za upis u sudski registar	62
1.3. Upravljanje bankom	63
1.3.1. Skupština	63
1.3.2. Nadzorni odbor.....	64
1.3.3. Uprava.....	65
1.3.4. Odbor za reviziju.....	65
2. DRUŠTVA ZA OSIGURANJE.....	66
2.1. Akcionarsko društvo za osiguranje	66
2.1.1. Djelatnost neposrednog osiguranja i reosiguranja	66
2.1.2. Dozvola za rad.....	67
2.1.3. Vrste osiguranja.....	67
2.2. Neki pojmovi.....	68
3. BERZE HARTIJA OD VRIJEDNOSTI	69
3.1. Berza hartija od vrijednosti	69

3.2. Osnivanje berze	70
4. BROKERSKO-DILERSKA DRUŠTVA	71
5. ZADRUGE	71
5.1. Pojam	71
5.2. Vrste	72
5.3. Osnivanje	72
5.4. Sticanje i prestanak svojstva zadrugara	73
5.5. Upravljanje zadrugom	73
5.6. Organi	73
5.6.1. Skupština zadruge	74
5.6.2. Upravni odbor	74
5.6.3. Nadzorni odbor	75
5.6.4. Direktor zadruge	75
6. JAVNA PREDUZEĆA	76
6.1. Organi preduzeća	76
6.1.1. Skupština	77
6.1.2. Nadzorni odbor	77
6.1.3. Uprava preduzeća	78
7. PREDUZETNIK	78
8. PRIVREDNE ASOCIJACIJE	79
8.1. Privredne komore	79
8.2. Zadružni savezi	81

D I O P R V I
KOMPANIJSKO PRAVO

GLAVA I

SUBJEKTI PRIVREDNOG PRAVA

Subjekti privrednog prava (privredni subjekti) su fizička i pravna lica koja su u privrednopravnom prometu nosioci prava i obaveza. Subjekti privrednog prava mogu biti organizovani u individualnom organizacionopravnom obliku - preduzetnici ili u kolektivnom organizacionopravnom obliku - privredna društva, banke i druge finansijske organizacije, društva za osiguranje, berze, javna preduzeća, zadruge, i dr.

Preduzetnik je fizičko lice koje je registrovano i koje radi sticanja dobiti u vidu zanimanja obavlja sve zakonom dozvoljene djelatnosti, uključujući umjetničke i stare zanate i poslove domaće radinosti.

Privredno društvo je pravno lice koje osnivaju osnivačkim aktom pravna i/ili fizička lica radi obavljanja djelatnosti u cilju sticanja dobiti.

Banka je akcionarsko društvo, koje ima dozvolu za rad koje obavlja depozitne i kreditne poslove, a može obavljati i druge poslove u skladu sa zakonom. U druge finansijske organizacije spadaju: poštanska štedionica, štedionica, štedno-kreditna organizacija, štedno-kreditna zadruga.

Društva za osiguranje osnivaju se u obliku akcionarskog društva za osiguranje, društva za uzajamno osiguranje ili agencije za poslove pružanja drugih usluga osiguranja, radi obavljanja poslova osiguranja i reosiguranja, kao i drugih poslova u vezi sa osiguranjem i reosiguranjem (npr. snimanje i procjena štete, pružanje tehničkih i intelektualnih usluga i sl.- agencije za poslove pružanja drugih osiguranja).

Berza je pravno lice organizovano kao akcionarsko društvo koje obavlja djelatnost organizovanja trgovine hartijama od vrijednosti i drugim finansijskim instrumentima na berzanskom tržištu, odnosno na berzanskom i vanberzanskom tržištu.

Brokersko-dilersko društvo je pravno lice organizovano kao akcionarsko društvo radi obavljanja djelatnosti na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti (posredovanje u kupovini i prodaji hartija od vrijednosti i kupovina i prodaja hartija od vrijednosti u svoje ime, a za račun nalogodavca, odnosno u ime i za račun nalogodavca - brokerski poslovi; kupovina i prodaja hartija od vrijednosti u svoje ime i za svoj račun, radi ostvarivanja razlike u cijeni - dilerski poslovi, i dr.).

Javno preduzeće je preduzeće koje obavlja djelatnost od opšteg interesa, a koje osniva država, odnosno jedinica lokalne samouprave.

Kontrolna pitanja

1. Kako mogu biti organizovani subjekti privrednog prava?
2. Definišite pojam - preduzetnik.
3. Definišite privredno društvo.
4. Objasnite pojam – berza.

GLAVA II

PRIVREDNA DRUŠTVA

1. POJAM, BITNA OBILJEŽJA I VRSTE PRIVREDNIH DRUŠTAVA

1.1. Vrste privrednih društava

Pravne forme privrednih društava prema ZOPD su ortačko društvo, komanditno društvo, društvo sa ograničenom odgovornošću (DOO) i akcionarsko društvo (otvoreno i zatvoreno).

S obzirom na zajednička obilježja pojedinih oblika privrednih društava, privredna društva se, u zakonodavstvu i pravnoj teoriji, razvrstavaju u grupe prema više kriterijuma.

Uobičajena je podjela privrednih društava na društva lica i društva kapitala (Zakon o preduzećima je, za razliku od ZOPD, izričito razvrstavao privredna društva u ove dvije grupe). U društva lica spadaju ortačko društvo i komanditno društvo, a u društva kapitala spadaju akcionarsko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću.

1.2. Osnovne karakteristike privrednih društava

Osnovne karakteristike društava lica su:

- lična svojstva članova i međusobno povjerenje i povezanost bitna je za njihovo nastajanje i postojanje;
- činjenice vezane za ličnost članova (ortaka i komplementara) kao što su smrt, poslovna neposobnost, istupanje iz društva, isključenje, često vode prestanku društva; dominiraju elementi *intuitu personae*;
- članovi društva (ortaci, odnosno komplementari) neograničeno solidarno odgovaraju za obaveze društva;
- društvo mora imati najmanje dva člana (ortaka kod ortačkog društva, odnosno makar jednog komplementara i jednog komanditora kod komanditnog društva);
- za postojanje društva nije bitan kapital, tako da se za ova društva ne traži minimalni novčani deo osnovnog kapitala (s obzirom na odgovornost članova za obaveze društva);
- ovim društvima upravljaju, vode poslove društva i zastupaju društvo članovi društva (prije svega, ortaci, odnosno komplementari svi što je i zakonska pretpostavka, nekolicina ili jedan) tako da nemaju posebne organe (skupština, upravni odbor, nadzorni odbor);
- članovi društva imaju široku autonomiju u pogledu uređenja odnosa u društvu (osnivačkim aktom i ugovorom članova društva, prije svega), a zakonske odredbe kojima se ti odnosi uređuju, po pravilu, su dispozitivne prirode;
- stupanje novih članova u društvo kao i raspolaganje udjelom je, po pravilu, ograničeno (naročito prenos udjela trećim licima); najčešće posluju pod personalnim poslovnim imenom (ime jednog, nekolicine ili svih ortaka), i dr.

Osnovne karakteristike društava kapitala su:

- kod ovih društava od odlučujućeg značaja je kapital odnos a ne lična svojstva članova/akcionara društva (društvo se ne konstituiše, ne funkcioniše i prestaje zavisno od tih svojstava);

- društvo svojom imovinom odgovara za svoje obaveze, dok akcionari, odnosno članovi ne odgovaraju za obaveze društva, već samo snose rizik poslovanja društva do visine svog uloga u društvo;
- društvo kapitala ima osnovni kapital podijeljen na akcije, odnosno udjele, a zakonom se propisuje minimalni novčani deo osnovnog kapitala;
- društvo kapitala najčešće ima više članova ali pojedini oblici mogu imati i samo jednog člana/akcionara (DOO i zatvoreno akcionarsko društvo - jednočlano društvo);
- društvom upravljaju i vode poslove društva organi društva, a ne članovi/akcionari neposredno;
- sticanje svojstva člana/akcionara društva, najčešće nije ograničeno, prenos udjela je po pravilu slobodan (ovo se naročito odnosi na otvorena akcionarska društva);
- promjena članova nema nikakav uticaj na status društva i prava i obaveze ostalih članova/akcionara;
- ova društva po pravilu posluju pod realnim, predmetnim poslovnim imenom; društva kapitala (naročito, akcionarsko društvo) mogu da se osnivaju za obavljanje svih privrednih djelatnosti, (obuhvatajući i bankarske, berzanske, brokerske poslove, kao i poslove osiguranja).

Zakon o računovodstvu privredna društva (uopšte pravna lica) dijeli na mala, srednja i velika.

Kontrolna pitanja

1. Navedi pravne forme privrednih društava.
2. Koja je uobičajena je podjela privrednih društava?
3. Koja društva spadaju u društva lica, a koja u društva kapitala?
4. Navedi najmanje 2 karakteristike društva lica.
5. Navedi najmanje 2 karakteristike društva kapitala.

2. ZAJEDNIČKA PRAVILA ZA PRIVREDNA DRUŠTVA

2.1. Osnivanje privrednih društava

2.1.1. Osnivački akt i drugi akti

Privredna društva osnivaju se osnivačkim aktom koji ima formu ugovora o osnivanju ako ga osniva više osnivača ili odluke o osnivanju ako ga osniva jedan osnivač.

Lica koja osnivaju privredno društvo su osnivači društva. Svi osnivači privrednog društva potpisuju osnivački akt.

Osnivački akt privrednog društva notarski se obrađuje i ima sadržinu utvrđenu zakonom za tu pravnu formu privrednog društva.

Pored osnivačkog akta, ortačko i komanditno društvo mogu imati i ugovor ortaka društva, društvo sa ograničenom odgovornošću može imati i ugovor članova društva, a akcionarsko društvo i statut.

Osnivači i lica koja u skladu sa ovim zakonom nakon osnivanja pristupe ortačkom društvu su ortaci, komanditnom društvu – ortaci, odnosno komplementari i komanditori,

društvu sa ograničenom odgovornošću – članovi društva, a akcionarskom društvu – akcionari.

2.1.2. Registracija i objavljivanje registracije

Sticanje svojstva pravnog lica

Privredno društvo stiče svojstvo pravnog lica trenutkom upisa u sudski registar na način propisan zakonom kojim se uređuje registracija poslovnih subjekata (u daljem tekstu: registar).

Registracija i objavljivanje

Registracija podataka o privrednom društvu i objavljivanje registracije vrši se u skladu sa zakonom kojim se uređuje registracija poslovnih subjekata.

Dejstvo registracije i objavljivanja u odnosu na treća lica

Smatra se da treća lica znaju za registrovane podatke o privrednom društvu nakon njihovog objavljivanja ili objavljivanja izvoda iz tih podataka ili dokumenata na osnovu kojih je izvršena registracija sa upućivanjem na njih.

Smatra se da treća lica znaju ili da prema okolnostima slučaja mogu znati za podatke i dokumenta i prije objavljivanja, a nakon deponovanja u registar, ako privredno društvo to dokaže.

Ako se objavljeni podaci razlikuju od registrovanih podataka, za privredno društvo se kao tačan uzima podatak iz registra, tako da ono u odnosima sa trećim licima ne može isticati podatke koji su objavljeni, ako su se treća lica pouzdala u podatke iz registra.

2.1.5. Ništavost registracije osnivanja

Registracija osnivanja privrednog društva ništava je u slučajevima propisanim ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje registracija poslovnih subjekata.

Registracija osnivanja i registracija drugih podataka privrednog društva ništava je ako:

- a) je broj osnivača manji od broja utvrđenog ovim zakonom,
- b) ne postoji pravna i poslovna sposobnost svih osnivača,
- v) osnivački akt nije sastavljen u propisanoj formi,
- g) osnivački akt ne sadrži podatke o poslovnom imenu društva, vrijednosti i vrsti uloga svakog osnivača ili iznosa osnovnog kapitala koji je propisan ovim zakonom ili o djelatnosti društva,
- d) minimalni iznos uloga nije uplaćen u skladu sa ovim zakonom i
- đ) je djelatnost društva nezakonita ili suprotna javnom interesu.

Ako je osnov ništavosti registracije privrednog društva moguće otkloniti, nadležni sud nakon pokretanja postupka za utvrđivanje ništavosti određuje rok od najduže 90 dana za otklanjanje nedostataka i za to vrijeme zastaje sa postupkom.

Ništavost registracije nema pravno dejstvo na pravne poslove tog društva sa savjesnim trećim licima.

Utvrđenjem ništavosti registracije privrednog društva, članovi i akcionari postaju solidarno odgovorni za namirenje potraživanja povjerilaca društva.

2.2. Poslovno ime privrednog društva

2.2.1. Sjedište privrednog društva

Svako privredno društvo ima sjedište. Sjedište privrednog društva određuje se osnivačkim aktom i upisuje se u registra privrednih subjekata.

Sjedište privrednog društva je mjesto iz koga se upravlja poslovima društva. To znači da se vezuje za mjesto gde je sjedište uprave (ne za mjesto obavljanja djelatnosti društva, jer društvo može obavljati djelatnost u više različitih mjesta, mada se, po pravilu, sjedište uprave i mjesto obavljanja glavne djelatnosti poklapaju; međutim, u uporednom pravu postoji koncept gde je za određivanje sjedišta relevantno mesto obavljanja djelatnosti, kao i koncept po kome je relevantno mjesto osnivanja koje, pak ne mora biti vezano ni za mjesto obavljanja djelatnosti niti za mesto odakle se upravlja).

Značaj (određenja) sjedišta je višestruk: za određivanje nadležnosti sudskih i upravnih organa u parničnom, vanparničnom, izvršnom i upravnom postupku u kome učestvuje privredno društvo; za određivanje nadležnosti u stečaju; za određivanje mjesta sklapanja ugovora ako stranke u ugovoru nisu navele to mjesto; za određivanje mjesne nadležnosti organa za vršenje nadzora nad zakonitošću rada privrednog društva; za ispunjenje fiskalnih obaveza; za određivanje mjerodavnog prava koje će se primeniti na ugovor, prema pravilima međunarodnog privatnog prava; za određivanje nacionalnosti privrednog društva, i dr.

Privredno društvo može promijeniti sjedište, na način određen osnivačkim aktom; mora se upisati u registar; a dovodi i do promjene osnivačkog akta (pošto je sjedište bitan element osnivačkog akta).

2.2.2. Djelatnost privrednog društva

Privredno društvo može obavljati sve zakonom dozvoljene djelatnosti.

Djelatnosti za koje je zakonom propisano da se mogu obavljati samo na osnovu saglasnosti, dozvole ili drugog akta nadležnog organa, mogu se obavljati po dobijanju te dozvole, saglasnosti ili drugog akta nadležnog organa.

Djelatnosti za koje je posebnim zakonom propisano da se obavljaju u određenoj pravnoj formi privrednog društva, ne mogu se obavljati u drugoj pravnoj formi društva.

2.2.3. Ulozi, imovina, osnovni kapital i odgovornost za uloge

Ortaci, članovi i akcionari privrednog društva dužni su da ulože svoje ugovorene uloge u imovinu društva u skladu sa ovim zakonom, osnivačkim aktom, ugovorom ili drugim aktom društva.

Na osnovu uloga ortaci, odnosno članovi društva stiču udio u društvu, a akcionari akcije društva.

Ortaci, članovi, odnosno akcionari koja ne izvrše obaveze u vezi sa osnivanjem privrednog društva ili daju netačne podatke o ulogu, odgovaraju društvu za prouzrokovanu štetu.

Na izvršenje obaveza prema privrednom društvu u vezi sa ulogom u imovinu društva primjenjuju se odredbe zakona i zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi.

Ako lica ne ulože ugovorene nenovčane uloge, mogu odlučiti da ulože novčani iznos jednak vrijednosti neuloženog nenovčanog uloga, po prethodnoj saglasnosti društva.

Kada je predmet uloga pravo svojine, svi uneseni ulozi u imovinu privrednog društva svojina su društva i ne mogu biti korišćeni od ortaka, članova i akcionara kao njihova lična imovina.

Privredno društvo ne može da oslobodi svog ortaka, člana i akcionara od odgovornosti ili da im umanjuje obaveze po osnovu odgovornosti.

Lica koja ulože svoje ugovorene uloge u imovinu društva nemaju pravo na vraćanje uloga ili na kamatu na ulog u privredno društvo. Plaćanja privrednog društva po osnovu povlačenja i poništenja akcija ili sticanja sopstvenih akcija ili udjela, kao i druga plaćanja tim licima u skladu sa ovim zakonom ne smatraju se vraćanjem uloga ili plaćanjem kamate na uloge.

U slučaju prenosa udjela, odnosno akcija, ako zakonom nije drugačije uređeno, prenosilac i sticalac odgovorni su solidarno za obaveze prenosioca u vezi sa ulogom nastale prije tog prenosa.

Prava privrednog društva, ostvaruje društvo ili ortak, odnosno član i akcionar koji ima ili zastupa najmanje 5 % osnovnog kapitala društva.

Imovinu društva u smislu zakona čini pravo svojine i druga imovinska prava koje društvo ima na ulozima ili je steklo poslovanjem.

Osnovni kapital društva u smislu zakona jeste ukupna vrijednost udjela, odnosno akcija u društvu.

Neto kapital društva u smislu ovog zakona jeste razlika između ukupne vrijednosti imovine i ukupnih obaveza društva.

2.3. Odgovornost za obaveze privrednog društva

Privredno društvo za svoje obaveze (ugovorne i vanugovorne) odgovara celokupnom svojom imovinom. Radi se o neograničenoj i potpunoj odgovornosti.

Odgovornost za drugoga po vrsti odgovornosti može da bude solidarna i supsedijarna, a po obimu neograničena i ograničena.

Solidarna odgovornost za drugoga znači da povjerilac ima, prema svom izboru, pravo da zahtijeva ispunjenje obaveze bilo od glavnog dužnika, bilo od solidarnih dužnika (jednog, nekolicine ili svih), bilo istovremeno od glavnog dužnika i solidarnih dužnika (jednog, nekolicine ili svih), ne držeći se pri tome reda, jer svi odgovaraju istovremeno. Svi solidarni dužnici nalaze se u istom položaju prema poveriocu. Povjerilac može samo jednom naplatiti svoje potraživanje. Isplatom duga od strane jednog solidarnog dužnika od obaveze se oslobađaju svi solidarni dužnici. Tada, na isplatioca prelaze prava prema ostalim solidarnim dužnicima (pravo regresa).

Supsidijarna odgovornost je posebna vrsta odgovornosti za tuđe obaveze koja nastaje na autonomnoj osnovi (ugovorom između privrednog društva-glavnog dužnika i drugog/drugih lica-supsidijarnih dužnika koaj preduzimaju odgovornost za njegove obaveze). Supsidijarna odgovornost se razlikuje se od solidarne odgovornosti, prije svega, u redosledu naplate. Ovde je, u prvom redu odgovorno privredno društvo, kao glavni dužnik. Ako ono isplati poveriočevo potraživanje, ne nastaju dejstva supsidijarne odgovornosti zato što nema duga. U slučaju da glavni dužnik ne namiri potraživanje poverioca, poverilac će pozvati na odgovornost supsidijarne dužnike radi naplate svog

potraživanja. Ako ima više supsidijarnih dužnika, oni su među sobom solidarni (poverilac može naplatu svog potraživanja tražiti od bilo kog supsidijarnog dužnika ili od svih istovremeno i zajedno).

2.4. Zastupanje privrednih društava

2.4.1. Pojam

Prema ZOPD privredno društvo, bez obzira na pravnu formu, ima svojstvo pravnog lica. Samim tim što mu je priznata pravna sposobnost priznata mu je i poslovna sposobnost, odnosno omogućeno mu je da ostvaruje pravnu sposobnost; data mu je mogućnost da stiče prava i obaveze. Kao takvo, privredno društvo je subjekt pravnog prometa, subjekt u postupku pred sudovima, upravnim organima, učesnik u drugim postupcima. Međutim, kako se radi o pravnom licu, ono ne može da preuzima pravne radnje kao što to čini fizičko lice, tj. ne može da sopstvenim izražajnim sredstvima manifestuje svoju volju, odnosno da neposredno preuzima pravne radnje. Nužno je da neko u ime i za račun privrednog društva daje relevantne izjave volje, kako u pravnom prometu, tako i u svim drugim postupcima u kojima se privredno društvo javlja kao subjekt. Taj neko je određeni subjekt privrednog društva, odnosno fizičko lice kao organ ili ovlašćeno lice. Tako, govorimo o institutu zastupanja privrednih društava.

Pod zastupanjem privrednog društva podrazumeva se vršenje pravnih poslova u pravnom prometu (zaključivanje ugovora i preuzimanje drugih pravnih radnji) i obavljanje raznih procesnih radnji u postupku pred sudovima i drugim organima, na osnovu ovlašćenja za zastupanje, u ime i za račun privrednog društva. Na ovaj način privredno društvo stupa u imovinsko-pravne odnose s trećim licima, stiče prava i preuzima obaveze iz tih odnosa.

2.4.2. Osnov i oblici zastupanja

Pravni osnov za zastupanje privrednih društava daje zakon, osnivački akt, izjava volje zastupanog, odnosno zastupnika privrednog društva (punomoćje), obavljanje određenih poslova u privrednom društvu (punomoćje po zaposlenju), ili akt nadležnog organa. Shodno osnovu, oblici zastupanja privrednih društava su zakonsko zastupanje (zastupanje na osnovu zakona), zastupanje na osnovu osnivačkog akta, punomoćstvo, prokura, punomoćje po zaposlenju, punomoćje trgovinskog zastupnika-punomoćnika, zastupanje na osnovu akta nadležnog organa (u slučaju stečaja određenje stečajnog upravnika, ili kod likvidacije - likvidacionog upravnika).

Zakonski zastupnik DOO je direktor, odnosno predsednik upravnog odbora (zavisno od toga da li u strukturi organa društva postoji direktor ili upravni odbor). Zakonski zastupnik otvorenog akcionarskog društva je generalni direktor (generalni direktor je predsednik izvršnog odbora direktora; ujedno i predsednik upravnog odbora, ako osnivačkim aktom ili statutom društva nije drukčije određeno). Isto važi i za zatvoreno akcionarsko društvo kada u strukturi organa postoji izvršni odbor direktora; u suprotnom važi rečeno kod DOO. Zakonski zastupnik je zakonom ovlašćen za zastupanje privrednog društva tako da nije potrebno nikakvo posebno ovlašćenje niti davanje takvog ovlašćenja osnivačkim ili nekim drugim aktom niti se može zakonskom zastupniku osnivačkim ili nekim drugim aktom oduzeti funkcija zastupanja. Ovo ovlašćenje proizilazi iz samog statusa direktora/predsednika upravnog odbora koji se u zastupničkim

poslovima pojavljuje kao sastavni dio privrednog društva, kao njegov organ, izražavajući volju društva. U ortačkom društvu, funkciju zastupanja mogu vršiti svi, nekolicina ili jedan član društva, a u komanditnom društvu svi, nekolicina ili jedan komplementar.

2.5. Dužnosti prema privrednom društvu

Dužnosti prema privrednom društvu imaju: svi ortaci ortačkog društva; svi komplementari komanditnog društva (ne i komanditori); kontrolni članovi DOO, odnosno kontrolni akcionari akcionarskog društva (lica koja sama ili zajedno sa drugim licima sa kojima djeluju zajedno/*zajedničko* dejlovanje, ostvaruju kontrolni upravljački uticaj u društvu na osnovu kapital učešća ili na osnovu posebno zaključenog ugovora; ne i ostali članovi, odnosno akcionari); zastupnici društva; članovi upravnog odbora, članovi izvršnog odbora, članovi nadzornog odbora, članovi odbora revizora i interni revizor DOO i akcionarskog društva; lica koja imaju ugovorna ovlašćenja da upravljaju poslovima privrednog društva; likvidacioni upravnik privrednog društva (: lica koja imaju dužnosti prema privrednom društvu).

2.6. Poslovne knjige, računovodstvene isprave i finansijski izvještaji

2.6.1. Poslovne knjige

Svi privredni subjekti dužni su da vode poslovne knjige. Poslovne knjige predstavljaju jednoobrazne evidencije o stanju i promjenama na imovini, obavezama i kapitalu, prihodima i rashodima privrednih subjekata (uopšte pavnih lica i preduzetnika).

Privredni subjekti poslovne promjene knjiže na računima propisanim kontnim okvirom.

Poslovne knjige su dnevnik, glavna knjiga i pomoćne knjige. Dnevnik i glavna knjiga vode se po sistemu dvojnog knjigovodstva. To znači da se svaka poslovna promjena istovremeno knjiži u istom iznosu na levoj strani (*duguje*) jednog računa (konta) i desnoj strani (*potražuje*) drugog ili drugih računa; zbir svih knjiženja na lijevim i desnim stranama različitih konta mora dati isti iznos i zbog toga se primjenom sistema dvojnog knjigovodstva odmah pokazuje da li su knjiženja vršena ispravno. Dnevnik je poslovna knjiga u koju se unose poslovne promjene prema redosledu njihovog nastanka, odnosno prema redosljedu prijema računovodstvene isprave. Glavna knjiga se sastoji od konta na koja se knjiže stanje i promjene na imovini, obavezama, kapitalu, prihodima i rashodima, i koja je podloga za sastavljanje finansijskih izvještaja. U pomoćne knjige spadaju knjiga blagajne, knjiga osnovnih sredstava, analitičke evidencije o o potraživanjima i obavezama, sirovinama i drugom materijalu, rezervnim dijelovima, sitnom inventaru, nedovršenoj proizvodnji, gotovim proizvodima i robi i dr. U dnevnik blagajne se unose poslovne promjene koje nastaju po osnovu gotovine i drugih vrijednosti koje se vode u blagajni pravnog lica i preduzetnika. Dnevnik blagajne zaključuje se na kraju svakog dana i dostavlja se računovodstvu istog, a najkasnije narednog dana.

Poslovne knjige vode se za poslovnu godinu koja je jednaka kalendarskoj. Otvaranje poslovnih knjiga vrši se na početku poslovne godine na osnovu zaključnog bilansa stanja prethodne godine. Novoosnovana pravna lica i preduzetnici otvaraju poslovne knjige na osnovu bilansa osnivanja koji se sastavlja na osnovu popisa imovine i

obaveza, sa stanjem na dan upisa u registar kod organa, odnosno organizacije nadležne za vođenje registra privrednih subjekata.

Poslovne knjige zaključuju se posle knjiženja svih poslovnih promjena i obračuna na kraju poslovne godine ili u toku poslovne godine u slučajevima statusnih promjena, prestanka poslovanja, i u drugim slučajevima zakonom propisanim. Poslovne knjige koje se koriste više od jedne godine zaključuju se po prestanku njihovog korišćenja. Poslovne knjige se zaključuju najkasnije do roka za dostavljanje finansijskih izvještaja. U slučaju otvaranja stečaja ili likvidacije, poslovne knjige i računovodstvene isprave zapisnički se predaju likvidacionom, odnosno stečajnom upravniku. Poslovne knjige predstavljaju javne isprave. Privredna društva (i preduzetnici) dužna su da vođenje poslovnih knjiga (kao i sastavljanje i prezentaciju finansijskih izvještaja) vrše u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima i Međunarodnim standardima revizije.

2.6.2. Finansijski izvještaji

Na osnovu podataka iz poslovnih knjiga, privredni subjekti sastavljaju i prikazuju finansijske izvještaje za tekuću poslovnu godinu sa stanjem na dan 31. decembra tekuće godine. Privredni subjekat kod koga nastanu statusne promjene (spajanje, podjela i odvajanje) ili prodaja, sastavlja finansijske izvještaje na dan utvrđen u odluci o promjeni, odnosno na dan utvrđen u ugovoru o prodaji.

Godišnje finansijske izvještaje usvaja skupština privrednog društva. Organ upravljanja odgovoran je za istinito i pošteno prikazivanje finansijskih izvještaja.

Finansijski izvještaji su: bilans stanja, bilans uspjeha, izvještaj o tokovima gotovine, izvještaj o promjenama na kapitalu, napomene uz finansijske izvještaje, statistički aneks.

Bilans stanja predstavlja pregled imovine (aktive), obaveza i kapitala (pasive) na određen dan. Pod aktivom se podrazumeva lijeva strana bilansa koja pokazuje imovinu (zbir svih u društvo uloženi stvari i prava i gotovine i poslovanjem tom imovinom stvorene nove imovine). Pod pasivom se podrazumeva desna strana bilansa koja prikazuje kapital, kao zbir vrijednosti svih sredstava stavljenih na raspolaganju privrednom društvu. Dakle, aktiva pokazuje upotrebu kapitala/konkretne forme u koje su sredstva uložena (osnovna i obrtna sredstva), a pasiva obaveštava o poreklu sredstava sa kojima privredno društvo raspolaže (sopstveni i pozajmljeni kapital).

Bilans uspeha predstavlja pregled prihoda, rashoda i rezultata ostvarenih u određenom vremenskom periodu (dobit ili gubitak). Dobit postoji ako je vrijednost ukupne aktive privrednog društva veća od vrijednosti njegove pasive (koja kod društava kapitala uključuje i vrijednost osnovnog kapitala). Tada, skupština društva odlučuje o upotrebi dobiti (dobit se može upotrijebiti za različite namene, zavisno od potreba društva i ne mora se deliti isključivo njegovim članovima). Ukoliko je pasiva veća od aktive, društvo iskazuje gubitak.

Kontrolna pitanja

1. Zbog čega je značajno sjedište privrednog društva?
2. Koje djelatnosti privredno društvo može obavljati.
3. Imaju li lica, koja ulože svoje ugovorene uloge u imovinu društva, pravo na vraćanje uloga ili na kamatu na ulog u privredno društvo?
4. Šta znači solidarna odgovornost?
5. Objasni pojam supsidijarna odgovornost.

6. Šta podrazumijevamo pod pojmom – zastupanje privrednog društva.
7. Ko može zakonski zastupati DOO?
8. Navedi lica koja imaju dužnosti prema privrednom društvu?
9. Šta predstavljaju poslovne knjige?
10. Objasnite pojam dvojnog knjigovodstva.
11. Šta spada u finasijske izvještaje?

3. ORTAČKO DRUŠTVO

3.1. Pojam i karakteristike

Ortačko društvo je privredno društvo koje osnivaju dva ili više fizičkih i/ili pravnih lica u svojstvu ortaka društva radi obavljanja određene djelatnosti pod zajedničkim poslovnim imenom.

Ortačko društvo može osnovati najmanje dva osnivača i to je ujedno i minimalan broj članova ortačkog društva (ako spadne na samo jednog člana, ne može opstati kao ortačko društvo). To mogu biti fizička i pravna lica, domaća i strana. Maksimalan broj članova ortačkog društva nije zakonom ograničen. Međutim, u praksi, ortačka društva su, po pravilu, društva sa malim brojem članova (ovo, prije svega, zbog odgovornosti ortaka za obaveze društva – neograničena odgovornost članova za obaveze društva). Lica koja osnivaju ortačko društvo, nakon osnivanja, kao i lica koja naknadno pristupe ortačkom društvu nazivaju se - ortaci.

Ortačko društvo nastaje na osnovu ugovora. Pravni odnosi između ortaka, kao i pravni odnosi između ortaka i ortačkog društva uređuju se ugovorom o osnivanju društva i ugovorom ortaka društva (postojanje ugovora ortaka društva nije obavezno), uz poštovanje imperativnih zakonskih odredbi.

Ortačko društvo ima svoju imovinu. Ona je vlasništvo društva, dok su ortaci vlasnici nad društvom. Imovina ortačkog društva je pravno odvojena od imovine ortaka. Ulog ortaka u ortačko društvo imovina je ortačkog društva, osim onih stvari koje su date na korišćenje društvu uz zadržano pravo svojine ortaka. U imovinu ortaka ulaze prava koja ortak ima u odnosu na društvo, ali ne i imovina društva. U pravnim odnosima sa trećim licima nosilac prava i obaveza je samo društvo. Ortačko društvo odgovara za svoje obaveze cjelokupnom svojom imovinom. Međutim, za obaveze društva odgovaraju i njegovi članovi – ortaci solidarno cjelokupnom svojom imovinom (dakle, ne samo onom imovinom koju su unijeli u društvo nego i onom imovinom koju nisu unijeli u društvo), ako sa povjerenjem nije drukčije ugovoreno). ZOPD, za razliku od društava kapitala, kod ortačkog društva ne zahtijeva postojanje tzv. minimalnog novčanog dijela osnovnog kapitala (ovo, pre svijega, usled neograničene solidarne odgovornosti ortaka cjelokupnom svojom imovinom za obaveze ortačkog društva).

3.2. Osnivanje

Osnovne radnje (faze) kod osnivanja ortačkog društva su zaključenje ugovora o osnivanju društva, uplata odnosno unošenje uloga u društvo i registracija društva. Osim pomenutih, osnivanje ortačkog društva prate i neke druge radnje (procena vrijednosti nenovčanih uloga, određivanje zastupanika društva, i dr.).

Ugovor o osnivanju ortačkog društva je osnivački akt i *najviši* opšti akt društva. Ugovor o osnivanju ortačkog društva sačinjava se u pismenoj formi i potpisuju ga svi

osnivači društva. Potpisi osnivača se ovjeravaju. Ugovor o osnivanju sadrži: podatke o osnivačima; poslovno ime i sjedište društva; djelatnost društva; označenje vrste i vrijednosti uloga ortaka; i dr. (odredbe o pravima i obavezama osnivača, odnosno ortaka, uslovima i načinu utvrđivanja i raspoređivanja dobiti, poslovođenju i zastupanju, odlučivanju ortaka, izmjenama i dopunama ugovora o osnivanju, rešavanju sporova, prestanku društva i sl.). Izmjene i dopune ugovora o osnivanju vrše se uz saglasnost svih ortaka društva, ako tim aktom nije drukčije određeno (određenom većinom).

3.3. Ulog

Ulog ortaka u ortačko društvo može biti u novcu, stvarima, pravima, radu ili uslugama, koji su izvršeni ili treba da budu izvršeni. Ulozi ortaka mogu, ali ne moraju biti jednake vrijednosti. Zakonska pretpostavka je da su ulozi ortaka jednake vrijednosti (tako, npr. ako se ugovorom o osnivanju utvrdi samo ukupna vrijednost svih uloga, bez određivanja vrijednosti pojedinačnih uloga ortaka, onda su svi osnivači/ortaci dužni da unesu uloge jednake vrijednosti).

Ulozi ulaze u imovinu ortačkog društva, odnosno svojina su društva (osim stvari koje su date na korišćenje društvu uz zadržavanje prava svojine ortaka-ulagača, kada se kao vrijednost uloga uzima vrijednost korišćenja takve stvari, osim ako se ne radi o ugovoru o lizingu, zakupu i sl.), a ulagači dobijaju svojstvo ortaka sa određenim udjelom u društvu. Ortak može imati jedan ili više uloga, na osnovu kojih stiče udio u društvu.

3.4. Udio i raspolaganje udjelom

Ortak ortačkog društva srazmjerno svom *unijetom* ulogu u imovini društva stiče udio u društvu (udio u kapitalu, u pravima i obavezama). Svaki ortak nezavisno od broja, vrste i vrijednosti uloga u društvo ima jedan udio. Udio se može izraziti procentom ili razlomkom i predstavlja odnos ukupne vrijednosti svih uloga jednog ortaka i vrijednosti osnovnog kapitala društva (po pravilu je taj odnos proporcionalan, ali izuzetno, s obzirom na slobodu ugovaranja i ne mora biti, s tim što su zabranjene tzv. lavovske klauzule/velike nesrazmjernosti).

3. 5. Odlučivanje ortaka

U ortačkom društvu moguće je (*nije zabranjeno*) postojanje svih ili pojedinih organa kao kod društava kapitala (skupština, upravni odbor, nadzorni odbor). Međutim to u praksi nije slučaj (zbog malog broja članova, manjeg obima poslova, troškova postojanja organa društva i sl.). Otuda, način vršenja funkcija skuštine (vlasnička funkcija), upravnog odbora, (upravljanje, rukovođenje) i nadzornog odbora (kontrolna funkcija) uređuje se ugovorom o osnivanju i ugovorom ortaka društva, uz poštovanje imperativnih zakonskih odredbi.

Vlasničku funkciju u ortačkom društvu vrše svi ortaci. Djelokrug ove funkcije obuhvata, između ostalog: odlučivanje o raspodjeli dobiti i snošenju gubitaka, pokretanje postupka za isključenje ortaka iz društva, davanje i oduzimanje ovlašćenja za poslovođenje i za zastupanje, odlučivanje o povećanju i smanjenju uloga, prijem novog člana u društvo, statusne promjene, promjena oblika društva, odluka o prestanku društva, davanje saglasnosti pri prenosu udjela, davanje odobrenja za zaključenje posla između društva i ortaka, izmjene i dopune ugovora o osnivanju i dr.

Ortaci, po pravilu, rade i donose odluke na sjednici. Odluke o pitanjima koja predstavljaju redovnu djelatnost ortačkog društva donose se većinom od ukupnog broja glasova ortaka, dok je za odluke o pitanjima koja su izvan redovne djelatnosti društva, potrebna saglasnost svih ortaka (izmjena ugovora o osnivanju, statusne promjene društva, utvrđivanje dodatnih obaveza članovima društva, prestanak društva, i sl., kao i za odluke o prijemu novog ortaka društva.). U slučaju kada su ulozi, odnosno udjeli ortaka jednaki svaki ortak ima jedan glas, a u slučaju kad nisu jednaki onda je broj glasova srazmjern udjelima.

U donošenju odluka ne učestvuje ortak ako postoji njegova zainteresovanost u predmetu odlučivanja (odobranje pravnog posla sa društvom, pokretanje postupka za njegovo isključenje iz društva, oduzimanje ovlaštenja na poslovođenje ili zastupanje i sl.).

3. 6. Poslovođenje i zastupanje

Pravo da vode poslove u ortačkom društva (poslovođenje) imaju svi ortaci. To je i zakonska pretpostavka, ako ugovorom o osnivanju društva ili ugovorom ortaka društva poslovođenje nije preneseno na jednog ili više ortaka društva (poslovođenje može vršiti i poseban organ). Tada, ostali ortaci društva nemaju pravo na poslovođenje.

U slučaju kada su svi ili više ortaka ovlašćeni za poslovođenje, ugovorom o osnivanju ili ugovorom ortaka društva poslovođenje, može biti organizovano kao pojedinačno ili kao kolektivno. Zakonska pretpostavka je da je u pitanju pojedinačno poslovođenje. Pojedinačno poslovođenje znači da je svaki ortak ovlašćen na vršenje poslovođenja (:poslovođa) ovlašćen da samostalno postupa i istupa prilikom preduzimanja posla (bez pribavljanja saglasnosti ostalih poslovođa, odnosno nezavisno od njih). Kod kolektivnog poslovođenja postupa se zajedno; dakle, po pravilu, za svaki posao potrebna je saglasnost svih poslovođa.

3.7. Dobit i gubitak

Na kraju poslovne godine ortaci usvajaju finansijski izvještaj kojim se utvrđuje dobit, odnosno gubitak ortačkog društva, kao i učešće svakog ortaka u raspodjeli dobiti ili snošenju gubitku.

Dobit ortačkog društva raspodjeljuje se među ortacima društva, u skladu s ugovorom o osnivanju društva. Pri izračunavanju dijela dobiti koji pripada ortaku društva uzima se u obzir uplata uloga koju je ortak društva izvršio u toku poslovne godine, srazmjerno vremenu koje je proteklo od dana uplate. Ako je ortak društva u toku poslovne godine eventualno podigao novac po osnovu svog udjela, pri izračunavanju dijela dobiti koji mu pripada uzima se u obzir umanjeni iznos, srazmjerno vremenu koje je proteklo od dana podizanja. Takođe, i gubitak ortačkog društva snose ortaci društva, u skladu s ugovorom o osnivanju društva. Pravilo je da ortaci društva srazmjerno svojim udjelima u društvu učestvuju u diobi dobiti i snošenju gubitaka društva. U slučaju *ćutanja* ugovora o osnivanju, dobit, odnosno gubitak raspodjeljuje se na ortake na jednake dijelove (ovo iz razloga što je zakonska pretpostavka da su ulozi ortaka jednake vrijednosti ako ugovorom o osnivanju nije drukčije određeno, pa su im tada i udjeli jednaki). Nisu dozvoljene u ugovoru o osnivanju tzv. lavovske klauzule (bitna nesrazmjernost udjela i učešća u dobiti, odnosno snošenju gubitaka, ili učešće samo u diobi dobiti ne i u gubicima, i obratno). Ako ugovor o osnivanju sadrži odredbu kojom se

određuje samo učešće u dobiti ili samo učešće u snošenju gubitaka, ona se, tada, odnosi i na dobit i na gubitak (ovo stoga što je učešće u podjeli dobiti i snošenju gubitka društva međusobno povezano).

3.8. Prava i obaveze ortaka

Pravni položaj ortaka ortačkog društva tj. njihova prava i obaveze uređuju se ZOPD (čije su odredbe pretežno dispozitivnog karaktera), kao i ugovorom o osnivanju društva i ugovorom ortaka društva (i u smislu operacionalizacije prava i obaveza imperativno propisanih zakonom).

Osnovna prava ortaka su: učešće u diobi dobiti društva; učešće u diobi – raspodjeli likvidacione ili stečajne mase nakon prestanka društva a po izmirenju obaveza društva; pravo raspolaganja udjelom; pravo prečeg sticanja udjela prilikom prenosa udjela; pravo na učešće u donošenju odluka (*vršenje vlasničke funkcije*); pravo na naknadu troškova koje je imao u obavljanju poslova društva, a koji su bili neophodni s obzirom na okolnosti poslovanj; pravo na informisanje o radu društva i stanju poslovanja društva; pravo na istupanje iz društva; i dr. (podnošenje tužbe za naknadu štete, pobijanje nezakonitih odluka).

Osnovne obaveze ortaka su: blagovremena i uredna uplata novčanog uloga, odnosno blagovremeno i uredno unošenje nenovčanih uloga; *poštovanje dužnosti prema društvu*; i dr. (poštovanje odredaba ugovora o osnivanju, poštovanje odredaba ugovora ortaka društva, davanje tzv. *drugih doprinosa društvu* (najčešće se izražavaju u vršenju određenih faktičkih radnji za društvo, kada se te radnje ne tretiraju kao ulog u radu ili uslugama i dr.).

3.9. Prestanak svojstva ortaka

Do prestanka svojstva člana ortačkog društva dolazi: istupanjem iz društva, isključenjem, smrću ortaka – fizičkog lica, otvaranjem stečaja nad nekim od ortaka – pravnog lica, prenosom udjela u cjelosti drugom licu, prestankom ortačkog društva, i dr.

Ortak može da se povuče (dobrovoljno istupi) iz društva podnošenjem pisanog otkaza o povlačenju. Pisani otkaz se podnosi najmanje šest meseci pre isteka poslovne godine, osim ako je osnivačkim aktom drukčije određeno (*otkazni rok*). Pravo na istupanje ne može se ograničiti niti isključiti.

Udio ortaka koji istupi iz ortačkog društva raspodjeljuje se ostalim ortacima društva na jednake dijelove.

Ortaci koji ostaju u društvu dužni su da isplate ortaku koji istupa iz ortačkog društva u novcu ono što bi on primio na osnovu obračuna koji bi se napravio kada bi u vrijeme njegovog istupanja društvo prestalo da postoji, ne uzimajući u obzir tekuće nezavršene poslove.

Ako vrijednostimovine ortačkog društva nije dovoljna za to da se pokriju obaveze društva, ortak koji istupa iz društva plaća društvu dio nepokrivenog iznosa srazmjerno njegovom učešću u gubitku društva.

3.10. Prestanak ortačkog društva

Ortačko društvo prestaje:

- istekom vremena na koje je osnovano ili ispunjenjem cilja osnivanja,
- odlukom ortaka o prestanku,

- neobavljanjem poslova neprekidno u periodu od dvije godine,
 - sudskom odlukom o prestanku i
 - nastupanjem bilo kojeg drugog događaja određenog osnivačkim aktom ili ugovorom ortaka društva koji ima za posljedicu prestanak društva.
- Ako osnivačkim aktom ili ugovorom ortaka društva nije drukčije određeno, svojstvo ortaka u ortačkom društvu prestaje u slučaju:
- smrti ortaka,
 - otvaranja stečaja nad nekim od ortaka,
 - otkaza nekog ortaka,
 - donošenja odluke ortaka u skladu sa osnivačkim aktom, ugovorom ortaka društva i ovim zakonom i
 - u drugim slučajevima određenim osnivačkim aktom ili ugovorom ortaka društva.

Kontrolna pitanja

1. Na koji način za obaveze društva odgovaraju njegovi članovi – ortaci?
2. Šta predstavlja ugovor o osnivanju ortačkog društva?
3. Šta sve može činiti ulog ortaka u ortačko društvo?
4. Koliki je udio jednog ortaka u imovini društva?
5. Kako se donose odluke o pitanjima koja predstavljaju redovnu djelatnost ortačkog društva?
6. Ko ima pravo da void poslove u ortačkom društvu?
7. Kako se raspoređuje dobit među ortacima društva?
8. Koja su osnovna prava ortaka?
9. Kada dolazi do prestanka svojstva člana ortačkog društva?
10. Navedi najmanje dva razloga prestanka rada ortačkog društva.
11. Navedi razliku između komplementara I komanditora.
12. Može li komanditor vršiti vođenje poslova društva?
13. Šta mogu uraditi komanditori ako iz društva istupe svi komplemenati, a novi komplementari nisu primljeni?

4. KOMANDITNO DRUŠTVO

Komanditno društvo je privredno društvo koje osnivaju dva ili više fizičkih i/ili pravnih lica u svojstvu ortaka, radi obavljanja određene djelatnosti, pod zajedničkim poslovnim imenom, od kojih najmanje jedno lice odgovara neograničeno za njegove obaveze (komplementar), a najmanje jedno lice snosi rizik do visine svog ugovorenog uloga (komanditor).

Komanditno društvo za svoje obaveze odgovara cjelokupnom imovinom.

Na komanditno društvo primjenjuju se odredbe zakona o ortačkom društvu, ako ZOPD - om nije drugačije uređeno.

Komplementari imaju status ortaka ortačkog društva, ako ovim ZOPD - om nije drugačije uređeno.

Osnivački akt komanditnog društva sadrži naročito:

- a) puno ime i prebivalište svakog fizičkog lica i poslovno ime i sjedište pravnog lica komplementara i komanditora, kao i označenje svojstva ortaka,
- b) poslovno ime i sjedište društva,

- c) označenje vrste i vrijednosti uloga svakog osnivača i
- d) djelatnost.

Osnivački akt komanditnog društva može da sadrži i druge elemente od značaja za društvo i komplementare.

Osnivački akt komanditnog društva mijenja se saglasnošću svih komplementara i komanditora društva, ako tim aktom nije drugačije određeno.

Izmjene osnivačkog akta komanditnog društva kojima se povećavaju obaveze ortaka društva određene tim aktom ili kojima se određuju nove obaveze ortaka društva, vrše se uz saglasnost ortaka društva na koje se te izmjene odnose.

4.1. Ugovor ortaka društva

Pored osnivačkog akta, komanditno društvo može imati i ugovor ortaka društva kojim se određuje poslovanje društva i upravljanje.

Ugovor ortaka komanditnog društva ne prilaže se uz prijavu za registraciju.

Ugovor ortaka komanditnog društva sačinjava se u pisanoj formi i potpisuju ga svi ortaci.

Ugovor ortaka komanditnog društva i promjene ugovora imaju pravno dejstvo među ortacima danom potpisivanja svih ortaka, ako tim ugovorom nije drugačije određeno.

U slučaju neusklađenosti između osnivačkog akta komanditnog društva i ugovora ortaka društva, primjenjuje se osnivački akt.

4.2. Pravni odnosi među ortacima i između ortaka i društva

Ulog

Ulog komanditora u komanditno društvo može biti novčani i nenovčani, uključujući i izvršeni rad i usluge u komanditnom društvu.

Komanditor u komanditno društvo unosi cijeli ugovoreni ulog prije sticanja svojstva komanditora.

Prenos udjela

Komplementar komanditnog društva ne može prenijeti cijeli udjel ili dio svog udjela bez saglasnosti svih komanditora i komplementara.

Komanditor komanditnog društva može prenijeti dio svog udjela ili cijeli svoj udio prodajom, poklonom, nasljeđem ili na drugi način.

Dobit i gubitak

Komanditori i komplementari učestvuju u diobi dobiti i snošenju gubitka društva srazmjerno procentu udjela u društvu.

Vođenje poslova društva

Jedan ili više komplementara vode poslove komanditnog društva.

Komanditor ne može vršiti vođenje poslova društva.

4.3. Pravni odnosi komanditnog društva i ortaka prema trećim licima

Zastupanje

Komanditor ne može da zastupa komanditno društvo prema trećim licima.

Slučajevi odgovornosti komanditora kao komplementara

Komanditor odgovara, kao i komplementar prema trećim licima ako je njegovo ime uz njegovu saglasnost uneseno u poslovno ime komanditnog društva.

Promjene u članstvu i statusu društva

Okončanje statusa ortaka i promjena pravne forme

Komanditno društvo ne prestaje u slučaju smrti komanditora, kao ni u slučaju prestanka komanditora koji nije fizičko lice.

Ako iz komanditnog društva istupe svi komplementari a novi komplementari nisu primljeni u roku od 90 dana od dana istupanja posljednjeg komplementara, komanditori mogu u daljem roku od 90 dana donijeti jednoglasno odluku o promjeni pravne forme u društvo s ograničenom odgovornošću ili akcionarsko društvo, u skladu sa ovim zakonom.

Ako komanditori komanditnog društva ne donesu odluku o promjeni pravne forme u društvo s ograničenom odgovornošću ili akcionarsko društvo, komanditno društvo prestaje likvidacijom, u skladu sa zakonom.

Ako iz komanditnog društva istupe svi komanditori, komanditno društvo može nastaviti da posluje kao ortačko društvo ili kao preduzetnik.

Kontrolna pitanja

1. Navedi razliku između komplementara i komanditora.
2. Može li komanditor vršiti vođenje poslova društva?
3. Šta mogu uraditi komanditori ako iz društva istupe svi komplementari, a novi komplementari nisu primljeni?

5. DRUŠTVO S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

5.1. Pojam i karakteristike

Društvo s ograničenom odgovornošću (:DOO) je privredno društvo koje osniva jedno ili više pravnih i/ili fizičkih lica, u svojstvu članova društva, radi obavljanja određene djelatnosti pod zajedničkim poslovnim imenom

Društvo sa ograničenom odgovornošću odgovara za svoje obaveze cjelokupnom imovinom.

Član društva sa ograničenom odgovornošću ne odgovara za obaveze društva, osim do iznosa neunesenog uloga u imovinu društva (dakle, za obaveze DOO odgovara samo onaj član društva koji je upisao ulog a nije ga saglasno zakonu, odnosno osnivačkom aktu uplatio, odnosno unio i to u visini razike uloga koji duguje društvu).

Društvo sa ograničenom odgovornošću može imati najviše 50 članova.

Ako se broj članova društva sa ograničenom odgovornošću poveća iznad broja 50, ali ne više od 100 članova, i ako se taj broj održi u periodu dužem od godinu dana, to društvo mijenja pravnu formu u formu zatvorenog akcionarskog društva.

5.2. Osnivački akt i ugovor članova društva

Osnivački akt

Osnivački akt društva sa ograničenom odgovornošću sadrži:

- a) puno ime i prebivalište svakog fizičkog lica i poslovno ime i sjedište svakog pravnog lica člana društva,

- b) poslovno ime i sjedište društva,
 - c) djelatnost,
 - d) iznos osnovnog kapitala i iznos, vrstu i vrijednost uloga svakog osnivača i opis vrste i vrijednost nenovčanog uloga,
 - e) način i vrijeme unošenja nenovčanih uloga, odnosno vrijeme uplate novčanih uloga,
 - f) ukupan iznos troškova osnivanja, odnosno procijenjeni iznos svih troškova plaćenih od društva ili zaračunatih društvu u vezi sa osnivanjem, a po potrebi i troškove prije nego što je utvrđeno da društvo ispunjava uslove za početak poslovanja i
 - g) odobrene posebne pogodnosti bilo kom licu koje je učestvovalo u osnivanju društva ili u poslovima prije osnivanja društva ili utvrđivanja ispunjenosti uslova za početak poslovanja.
- Osnivački akt društva sa ograničenom odgovornošću može sadržati i druge odredbe, uključujući i odredbe koje može sadržati i ugovor članova društva.

Ugovor članova društva

Društvo sa ograničenom odgovornošću, pored osnivačkog akta, može da ima i ugovor članova društva kojim se uređuje naročito poslovanje društva i upravljanje. Ugovor članova društva sačinjava se u pisanoj formi i sadrži odredbe o:

- a) obavezama članova društva na dodatne uloge pored osnovnih uloga, kao i o posebnim naknadama i posljedicama u slučaju neispunjenja takvih obaveza,
- b) posebnim uslovima i načinu prenosa udjela članova društva koji se razlikuje od načina uređenog ovim zakonom,
- c) načinu za ostvarivanje prava glasa članova društva ili prava na dividendu (jednako pravo, pravo u skladu sa udjelom u osnovnom kapitalu društva ili pravo utvrđeno na neki drugi način) i
- d) postupku odlučivanja, uključujući i postupak za odlučivanje u slučaju blokade odlučivanja među članovima društva.

Ugovor članova društva sa ograničenom odgovornošću ne dostavlja se uz prijavu za registraciju.

Ugovor članova društva sa ograničenom odgovornošću, kao i njegove izmjene i dopune, proizvode pravno dejstvo danom potpisivanja od svih članova društva, ako ugovorom nije drugačije određeno.

U slučaju neusklađenosti između osnivačkog akta društva sa ograničenom odgovornošću i ugovora članova društva primjenjuje se osnivački akt društva.

5.3. Osnovni kapital

Osnovni kapital predstavlja zbir (novčane) vrijednosti uloga članova društva.

Novčani deo osnovnog kapitala DOO, na dan uplate iznosi najmanje 2.000 KM (dvije hiljade konvertibilnih maraka), od čega se najmanje polovina uplaćuje na privremeni račun do registracije društva, a ostatak se uplaćuje na račun društva u roku od dvije godine od dana registracije.

Odredbe zakona o otvorenom akcionarskom društvu koje se odnose na održavanje osnovnog kapitala, rezerve, povećanje i smanjenje osnovnog kapitala, kao i održavanje skupštine akcionara, primjenjuju se i na održavanje, povećanje i smanjenje osnovnog

kapitala i održavanje skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću kod gubitka koji ne prelazi 50 % osnovnog kapitala društva.

5.4. Ulog

Ulog u društvo sa ograničenom odgovornošću može biti novčani ili nenovčani, uključujući i izvršeni rad i pružene usluge društvu.

Ulozi članova društva sa ograničenom odgovornošću ne moraju biti jednake vrijednosti.

Ulozi u društvo sa ograničenom odgovornošću, novčani ili nenovčani, ulažu se u društvo u skladu sa osnivačkim aktom društva.

5.5. Udio

Član društva sa ograničenom odgovornošću stiče udio u osnovnom kapitalu društva srazmjerno vrijednosti uloga.

Član društva sa ograničenom odgovornošću može imati jedan udio u društvu.

Ako član društva sa ograničenom odgovornošću stekne jedan ili više udjela, ti udjeli se spajaju sa postojećim udjelom i zajedno čine jedan udio. Udio se može izraziti procentom ili razlomkom i predstavlja odnos ukupne vrijednosti svih uloga jednog člana u odnosu na uloge drugih članova i vrijednost osnovnog kapitala društva.

Udjeli društva sa ograničenom odgovornošću nisu hartije od vrijednosti.

Udjeli društva sa ograničenom odgovornošću ne mogu se sticati, niti se njima može raspolagati upućivanjem javne ponude.

Društvo sa ograničenom odgovornošću izdaje svakom članu društva potvrdu kao dokaz članstva i njegovog udjela, ako osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva nije drugačije određeno.

5.5.1. Dioba udjela

Udio člana DOO može se podeliti (*dioba udjela*). Udio se može podeliti u slučaju nasleđivanja, pravnog sledbeništva člana i prenosa udjela. Osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva može se isključiti dioba udjela ili se može dozvoliti samo u određenim slučajevima kao što je prenos udjela dvojici ili većem broju lica (npr. u vezi sa pravom prečeg sticanja kod prenosa udjela). Isključenje diobe udjela u slučaju smrti člana društva (isto i statusnih promjena) ne znači nemogućnost nasleđivanja, već konstituisanje susvojine na udjelu (*suvlasništvo udjela*).

5.5.2. Povlačenje i poništenje udjela

Društvo sa ograničenom odgovornošću može povući i poništiti udjele u slučajevima određenim osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva.

Odluku o povlačenju i poništenju udjela donosi skupština članova društva sa ograničenom odgovornošću, ako osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva nije drugačije određeno.

Odluka skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću o povlačenju i poništenju udjela sadrži: osnov povlačenja i poništenja, iznos koji se plaća članu čiji je udio povučen i poništen i dejstvo poništenja na osnovni kapital društva.

Odluka o povlačenju i poništenju udjela unosi se u knjigu odluka.

Član društva sa ograničenom odgovornošću čiji je udio povučen i poništen gubi prava i obaveze koje je imao po osnovu tog udjela.

5.5.3. Prenos udjela

Udio člana društva sa ograničenom odgovornošću može se slobodno prenositi, ako ZOPD, osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva nije drugačije uređeno, i to:

- a) drugom članu društva ili društvu,
- b) supružniku prenosioca, bratu, sestri, pretku, potomku ili supružniku potomka,
- c) zakonskom zastupniku ili nasljedniku člana društva nakon njegove smrti i
- d) statusnom promjenom u skladu sa ovim zakonom.

5.5.4. Pravo prečeg sticanja udjela društva

Član društva sa ograničenom odgovornošću prije nego što ponudi svoj udio ili dio udjela trećem licu koje nije lice iz člana 120. ZOPD, dužan je da taj udio ili dio udjela ponudi društvu.

Ako društvo ne iskoristi pravo prečeg sticanja u roku određenom osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva, o čemu odluku donosi skupština članova društva, ponuda se dostavlja drugim članovima društva, u skladu sa osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva.

Ako društvo sa ograničenom odgovornošću, odnosno članovi društva ne obavijeste člana društva koji prodaje udio o odluci u roku utvrđenom osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva, smatra se da je ponuda odbijena.

Društvo sa ograničenom odgovornošću, odnosno članovi društva mogu dati protivponudu članu društva koji nudi prodaju udjela, a član mora dati društvu, odnosno članovima društva pisano obavještenje o prihvatanju protivponude u roku od deset dana od dana prijema protivponude, a ako član društva koji nudi prodaju udjela ne odgovori u tom roku, smatra se da je protivponuda odbijena.

Društvo sa ograničenom odgovornošću koje prihvati ponudu za sticanje udjela člana društva, može raspodijeliti dio ili cio stečeni udio jednom ili većem broju članova društva ako svi članovi društva koji su glasali za sticanje udjela odobre takvu raspodjelu. Ako društvo sa ograničenom odgovornošću ne može zbog ograničenja plaćanja određenih ovim zakonom da izvrši sticanje udjela člana društva, članovi društva koji su glasali za kupovinu udjela obavezni su da kupe udio srazmjerno svom udjelu u osnovnom kapitalu društva.

Ako je ponuda člana društva sa ograničenom odgovornošću društvu, odnosno članovima društva za sticanje udjela odbijena, taj član društva može prenijeti svoj udio ili dio ponuđenog udjela trećem licu po cijeni i u skladu sa drugim uslovima svoje ponude društvu, odnosno članovima društva ili po višoj cijeni, u roku od 60 dana od dana obavještenja o odbijanju njegove ponude od društva i članova društva, odnosno od dana isticanja roka za obavještanje o odluci skupštine članova društva i članova društva utvrđenog osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva.

5.6. Organi društva s ograničenom odgovornošću

5.6.1. Struktura

Organi DOO su skupština, direktor ili upravni odbor, i interni revizor ili odbor revizora (ako je predviđeno osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva/postojanje nadzornog organa nije obavezno).

5.6.2. Skupština

Pojam i postojanje

Članovi društva sa ograničenom odgovornošću čine skupštinu.

U društvu sa ograničenom odgovornošću sa jednim članom, ovlaštenja skupštine članova vrši taj član ili ovlašteno lice.

Član društva sa ograničenom odgovornošću sa jednim članom po donošenju odluka iz nadležnosti skupštine društva sa ograničenom odgovornošću sastavlja i potpisuje zapisnik i donesene odluke upisuje u knjigu odluka.

Sporazumi između društva sa ograničenom odgovornošću sa jednim članom i društva moraju biti u pisanoj formi ili uneseni u knjigu odluka, osim ako je riječ o tekućim poslovima zaključenim pod uobičajenim uslovima.

Djelokrug

Ako ovim zakonom, osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva nije drugačije uređeno, skupština članova društva s ograničenom odgovornošću odlučuje o:

- a) odobravanju poslova zaključenih u vezi sa osnivanjem društva prije registracije,
- b) izboru i razrješenju direktora ili članova upravnog odbora i utvrđivanju njihove naknade, odnosno zarade,
- c) odobravanju finansijskih izvještaja, donošenju odluke o vremenu i iznosu isplate članovima društva,
- d) imenovanju internog revizora ili nezavisnog revizora društva i potvrđivanju njihovih nalaza i mišljenja, utvrđivanju naknade ili drugih uslova njihovog ugovora sa društvom,
- e) imenovanju likvidacionog upravnika i potvrđivanju likvidacionog bilansa,
- f) povećanju i smanjenju osnovnog kapitala društva, sticanju sopstvenih udjela i povlačenju i poništenju udjela, kao i o emisiji hartija od vrijednosti,
- g) davanju prokure i poslovne punomoći za sve poslovne jedinice društva,
- h) o dopunskim ulozima od članova društva,
- i) isključenju člana društva, prijemu novog člana i prenosu udjela na treća lica kada je odobrenje društva potrebno,
- j) statusnim promjenama, promjeni pravne forme i prestanku društva,
- k) davanju odobrenja na pravne poslove članova društva, odnosno direktora i drugih lica, u skladu sa članom 35. ZOPD,
- l) sticanju, prodaji, davanju u zakup, zalaganju ili drugom raspolaganju imovinom velike vrijednosti, u skladu sa ovim zakonom,
- lj) izmjeni osnivačkog akta ili ugovora članova društva,
- m) formiranju poslovne jedinice,
- n) donošenju poslovnika o svom radu i

nj) drugim pitanjima utvrđenim osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva koja su u djelokrugu skupštine članova.

Sjednice skupštine članova

Sjednica skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću saziva se po potrebi, a obavezno u slučajevima propisanim ovim zakonom, osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva.

Sjednice skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću saziva direktor ili upravni odbor, ako osnivačkim aktom i ugovorom članova društva nije drugačije određeno. Mjesto održavanja skupštine je sjedište društva, ako osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva nije drugačije određeno ili ako skupština članova društva ne odluči drugačije.

Redovna sjednica i vanredne sjednice skupštine

Godišnja sjednica skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću održava se najkasnije u roku od šest mjeseci nakon završetka poslovne godine radi usvajanja finansijskih izvještaja i odlučivanja o raspodjeli dobiti.

Sjednice skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću koje se održavaju između godišnjih skupština su vanredne.

Zahtjev za sazivanje sjednice skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću može da podnese direktoru ili upravnom odboru bilo koji član društva, u bilo koje vrijeme.

Vanredna sjednica skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću obavezno se saziva i kada to u pisanom obliku zahtijevaju članovi društva koji imaju ili zastupaju 10 % glasačkih prava, ako osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva nije određeno da to pravo imaju i članovi koji zajedno imaju i manji procenat glasačkih prava.

Zahtjev za sazivanje sjednice skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću upućuje se direktoru ili upravnom odboru društva.

Ako direktor ili upravni odbor društva sa ograničenom odgovornošću ne prihvati zahtjev članova društva koji imaju ili zastupaju 10 % glasačkih prava i ne sazove vanrednu sjednicu skupštine članova društva u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva, podnosioci tog zahtjeva mogu uz navođenje dnevnog reda sami sazvati skupštinu, pri čemu skupština odlučuje ko snosi troškove za održavanje tako sazvane skupštine.

Ako se vanredna sjednica skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću po sazivu manjinskih članova ovog člana ne sastane ili nema kvorum, manjinski članovi mogu sazvati ponovljenu skupštinu u daljem roku od sedam dana, a ako se skupština ni tada ne sastane ili nema kvorum, oni mogu zahtijevati od suda u vanparničnom postupku da odredi lice koje će u svojstvu privremenog zastupnika sazvati sjednicu skupštine i odrediti njen dnevni red.

Po zahtjevu manjinskih članova društva sa ograničenom odgovornošću sud je dužan da donese rješenje u roku od 48 sati od prijema zahtjeva.

5.6.3. Direktor/upravni odbor

Pojam

Društvo sa ograničenom odgovornošću može da ima direktora ili upravni odbor.

Osnivačkim aktom društva sa ograničenom odgovornošću određuje se da li društvo ima direktora ili upravni odbor.

Direktor društva sa ograničenom odgovornošću može biti član društva ili lice koje nije član društva.

Ako društvo ima upravni odbor njegovi članovi mogu biti svi članovi društva ili druga lica.

Izbor direktora ili članova upravnog odbora

Članovi društva sa ograničenom odgovornošću biraju direktora ili članove upravnog odbora na sjednici skupštine, osim prvog direktora ili članova prvog upravnog odbora koji mogu biti određeni osnivačkim aktom.

Osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva sa ograničenom odgovornošću može se odrediti da se izbor članova upravnog odbora društva vrši kumulativnim glasanjem, u skladu sa ovim zakonom.

Broj članova upravnog odbora i popunjavanje sastava

Broj članova upravnog odbora određuje se osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva sa ograničenom odgovornošću.

Ako se broj članova upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću smanji ispod broja članova određenog osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva, preostali članovi mogu kooptacijom dopuniti upravni odbor do potrebnog broja članova, ako je tako određeno osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva.

Ako se ne izvrši kooptacija članova upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću preostali članovi upravnog odbora dužni su da bez odgađanja sazovu sjednicu skupštine radi izbora članova do punog broja, a do tog izbora preostali članovi obavljaju samo hitne poslove, ako tim aktima nije drugačije određeno.

Predsjednik upravnog odbora

Upravni odbor društva sa ograničenom odgovornošću ima predsjednika koga biraju članovi upravnog odbora većinom od ukupnog broja, ako osnivačkim aktom društva nije određena druga većina.

Predsjednik upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću zastupa društvo.

Predsjednik upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću saziva i predsjedava sjednicama upravnog odbora i odgovoran je za vođenje zapisnika.

Osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva sa ograničenom odgovornošću može se odrediti da predsjednik upravnog odbora predsjedava i sjednici skupštine članova i da je odgovoran za vođenje njenog zapisnika.

Poslovi direktora ili upravnog odbora

Djelokrug

Ako osnivačkim aktom društva sa ograničenom odgovornošću nije drugačije određeno, direktor ili upravni odbor nadležan je za:

- zastupanje društva i vođenje poslova društva u skladu sa zakonom, osnivačkim aktom i ugovorom članova društva,

- utvrđivanje prijedloga poslovnog plana,
 - sazivanje sjednica skupštine članova društva i utvrđivanje prijedloga dnevnog reda,
 - sprovođenje odluka skupštine članova,
 - određivanje dana sa kojim se utvrđuje lista članova društva sa pravom na obavještanje, dan utvrđivanja dividende i dan plaćanja dividende, glasanje i druga pitanja,
 - zaključenje ugovora o kreditu,
 - utvrđivanje dana sticanja prava na učešće u dobiti i dana isplate učešća u dobiti, kao i dana sticanja prava glasa i drugih prava članova društva,
 - davanje i opozivanje prokure, i
 - druga pitanja određena osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva.
- Ako je osnivačkim aktom društva sa ograničenom odgovornošću tako određeno, direktor ili upravni odbor nadležan je i za:
- izvršenje odluke o sticanju sopstvenih udjela i povlačenja i poništenja udjela,
 - utvrđivanje iznosa učešća u dobiti, i
 - izdavanje obveznica ili drugih hartija od vrijednosti.

Sjednice

Upravni odbor društva sa ograničenom odgovornošću održava najmanje četiri redovne sjednice godišnje, od kojih jednu neposredno prije godišnje skupštine članova društva.

Upravni odbor društva sa ograničenom odgovornošću može održavati i vanredne sjednice koje saziva predsjednik po sopstvenoj inicijativi ili na zahtjev člana tog odbora. Ako predsjednik upravnog odbora ne sazove sjednicu odbora na pisani zahtjev člana odbora, sjednicu može sazvati taj član odbora.

Vanredna sjednica upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću saziva se pisanim pozivom koji se dostavlja svim članovima odbora, u kom se navode razlozi, vrijeme i mjesto održavanja sjednice.

Sjednice upravnog odbora mogu se održavati i korišćenjem konferencijske telefonske veze ili korišćenjem druge audio i vizuelne komunikacijske opreme, tako da sva lica koja učestvuju na sjednici mogu da se čuju i razgovaraju jedno sa drugim. Lica koja na ovaj način učestvuju na sjednici upravnog odbora smatraju se prisutnim.

Sjednice upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću mogu se održavati i bez sprovođenja postupka iz st. 2. do 4. ovog člana ako im prisustvuju svi njegovi članovi i ako nijedan od članova ne prigovori postupku sazivanja i održavanja sjednice, odnosno ako se član koji ne prisustvuje sjednici pisanim putem izjasni o tome da ne prigovara na postupak sazivanja i održavanja sjednice, u skladu sa osnivačkim aktom i ugovorom članova društva.

Upravni odbor društva sa ograničenom odgovornošću može donijeti poslovnik o radu kojim bliže uređuje način rada, koji je u skladu sa osnivačkim aktom i ugovorom članova društva.

Kvorum i većina

Kvorum za rad i odlučivanje upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću čini većina od ukupnog broja njegovih članova.

Odluke upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću donose se većinom glasova od ukupnog broja članova odbora.

Odluke upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću postaju punovažne danom donošenja. Odluke upravnog odbora unose se u knjigu odluka.

Ako su glasovi članova upravnog odbora sa ograničenom odgovornošću pri odlučivanju jednako podijeljeni, odlučujući je glas predsjednika upravnog odbora koji glasa posljednji.

Odredbe ZOPD-a primjenjuju se ako osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva sa ograničenom odgovornošću nije drugačije određeno.

5.6.4. Interna revizija

Društvo sa ograničenom odgovornošću može imati internu reviziju, ako je tako određeno osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva. Pored interne revizije društvo sa ograničenom odgovornošću može imati i odbor za reviziju.

Poslove interne revizije vrši interni revizor kao fizičko lice.

Izbor i razrješenje i primjena

Internog revizora i članove odbora za reviziju bira skupština članova društva sa ograničenom odgovornošću iz reda nezavisnih lica u smislu ovog zakona. Prvi interni revizor i članovi odbora za reviziju određuju se osnivačkim aktom ili posebnim aktom osnivača.

Interni revizor i članovi odbora za reviziju društva sa ograničenom odgovornošću mogu se razriješiti odlukom skupštine članova društva, sa navođenjem razloga za razrješenje ili bez njega.

Razrješenje internog revizora i članova odbora za reviziju društva s ograničenom odgovornošću ne utiče na njihova prava nakon razrješenja koja imaju na osnovu posebnog ugovora sa društvom.

5.7. Prestanak svojstva člana društva

Osnovi

Članu društva sa ograničenom odgovornošću prestaje svojstvo člana društva:

- smrću,
- prestankom pravnog lica,
- istupanjem (povlačenjem) u skladu sa osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva,
- istupanjem (povlačenjem) uz povredu osnivačkog akta ili ugovora članova društva,
- istupanjem (povlačenjem) u skladu sa sudskom odlukom,
- isključenjem u skladu sa sudskom odlukom,
- isključenjem u skladu sa osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva,
- prenosom udjela drugom licu i
- u slučaju drugih događaja određenih osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva koji vode prestanku svojstva člana društva.

5.8. Prestanak društva s ograničenom odgovornošću

Društvo sa ograničenom odgovornošću prestaje:

- istekom vremena određenog u osnivačkom aktu,
- odlukom skupštine članova,
- statusnim promjenama koje za posljedicu imaju prestanak društva,
- pravosnažnom sudskom odlukom kojom se utvrđuje da je registracija društva bila ništava i određuje brisanje društva iz sudskog registra i
 - nastupanjem događaja određenog osnivačkim aktom ili ugovorom članova društva.

Kontrolna pitanja

1. U kom slučaju član DOO može odgovarati za obaveze društva?
2. Koji akt se primjenjuje u slučaju neusklađenosti između osnivačkog akta društva sa ograničenom odgovornošću i ugovora članova društva?
3. Koliko je minimalni iznos novčanog dijela osnovnog kapitala?
4. U kom obliku može ulog u društvo sa ograničenom odgovornošću.
5. Kako se izražava udio člana društva sa ograničenom odgovornošću?
6. Koja je obaveza člana društva sa ograničenom odgovornošću prije nego što ponudi svoj udio ili dio udjela trećem licu?
7. Ko čini skupštinu društva sa ograničenom odgovornošću
8. U kojim slučajevima se drži sjednica skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću?
9. Kada se saziva vanredna sjednica skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću?
10. Kako članovi društva sa ograničenom odgovornošću biraju direktora ili članove upravnog odbora?
11. Kako se bira predsjednik upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću?
12. Koliko puta godišnje se održavaju redovne sjednice upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću?
13. Kako se donose odluke upravnog odbora društva sa ograničenom odgovornošću?
14. Na koji način se bira interni revizor društva sa ograničenom odgovornošću?
15. Navedi najmanje dva razloga pretanka svojstva člana društva sa ograničenom odgovornošću?

6. AKCIONARSKO DRUŠTVO

6. 1. Pojam i karakteristike

Pojam i odgovornost za obaveze

Akcionarsko društvo u smislu ovog zakona jeste privredno društvo koje osniva jedno ili više pravnih i/ili fizičkih lica u svojstvu akcionara radi obavljanja određene djelatnosti, pod zajedničkim poslovnim imenom, čiji je osnovni kapital utvrđen i podijeljen na akcije.

Akcionarsko društvo odgovara za svoje obaveze cjelokupnom imovinom.

Akcionari akcionarskog društva ne odgovaraju za obaveze društva, osim do iznosa ugovorenog a neplaćenog uloga u imovinu društva, u skladu sa ZOPD.

Akcionarsko društvo mogu osnovati fizička i pravna lica, domaća i strana. Lica koja osnivaju akcionarsko društvo (nakon registracije), kao i lica koja naknadno pristupe akcionarskom društvu nazivaju se - akcionari. Akcionarsko društvo može biti jednočlano (samo zatvoreno akcionarsko društvo) ili višečlano.

Akcionarsko društvo ima svoju imovinu. Ona je vlasništvo društva, dok su akcionari vlasnici nad društvom. Imovina društva odvojena je od imovine akcionara društva. Ulog akcionara imovina je društva (osim onih stvari koje su date na korišćenje društvu uz zadržano pravo svojine), a akcionar stiče akcije i prava koja iz akcije, kao članstva, proizilaze. U imovinu akcionara društva ulaze prava koja akcionar ima u odnosu na društvo, ali ne i imovina društva. U pravnim odnosima sa trećim licima nosilac prava i obaveza je samo društvo. Društvo ne odgovara za obaveze svojih članova - akcionara, kao što ni akcionari ne odgovaraju za obaveze društva personalnom imovinom, već samo snose rizik poslovanja društva do vrijednosti svog uloga u društvo (osim do iznosa ugovorenog a neplaćenog uloga u imovinu društva).

Akcionarsko društvo ima osnovni kapital (minimum je propisan zakonom) koji je utvrđen i podijeljen na akcije određene nominalne ili računovodstvene vrijednosti i predstavlja zbir vrijednosti svih akcija. Akcija predstavlja hartiju od vrijednosti koju je izdalo akcionarsko društvo licu koje je uložilo sredstva u osnovni kapital društva. To je, takođe, isprava kojom se dokazuje članstvo u društvu i u kojoj su sadržana prava akcionara, kao člana društva. Akcionar može imati jednu ili više akcija, zavisno od vrijednosti svog uloga. Prenos akcija je, po pravilu, slobodan.

Akcionarsko društvo nastaje na osnovu osnivačkog akta (odluka o osnivanju, ako društvo osniva jedno lice, odnosno ugovor o osnivanju, ako društvo osniva dva ili više lica). Pored osnivačkog akta akcionarsko društvo može da ima i statut kojim se bliže uređuje poslovanje i upravljanje društvom.

Akcionarsko društvo posluje pod zajedničkim poslovnim imenom (može biti realno, češće, ili personalno, ređe).

Akcionarsko društvo osniva se i postoji radi obavljanja određene djelatnosti, u cilju sticanja dobiti. Kako se radi o privrednom društvu, akcionarsko društvo se bavi privrednom, profitnom djelatnošću. Akcionarsko društvo je jedini oblik privrednog društva koji se može baviti bilo kojom privrednom djelatnošću.

Akcionarsko društvo je pravno lice. Pravni subjektivitet stiče upisom u registar privrednih subjekata.

6. 2. Vrste akcionarskih društava

Akcionarsko društvo može biti zatvoreno i otvoreno.

Ako u osnivačkom aktu nije navedena vrsta akcionarskog društva, akcionarsko društvo je otvoreno.

6.2.1. Zatvoreno društvo

Zatvoreno akcionarsko društvo je društvo čije se akcije izdaju samo njegovim osnivačima ili ograničenom broju drugih lica, u skladu sa zakonom.

Zatvoreno akcionarsko društvo može imati najviše 100 akcionara.

Ako se broj akcionara zatvorenog akcionarskog društva poveća i održi iznad 100 akcionara u periodu dužem od godinu dana, to društvo postaje otvoreno društvo.

Zatvoreno društvo ne može vršiti upis akcija javnom ponudom ili na drugi način nuditi svoje akcije javnim putem.

Zatvoreno akcionarsko društvo može postati otvoreno društvo, odnosno otvoreno akcionarsko društvo može postati zatvoreno akcionarsko društvo, u skladu sa ovim zakonom i propisima kojima se uređuje tržište hartija od vrijednosti.

Pretvaranje zatvorenog akcionarskog društva u otvoreno akcionarsko društvo, odnosno otvorenog akcionarskog društva u zatvoreno akcionarsko društvo, vrši se izmjenom osnivačkog akta i ne smatra se promjenom pravne forme privrednog društva, u smislu ovog zakona.

Za pretvaranje zatvorenog akcionarskog društva u otvoreno akcionarsko društvo, odnosno otvorenog akcionarskog društva u zatvoreno akcionarsko društvo potrebno je odobrenje *Komisije za hartije od vrijednosti*, u skladu sa propisima kojima se uređuje tržište hartija od vrijednosti.

6.2.2. Otvoreno društvo

Akcionarsko društvo smatra se otvorenim ako osnivači učine javni poziv za upis i uplatu akcija u vrijeme osnivanja društva, odnosno ako takav poziv učini društvo nakon osnivanja.

Javni poziv može se vršiti javnom ponudom i prospektom u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje tržište hartija od vrijednosti.

Otvoreno akcionarsko društvo uvrštava se na berzu i druga uređena javna tržišta u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište hartija od vrijednosti.

Otvoreno akcionarsko društvo ne može ograničiti prenos akcija.

Upis i uplata akcija iz osnivačke emisije otvorenog društva

Osnivačka (prva) emisija akcija otvorenog društva je uspješna ako se ponuđene akcije iz javne ponude i prospekta upišu u broju koji je kao uspješan upis predviđen javnom ponudom i koji je kao takav označen u prospektu, odnosno ako se upisane akcije uplate najmanje u iznosu određenom ZOPD-u.

Ako se akcije iz javne ponude i prospekta ne upišu i uplate u skladu sa ZOPD smatra se da osnivanje akcionarskog društva nije uspješno, a osnivači su obavezni da solidarno vrate upisnicima akcija uplaćene iznose, bez odgađanja.

6.2.3. Osnivački akt i statut

Osnivački akt

Osnivački akt akcionarskog društva sadrži naročito:

- puno ime i prebivalište fizičkog lica, odnosno poslovno ime i sjedište pravnog lica svakog osnivača društva,
- poslovno ime i sjedište društva,
- djelatnost,
- označenje da li je društvo otvoreno ili zatvoreno,
- iznos osnovnog kapitala, upisanog i uplaćenog, i način njegovog unošenja, odnosno oblik u kome se unosi ulog,

- broj akcija i njihovu nominalnu vrijednost, vrste i klase akcija koje je društvo ovlašteno da izda kao i pravo akcija svake klase,
- broj akcija svake vrste i klase koje su izdate,
- identifikaciju osnivača koji daje nenovčane uloge, opis tih uloga i broj i vrsta akcija za te uloge,
- trajanje društva, osim ako je osnovano na neodređeno vrijeme,
- ukupni ili procijenjeni iznos troškova u vezi sa osnivanjem društva koji padaju na teret društva, prije nego što je utvrđeno da društvo ispunjava uslove za početak rada i
- posebne pogodnosti do dana osnivanja društva ili do trenutka kad je društvo ovlašteno da počne poslovanje, koje su date osnivačima ili drugom licu koje je učestvovalo u osnivanju društva ili poslovima koji su bili potrebni za dobijanje takvog ovlaštenja.

Osnivčki akt akcionarskog društva može da sadrži i:

- imena i adrese prvog direktora, odnosno članova prvog upravnog odbora,
- ovlaštenje upravnom odboru da izda odobrene (ovlašćene, neizdate) akcije u skladu s ovim zakonom i statutom,
- ograničenja prenosa akcija zatvorenog akcionarskog društva i
- druga pitanja koja u skladu sa ovim zakonom mogu biti sastavni dio osnivačkog akta ili statuta društva.

Statut

Akcionarsko društvo pored osnivačkog akta može da ima i statut kojim se bliže uređuje poslovanje i upravljanje društvom.

Statut akcionarskog društva ne dostavlja se uz prijavu za registraciju.

Statut akcionarskog društva sačinjava se u pisanoj formi.

Statut akcionarskog društva, kao i njegove izmjene i dopune, proizvodi pravno dejstvo prema akcionarima od dana njegovog donošenja, ako statutom nije drukčije određeno.

Ako osnivačkim aktom ovlaštenje za donošenje ili izmjene i dopune statuta akcionarskog društva nije izričito dato skupštini akcionara, statut društva donosi ili mijenja upravni odbor.

Odnos osnivačkog akta i statuta

U slučaju neusklađenosti osnivačkog akta i statuta akcionarskog društva, primjenjuje se osnivački akt društva.

6.3. Akcije

6.3.1. Pojam i karakteristike akcija

Akcije su hartije od vrijednosti koje glase na dio osnovnog kapitala akcionarskog društva.

Akcije se mogu izdavati kako u materijalnom obliku, tako i vođenjem u elektronskoj formi. U savremenim uslovima vođenje akcija u elektronskoj formi (u Centralnom registru hartija od vrijednosti), je pravilo (*dematerijalizacija akcija*).

6.3.2. Pojam klase (roda) akcija

Akcije koje daju ista članska prava u akcionarskom društvu čine istu klasu (rod) akcija. Različite klase postoje samo ako akcije daju različita prava. Različite klase su samo tzv. obične (redovne) akcije (koje uvek čine jednu klasu) i preferencijalne akcije (može biti više klasa preferencijalnih akcija).

6.3.3. Obične i preferencijalne (povlašćene) akcije

Akcionarsko društvo može izdavati: obične (redovne) i povlašćene (prioritetne, preferencijalne) akcije.

Akcionarsko društvo mora imati bar jednu običnu akciju. Obične akcije daju akcionarima ista prava, a akcionar prava ostvaruje zavisno od broja akcija koje posjeduje (pravo glasa, dividenda, učešće u raspodjeli likvidacionog viška). Obične akcije ne mogu se pretvoriti u preferencijalne akcije ili druge hartije od vrijednosti.

Obične akcije akcionarskog društva predstavljaju uvijek jednu klasu akcija.

Povlašćene (preferencijalne) akcije akcionarskog društva mogu biti podijeljene u dvije ili više klasa sa različitim pravima (različite stope dividendi ili različita participativna ili kumulativna prava na dividende ili različita prava na isplatu imovine društva pri likvidaciji).

Preferencijalne (povlašćene) akcije su akcije koje njenim imaočima daju određena povlašćena prava u odnosu na imaoce običnih akcija (u pogledu prvenstva isplate dividende, naplate kod likvidacije društva). Preferencijalne akcije mogu dati i pravo pretvaranja tih akcija u obične akcije ili u drugu klasu preferencijalnih akcija, kao i pravo prodaje tih akcija akcionarskom društvu, i dr. Preferencijalne akcije ne daju pravo glasa na skupštini akcionara (pravo glasa imaju samo obične akcije).

Obične akcije akcionarskog društva imaju istu nominalnu vrijednost.

Povlašćene akcije akcionarskog društva iste klase imaju istu nominalnu vrijednost.

Akcionarsko društvo može izdavati samo akcije na ime.

6.3.3.1. Prava akcionara običnih akcija

Svaka obična akcija akcionarskog društva daje akcionaru ista prava, u skladu sa ovim zakonom, osnivačkim aktom i statutom društva, koja uključuju naročito:

- pravo pristupa pravnim aktima i drugim dokumentima i informacijama društva,
- pravo učešća u radu skupštine društva,
- pravo glasa u skupštini društva tako da jedna akcija uvijek daje pravo na jedan glas,
- pravo na isplatu dividendi, nakon isplate dividendi na sve izdate povlašćene akcije u punom iznosu,
- pravo učešća u raspodjeli likvidacionog viška po likvidaciji društva, a nakon isplate povjerilaca i akcionara bilo kojih povlašćenih akcija,
- pravo prečeg sticanja akcija iz novih emisija i zamjenljivih obveznica, i
- pravo raspolaganja akcijama svih vrsta u skladu sa zakonom.

Obične akcije akcionarskog društva ne mogu se pretvoriti u povlašćene akcije ili druge hartije od vrijednosti.

6.3.3.2. Prava akcionara sa povlašćenim akcijama

Povlašćene akcije akcionarskog društva svake klase daju akcionaru ista prava.

Prava akcionara sa povlašćenim akcijama određuju se osnivačkim aktom društva.

Prava akcionara sa povlašćenim akcijama uključuju naročito prednost u odnosu na obične akcije u pogledu prvenstva isplate dividende (koja kod povlašćenih akcija može biti participativna i kumulativna u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište hartija od vrijednosti) i kod prvenstva naplate prilikom likvidacije društva.

Prava akcionara sa povlašćenim akcijama mogu uključivati i pravo pretvaranja tih akcija u obične akcije ili u drugu klasu povlašćenih akcija pod uslovima i u slučajevima određenim osnivačkim aktom, kao i pravo prodaje tih akcija akcionarskom društvu po utvrđenoj cijeni i drugim uslovima određenim osnivačkim aktom.

Akcionari sa povlašćenim akcijama imaju i pravo jednog glasa po akciji na bilo kojoj skupštini akcionara o pitanjima koja zahtijevaju grupno glasanje akcionara date klase povlašćenih akcija, u skladu sa ovim zakonom.

Osnivačkim aktom akcionarskog društva može se odrediti da akcionari povlašćenih akcija imaju pravo glasa sa akcionarima koji imaju obične akcije na skupštini akcionara, ako:

- se takva povlašćena akcija pretvara u običnu akciju (kada mogu imati broj glasova jednak broju glasova običnih akcija u koje se mogu pretvoriti), i
- dividende na povlašćene akcije koje su stečene i čija je isplata zahtijevana nisu isplaćene, do njihove isplate.

Akcionari sa povlašćenim akcijama nemaju pravo glasa u skupštini akcionara sa akcionarima koji imaju obične akcije.

Broj glasova akcionara sa povlašćenim akcijama ne može biti jednak ili veći od broja glasova akcionara sa običnim akcijama.

Akcionari sa povlašćenim akcijama imaju prava prisustva i učešća u raspravi u skupštini akcionara.

Akcionari sa povlašćenim akcijama imaju ista prava kao i akcionari običnih akcija u pogledu pristupa aktima, drugim dokumentima i informacijama u posjedu društva.

Akcionari sa povlašćenim akcijama imaju ista prava kao i akcionari običnih akcija u pogledu pristupa aktima, drugim dokumentima i informacijama u posjedu društva.

6.3.4. *Odobrene (neizdate) i izdate akcije*

Akcionarsko društvo pored izdatih akcija može da ima i odobrene (neizdate, ovlašćene) akcije.

Broj odobrenih običnih akcija i broj odobrenih povlašćenih akcija svake klase određuju se osnivačkim aktom akcionarskog društva. Broj odobrenih akcija akcionarskog društva ne može da bude veći od 50 % od broja izdatih običnih akcija u vrijeme kada je ovaj broj određen osnivačkim aktom društva.

Akcionarsko društvo može da izda sve ili samo dio svojih odobrenih običnih akcija, a odobrene povlašćene akcije bilo koje klase može da ne izda, da izda dio ili sve.

Odluka o broju, vremenu i drugim uslovima bilo kog izdavanja akcija donosi se na skupštini akcionara, osim ako u osnivačkom aktu akcionarskog društva ovo ovlašćenje nije preneseno na upravni odbor društva koji može donijeti odluku u skladu sa osnivačkim aktom.

Ovlašćenje skupštine akcionara, odnosno upravnog odbora ako je to ovlaštenje preneseno na njega, obuhvata izdavanje odobrenih akcija radi povećanja osnovnog kapitala novim ulozima, isključivo novčanim, u skladu sa odredbama ovog zakona kojim

se uređuje povećanje osnovnog kapitala novim ulozima, ali ni u kom slučaju ne uključuje izdavanje odobrenih akcija po osnovu povećanja osnovnog kapitala iz sredstava društva u skladu sa ovim zakonom.

Ovlašćenje upravnom odboru za izdavanje bilo koje vrste odobrenih akcija ne može se dati za period duži od pet godina od utvrđivanja broja odobrenih akcija u osnivačkom aktu, s tim što skupština akcionara može taj petogodišnji period obnoviti jednom ili više puta.

Izdavanje akcija akcionarskog društva vrši se u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište hartija od vrijednosti.

6.4. Povećanje osnovnog kapitala

6.4.1. Donošenje odluke

Osnovni kapital otvorenog akcionarskog društva povećava se odlukom skupštine akcionara, osim u slučaju odobrenog kapitala kada takvu odluku može donijeti i upravni odbor, u skladu sa članom 200. st. 4. do 6. ZOPD.

Odlukom o povećanju osnovnog kapitala otvorenog akcionarskog društva mijenja se osnivački akt.

Odlukom o povećanju osnovnog kapitala otvorenog akcionarskog društva određuje se iznos povećanja, način povećanja, vrijeme uplate, kao i druga pitanja u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište hartija od vrijednosti.

Odluka o novoj emisiji akcija po osnovu novih uloga može se donijeti tek nakon potpune uplate već upisanih akcija iz prethodne uspjele emisije, osim ako je osnivačkim aktom ili odlukom o emisiji predviđeno da se osnovni kapital može povećati ako je uplaćeno najmanje 9/10 upisanih akcija.

Ograničenje iz prethodnog stava ne primjenjuje se prilikom povećanja osnovnog kapitala pri statusnim promjenama, kao i u slučaju povećanja osnovnog kapitala izdavanjem akcija zaposlenima u društvu i povezanim društvima.

6.4.2. Načini povećanja

Osnovni kapital otvorenog akcionarskog društva može se povećati:

- novim ulozima,
- pretvaranjem zamjenljivih obveznica u akcije i upisom akcija po osnovu prava imalaca varanata na takav upis (uslovno povećanje) i
- iz sredstava društva.

Pri povećanju osnovnog kapitala otvorenog akcionarskog društva vrši se izdavanje novih akcija ili se povećava nominalna vrijednost postojećih akcija.

6.4.3. Vrste emisije

Akcije otvorenog akcionarskog društva pri povećanju osnovnog kapitala mogu se izdavati putem privatne (zatvorene) emisije i javne (otvorene) emisije.

Privatna emisija akcija je emisija namijenjena postojećim akcionarima i imaocima varanata i zamjenljivih obveznica i/ili ograničenom broju institucionalnih investitora kojima takav status utvrdi *Komisija za hartije od vrijednosti*, u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje tržište hartija od vrijednosti.

Javna emisija iz stava je emisija u kojoj se upis i uplata akcija vrši na osnovu javne ponude neodređenom broju lica.

Zatvoreno akcionarsko društvo može da vrši privatnu emisiju, a otvoreno akcionarsko društvo pored javne emisije može da vrši i privatnu emisiju.

6.4.4. Povećanje osnovnog kapitala ulozima u novcu

Osnovni kapital otvorenog akcionarskog društva povećava se novim ulozima koji mogu biti samo novčani u skladu sa odlukom o povećanju tog kapitala.

Odluka iz prethodnog stava je ništava ako se povećanje kapitala ne upiše u registar u roku od šest meseci od dana donošenja odluke.

6.5. Smanjenje osnovnog kapitala

6.5.1. Odluka

Odluku o smanjenju osnovnog kapitala otvorenog akcionarskog društva poništenjem sopstvenih akcija kao i poništenjem akcija po drugim osnovima utvrđenim osnivačkim aktom društva, donosi skupština akcionara.

Odlukom o smanjenju osnovnog kapitala otvorenog akcionarskog društva utvrđuje se obim, cilj, vrsta i način sprovođenja smanjenja osnovnog kapitala.

Odlukom o smanjenju osnovnog kapitala otvorenog akcionarskog društva mijenja se osnivački akt.

6.5.2. Vrste smanjenja

Osnovni kapital otvorenog akcionarskog društva može se smanjiti u redovnom postupku, pojednostavljenom postupku i postupku smanjenja radi pretvaranja u rezerve.

Smanjenje osnovnog kapitala otvorenog akcionarskog društva po jednom osnovu može se vršiti istovremeno sa povećanjem njegovog osnovnog kapitala po drugom osnovu.

6.6. Prava i obaveze akcionara

6.6.1. Prava akcionara

6.6.1.1. Pravo učešća u radu skupštine društva

Akcionar ima pravo (ne i obavezu), lično ili preko punomoćnika, da učestvuje u radu skupštine akcionara (da prisustvuje skupštini, učestvuje u raspravi, postavlja pitanja u vezi sa dnevnim redom, traži odgovore u vezi sa pitanjima iz dnevnog reda, podnosi predloge). Ovo pravo pripada svakom akcionaru, nezavisno od toga da li ima pravo glasa ili da li mu je pravo glasa u pogledu nekih pitanja isključeno.

6.6.1.2. Pravo glasa u skupštini

Svaki akcionar, u skladu sa statutom, lično ili preko punomoćnika ima pravo učestvovanja u radu skupštine akcionara, pravo glasa ako ima akcije sa pravom glasa, pravo podnošenja prijedloga i dobijanja odgovora u vezi sa pitanjem iz dnevnog reda, kao i pravo postavljanja pitanja u vezi sa dnevnim redom u skladu sa ovim zakonom.

Pravo glasa akcionara, međutim, može biti isključeno i to kad se odlučuje o: njegovom oslobađanju ili smanjenju njegovih obaveza prema društvu; pokretanju ili odustajanju od spora protiv njega; odobravanju poslova u kojima postoji sukob interesa između njega i društva. Akcionar čije je pravo glasa isključeno nema pravo glasa samo po pitanju koje je tačka dnevnog reda, o kome se odlučuje, a po kome postoji sukob interesa između njega i društva, dok po ostalim tačkama dnevnog reda iste sjednice skupštine ima pravo glasa. Akcionar čije je pravo glasa isključeno ima pravo učešća u radu skupštine, kao i pravo učešća u raspravi (po pitanju po kome nema pravo glasa), ali se njegovi glasovi ne uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja kvoruma za odlučivanje (po pitanju po kome nema pravo glasa).

Pravo glasa nemaju akcionari koji nemaju akcije sa pravom glasa. To su akcionari sa preferencijalnim akcijama, koje su bez prava glasa. Od ovog pravila postoje izuzeci, kad preferencijalne akcije daju pravo glasa i to: kad se odlučuje o izmjeni bilo kog prava ili privilegije preferencijalnih akcija; ako se pretvaraju u obične akcije, i, ako je doneta odluka o isplati dividendi koje po zahtjevu ovih akcionara nisu isplaćene, sve do njihove isplate. Bez obzira o kom se izuzetku radi, broj glasova akcionara sa preferencijalnim akcijama ne može biti jednak, niti preći broj glasova akcionara sa običnim akcijama.

Osnovni princip kod glasanja u skupštini je princip proporcionalnosti. To znači da akcionari glasaju srazmjerno nominalnoj (ili računovodstvenoj vrijednosti, kod akcija bez nominalne vrijednosti), pri čemu svaka obična akcija daje pravo na jedan glas, jer obične akcije (jednog akcionarskog društva) imaju istu nominalnu vrijednost .

6.6.1.3. Pravo na dividendu

Dobit se po usvajanju finansijskog izvještaja za prethodnu poslovnu godinu raspoređuje: za pokriće gubitaka prenesenih iz ranijih godina; za zakonske rezerve, ako su one predviđene posebnim zakonom; za dividendu; za statutarne rezerve i druge rezerve, ako ih društvo utvrdi opštim aktom.

Dividenda je, dakle, deo dobiti koje društvo ostvari koji se, po odluci nadležnog organa akcionarskog društva, distribuira akcionarima, saglasno broju, vrsti i nominalnoj vrijednosti akcija koje posjeduju (dividenda se ne može plaćati iz osnovnog kapitala). Pravo na dividendu je pravo akcionara na učešće u raspodjeli dobiti društva.

Za raspodjelu dividendi neophodno je kumulativno ispunjenje dva uslova: postojanje dobiti, i odluka nadležnog organa o raspodjeli dividende.

Dividenda se plaća svim akcionarima srazmjerno nominalnoj vrijednosti akcija, odnosno srazmjerno računovodstvenoj vrijednosti posjedovanih akcija

Dividenda je, rekli smo, udio akcionara u *godišnjoj dobiti društva* koja je raspoloživa za raspodjelu.

Dividenda se može plaćati u novcu, ali i u akcijama ili u drugim hartijama od vrijednosti društva ili akcijama tog društva u drugim društvima kao i u drugoj imovini (može i mješovito, u akcijama i novcu, npr.), osim ako osnivačkim aktom društva nije drukčije određeno.

6.6.1.4. Pravo raspolaganja akcijama

Akcije kao hartije od vrijednosti su, po pravilu, u slobodnom prometu. Samo izuzetno, promet akcija može biti ograničen ili pak, isključen (*vinkulacija akcija*;

vinkuliranje akcija se predviđa osnivačkim aktom (odnosno statutom), a ako bi se kasnije htelo uvesti neophodna je saglasnost svih akcionara na koje se odnosi).

Prenos akcija, kao akt raspolaganja akcijama, zavisi od toga da li se radi o zatvorenom ili o otvorenom akcionarskom društvu.

Ako je u pitanju zatvoreno akcionarsko društvo, prenos akcija se može osnivačkim aktom ili statutom društva ograničiti. Jedan od modaliteta ograničenja jeste pravo prečeg sticanja od strane društva i/ili akcionara (kao kod prenosa udjela kod društva s ograničenom odgovornošću), ili npr. saglasnost na promet akcija (od strane upravnog odbora, po pravilu, ređe skupštine;), i dr.

Ako je u pitanju otvoreno akcionarsko društvo, ne može se ograničiti prenos akcija.

6.6.2. Obaveze akcionara

Osnovne obaveze akcionara su uredna i blagovremena uplata upisanih akcija, odnosno unošenje ugovorenih nenovčanih uloga, obaveza tzv. dužnosti prema društvu (lojalnost društvu; zabrana konkurencije, sukoba interesa) i ona odnosi samo na kontrolne akcionare, obaveza čuvanja poslovne tajne, i dr.

6.7. Organi akcionarskog društva

6.7.1. Struktura organa akcionarskog društva

Organi akcionarskih društava su skupština, upravni odbor, odnosno direktor i nadzorni organ. Međutim, struktura organa akcionarskih društava nije uniformna, odnosno svi ovi organi nisu u svakom slučaju obavezni. Struktura organa akcionarskih društava zavisi prvenstveno o vrsti akcionarskog društva tj. da li se radi o zatvorenom ili o otvorenom akcionarskom društvu; takođe zavisi od toga da li se radi o kotiranom ili nekotiranom društvu.

6.7.2. Skupština akcionara

Skupštinu akcionarskog društva čine akcionari.

Svaki akcionar, u skladu sa statutom, lično ili preko punomoćnika ima pravo učestvovanja u radu skupštine akcionara, pravo glasa ako ima akcije sa pravom glasa, pravo podnošenja prijedloga i dobijanja odgovora u vezi sa pitanjem iz dnevnog reda, kao i pravo postavljanja pitanja u vezi sa dnevnim redom u skladu sa ovim zakonom.

Odredbe ZOPD o jednočlanom društvu s ograničenom odgovornošću shodno se primjenjuju i na akcionarsko društvo sa jednim akcionarom.

Skupštini akcionara, po pravilu, prisustvuju i učestvuju u radu – direktor ili članovi upravnog odbora i nezavisni revizor.

6.7.3. Vrste skupštine

6.7.3.1. Godišnja skupština

Skupština akcionara saziva se i održava jednom godišnje (godišnja skupština) najkasnije u roku od 90 dana od dana podnošenja finansijskih izvještaja nadležnom organu za svaku poslovnu godinu u skladu sa računovodstvenim propisima ili šest mjeseci nakon završetka poslovne godine.

Godišnja skupština održava se na dan i u vrijeme utvrđeno osnivačkim aktom, odnosno odlukom upravnog odbora u skladu sa ovim zakonom i osnivačkim aktom.

Godišnja skupština akcionara održava se u sjedištu društva, ako osnivačkim aktom akcionarskog društva nije drukčije određeno.

Neodržavanje godišnje skupštine u vrijeme utvrđeno osnivačkim aktom, odnosno odlukom upravnog odbora ne utiče na valjanost drugih radnji akcionarskog društva.

6.7.3.2. Vanredna skupština i njeno sazivanje od manjinskih akcionara

Akcionarsko društvo može sazvati i vanrednu skupštinu akcionara, i to:

- na zahtjev 1/3 članova upravnog odbora ili bilo kog drugog lica koje je ovlašteno osnivačkim aktom da sazove vanrednu skupštinu,
- na zahtjev likvidatora društva, ako je društvo u likvidaciji i
- po pisanom zahtjevu akcionara sa najmanje 10 % akcija sa pravom glasa o pitanju predloženom za vanrednu skupštinu.

Zahtjev mora biti datiran, potpisan od svih akcionara koji ga podnose i mora da sadrži prijedlog dnevnog reda, kao i podatke o: identifikovaciji tih akcionara; broju akcija koje svaki od njih posjeduje; cilju ili ciljevima zbog kojih se skupština saziva.

Zahtjev za sazivanje skupštine smatra se da je primljen u akcionarskom društvu ako je adresovan i uručen na upravni odbor društva u sjedište društva označeno u osnivačkom aktu.

Dan na koji se utvrđuje lista akcionara koji su ovlašćeni da podnesu zahtjev za vanrednu skupštinu je datum stavljanja prvog potpisa na taj zahtjev.

Upravni odbor akcionarskog društva dužan je da donese odluku o prihvatanju ili odbijanju sazivanja vanredne skupštine najkasnije u roku od deset dana od dana prijema zahtjeva. Upravni odbor dužan je da na adresu navedenu u zahtjevu, najkasnije u roku od sedam dana od dana donošenja ove odluke, obavijesti o tome svako lice koje je zahtijevalo sazivanje vanredne skupštine. Odluka o odbijanju sazivanja vanredne skupštine obavezno sadrži razloge odbijanja.

Vanredna skupština može odlučivati jedino o pitanjima navedenim u zahtjevu podnesenim u skladu sa ZOPD.

6.7.3.3. Skupština po nalogu suda

Ako se godišnja skupština akcionarskog društva ne održi u propisanom roku, nadležni sud u vanparničnom postupku može naložiti njeno održavanje na zahtjev akcionara koji ima pravo da prisustvuje i da glasa na godišnjoj skupštini ili direktora, odnosno člana upravnog odbora društva. Sud ima ovlaštenje da imenuje privremenog zastupnika sa ovlaštenjem da sazove i predsjedava sjednici skupštine i utvrdi mjesto i datum održavanja, kao i dnevni red sjednice u skladu s ovim zakonom.

Vanredna skupština zatvorenog akcionarskog društva

Vanredna skupština akcionara zatvorenog akcionarskog društva održava se i bez sazivanja i objavljivanja dnevnog reda u skladu sa ovim zakonom ako joj prisustvuju svi akcionari sa pravom glasa i ako se nijedan akcionar tome ne protivi, ako osnivačkim aktom i statutom nije drukčije određeno.

Vanredna skupština akcionarskog društva u slučaju poslovanja sa gubitkom

Skupština akcionarskog društva obavezno se saziva bez odgađanja, ako se prilikom izrade finansijskih izvještaja ili u drugim slučajevima utvrdi da akcionarsko društvo posluje sa gubitkom koji ne prelazi iznos od 50 % osnovnog kapitala.

6.7.4. Upravni odbor i izvršni odbor

6.7.4.1. Opšte pravilo za direktora ili upravni odbor

Obaveznost

Zatvoreno akcionarsko društvo ima direktora ili upravni odbor.

Otvoreno akcionarsko društvo ima upravni odbor.

Odredbe ovog zakona o upravnom odboru otvorenog akcionarskog društva primjenjuju se i na direktora zatvorenog akcionarskog društva kad nema upravni odbor.

6.7.4.2. Statusna pitanja upravnog odbora

Broj članova

Broj članova upravnog odbora otvorenog akcionarskog društva utvrđuje se osnivačkim aktom.

U otvorenom akcionarskom društvu upravni odbor ima najmanje tri člana a najviše 15 članova.

Izbor i kumulativno glasanje

Članove upravnog odbora akcionarskog društva:

- biraju akcionari na godišnjoj skupštini, i
- mogu birati akcionari na bilo kojoj vanrednoj skupštini koja je sazvana radi tog izbora.

Kandidate za izbor članova upravnog odbora predlažu postojeći upravni odbor, akcionari ili komisija za imenovanje upravnog odbora, ako je formirana (ovlašćeni predlagači).

Broj glasova koje za svakog člana upravnog odbora ima svaki akcionar jednak je broju posjedovanih akcija.

U otvorenom akcionarskom društvu članovi upravnog odbora biraju se kumulativnim glasanjem ako osnivačkim aktom ili statutom društva nije drukčije određeno.

Pod kumulativnim glasanjem podrazumijeva se glasanje u kome svaki akcionar ili punomoćnik sa pravom glasa, broj glasova kojim raspolaže množi sa brojem članova upravnog odbora koji se biraju i može sve te glasove dati jednom kandidatu ili ih raspodijeliti bez ograničenja svim kandidatima.

Mandat i popunjavanje sastava

Mandat direktora ili članova upravnog odbora akcionarskog društva, uključujući i članove koji se biraju za upražnjeno mjesto člana, traje najviše pet godina uz mogućnost ponovnog izbora, ali može da prestane na svakoj godišnjoj skupštini ako ne bude usvojen godišnji izvještaj o poslovanju.

Predsjednik

Predsjednika upravnog odbora akcionarskog društva bira između svojih članova upravni odbor većinom od ukupnog broja, ako osnivačkim aktom ili statutom nije određena druga većina.

Upravni odbor akcionarskog društva može da razriješi i izabere novog predsjednika u bilo koje vrijeme.

Predsjednik upravnog odbora akcionarskog društva može da ima prava i obaveze predsjednika društva ako je tako određeno osnivačkim aktom i statutom.

Predsjednik upravnog odbora akcionarskog društva je generalni direktor društva, ako osnivačkim aktom ili statutom društva nije drukčije određeno.

Predsjednik upravnog odbora akcionarskog društva saziva i predsjedava sjednicama odbora i odgovoran je za vođenje i čuvanje zapisnika sa sjednica.

Do izbora predsjednika upravnog odbora akcionarskog društva, kao i u slučaju odsustva izabranog predsjednika odbora, sjednicama predsjedava drugi član odbora izabran na tim sjednicama većinom prisutnih članova.

6.7.4.3. Odlučivanje

Kvorum i većina za donošenje odluka

Kvorum za rad i odlučivanje upravnog odbora akcionarskog društva čini većina od ukupnog broja članova odbora, ako osnivačkim aktom ili statutom nije određen veći broj.

Smatra se da je odluka upravnog odbora akcionarskog društva donesena ako se za nju izjasni većina prisutnih članova, ako osnivačkim aktom ili statutom nije određen veći broj članova za odluku.

Odluke upravnog odbora unose se bez odgađanja u knjigu odluka.

Odluke upravnog odbora akcionarskog društva stupaju na snagu danom donošenja.

Ako su glasovi upravnog odbora akcionarskog društva pri odlučivanju jednako podijeljeni, odlučujući je glas predsjednika, osim ako osnivačkim aktom ili statutom akcionarskog društva nije drugačije određeno.

6.7.5. Izvršni odbor

Pojam

Otvoreno akcionarsko društvo ima izvršni odbor.

Zatvoreno akcionarsko društvo može imati izvršni odbor.

Upravni odbor bira članove izvršnog odbora.

Članovi izvršnog odbora u smislu ZOPD su izvršni direktori.

Izvršni odbor bira se iz reda lica koja su članovi upravnog odbora ili drugih lica, s tim da članovi ovog odbora čine manje od polovine članova upravnog odbora.

Djelokrug izvršnog odbora uključuje sprovođenje odluka upravnog odbora akcionarskog društva i sva pitanja u vezi sa vođenjem poslova i tekućim poslovima društva, osim pitanja koja su u nadležnosti upravnog odbora i skupštine akcionara.

Izvršni odbor akcionarskog društva dužan je da poštuje sva ograničenja svojih ovlašćenja propisana zakonom, osnivačkim aktom ili bilo kojom odlukom skupštine akcionara ili upravnog odbora društva.

Osnivačkim aktom akcionarskog društva, statutom ili odlukom upravnog odbora društva mogu se odrediti posebne funkcije, ovlašćenja, dužnosti i nazivi za članove

izvršnog odbora, kao i posebni postupci za sazivanje i održavanje sjednica izvršnog odbora i donošenje odluka.

Članove izvršnog odbora akcionarskog društva može razriješiti upravni odbor društva u bilo koje vrijeme, sa posebnim razlogom ili bez njega, kada je to po ocjeni odbora u najboljem interesu društva, s tim da takvo razrješenje ne može povrijediti ugovorna prava razriješenog lica.

6.7.6. Generalni direktor i zastupanje društva

Generalnog direktora akcionarskog društva bira upravni odbor.

Generalni direktor akcionarskog društva je predsjednik izvršnog odbora.

Generalni direktor akcionarskog društva saziva sjednice izvršnog odbora i predsjedava njima, organizuje njegov rad i stara se o vođenju zapisnika sa tih sjednica.

Generalni direktor zastupa akcionarsko društvo nakon upisa u sudski registar, bez posebne punomoći.

Akcionarsko društvo pored generalnog direktora mogu zastupati i drugi članovi upravnog odbora, odnosno izvršnog odbora ako je tako određeno osnivačkim aktom društva.

6.7.7. Nadzor

Osnovna načela

Interna revizija i odbor za reviziju

Osnivačkim aktom ili statutom otvorenog akcionarskog društva može se odrediti, a kod otvorenog akcionarskog društva čije su akcije uvrštene na službeno berzansko tržište, mora se odrediti da društvo ima internu reviziju i odbor za reviziju.

Osnivačkim aktom ili statutom zatvorenog akcionarskog društva može se odrediti da društvo ima internog revizora ili odbor za reviziju.

Broj članova odbora za reviziju i status internog revizora

Odbor za reviziju ima najmanje tri člana. Broj članova odbora za reviziju mora biti neparan.

Poslove interne revizije vrši interni revizor kao fizičko lice.

Nezavisni revizor

Otvoreno akcionarsko društvo ima nezavisnog revizora čiji su položaj i ovlaštenja utvrđeni zakonom kojim se uređuje računovodstvo i revizija.

Nezavisni revizor otvorenog akcionarskog društva bira se na redovnoj godišnjoj skupštini akcionara tekuće godine za reviziju finansijskih izvještaja za narednu poslovnu godinu.

Nezavisni revizor akcionarskog društva može biti biran na period određen u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo i revizija.

Nezavisni revizor akcionarskog društva obavještava se istovremeno sa obavještavanjem akcionara društva o održavanju skupštine akcionara ili odlučivanju bez sjednice radi učestvovanja u radu skupštine u skladu sa statutom i zakonom.

6.8. Prestanak akcionarskog društva

6.8.1. Prestanak društva i druge mjere suda

Razlozi za prestanak

Akcionarsko društvo prestaje:

- istekom vremena za koje je osnovano,
- pravnosnažnom odlukom skupštine akcionara koja se donosi kvalifikovanom većinom,
- pravnosnažnom odlukom nadležnog suda kojom se određuje brisanje društva po službenoj dužnosti,
- odlukom stečajnog suda o otvaranju i zaključenju stečajnog postupka kojom se odbija otvaranje glavnog stečajnog postupka zbog nemogućnosti da se iz stečajne mase pokriju troškovi stečajnog postupka,
- stečajem, i
- u drugim slučajevima utvrđenim zakonom i osnivačkim aktom društva koji su navedeni kao osnov za prestanak društva.

6.8.2. Prestanak društva i druge mjere suda po zahtjevu manjinskih akcionara

Po zahtjevu manjinskih akcionara koji u akcionarskom društvu posjeduju najmanje 20 % akcija osnovnog kapitala društva nadležni sud može naložiti prestanak društva ili druge mjere, ako:

- članovi upravnog odbora društva ne mogu da vode poslove društva, zbog podjele ili drugih razloga, a akcionari društva ne mogu da prekinu blokadu, tako da se poslovi društva ne mogu više voditi u interesu akcionara društva,
- su akcionari blokirani u odlučivanju i na najmanje dvije uzastopne godišnje skupštine ne uspiju da izaberu članove upravnog odbora društva, tako da se poslovi društva ne mogu voditi u interesu društva,
- članovi upravnog odbora društva, kao i članovi drugih organa društva djeluju protivzakonito ili nepošteno prema akcionarima koji podnose takav zahtjev i
- se imovina društva rasipa i umanjuje.

Ako sud ne pokrene postupak prestanka društva može naložiti jednu ili više mjera, a naročito:

- razrješenje bilo kog člana upravnog odbora ili izvršnog odbora,
- izbor člana upravnog odbora ili izvršnog odbora društva,
- imenovanje privremenog zastupnika društva,
- nezavisnu reviziju računovodstvenih izvještaja društva i popis imovine društva,
- plaćanje dividende,
- kupovinu akcija manjinskih akcionara koji su podnijeli zahtjev za kupovinu od društva po vrijednosti koju je utvrdio sud na osnovu nalaza nezavisnog procjenjivača, i
- naknadu štete bilo kom licu kome je prouzrokovana.

Kontrolna pitanja

1. Definišite pojam – akcionarsko društvo.
2. Objasni pojam - akcija

3. Kako se vrši pretvaranje zatvorenog akcionarskog društva u otvoreno akcionarsko društvo, odnosno otvorenog akcionarskog društva u zatvoreno akcionarsko društvo?
4. Definiši pojam – akcije.
5. Navedi razlike između običnih i povlašćenih akcija.
6. Koje prednosti imaju preferencijalne u odnosu na obične akcije?
7. Kako se određuje broj odobrenih običnih akcija i broj odobrenih povlašćenih akcija svake klase?
8. Kako se mogu izdavati akcije otvorenog akcionarskog društva?
9. Na koji način se može smanjiti osnovni kapital otvorenog akcionarskog društva?
10. Navedi prava akcionara u skupštini društva.
11. Objasni princip proporcionalnosti kod glasanja akcionara u skupštini društva.
12. Objasni pojam - dividenda
13. Navedi organe akcionarskih društava.
14. Kada se saziva godišnja skupština?
15. Na čiji zahtjev se može sazvati vanredna skupštinu akcionara?
16. Kada se obavezno saziva vanredna skupština akcionarskog društva?
17. Koliko najmanje, a koliko najviše članova može brojati upravni odbor u otvorenom akcionarskom društvu?
18. Ako su glasovi upravnog odbora akcionarskog društva pri odlučivanju jednako podijeljeni, čiji glas je odlučujući?
19. Ko bira članove izvršnog odbora akcionarskog društva?
20. U kom akcionarskom društvu se Osnivačkim aktom ili statutom otvorenog akcionarskog društva se mora odrediti da društvo ima internu reviziju i odbor za reviziju?
21. Kako se bira nezavisni revizor otvorenog akcionarskog društva?
22. Kada nadležni sud može naložiti prestanak društva po zahtjevu manjinskih akcionara?

7. POVEZIVANJE PRIVREDNIH DRUŠTAVA

7.1. Pojam i vrste

Povezana privredna društva čine dva ili više društava u skladu sa ovim zakonom, koja se međusobno povezuju, i to:

- učešćem u osnovnom kapitalu ili ortačkim udjelima (društva povezana kapitalom),
- putem ugovora (društva povezana ugovorom), i
- putem kapitala i putem ugovora (mješovito povezana društva).

Povezana privredna društva obuhvataju jedno matično (kontrolno) i jedno ili više zavisnih (podređenih) društava.

Povezana privredna društva (putem kapitala, ugovora, mješovita) organizuju se kao koncern, holding, grupa društava ili drugi oblik organizovanja u skladu sa ovim zakonom.

Povezana privredna društva, u smislu ZOPD, organizuju se kao koncern kada matično društvo ima za pretežnu djelatnost neku poslovnu djelatnost pored djelatnosti upravljanja zavisnim društvima.

Povezana privredna društva, u smislu ovog zakona, organizuju se kao holding kada matično društvo ima isključivo djelatnost upravljanja i finansiranja zavisnim društvima.

Povezana privredna društva u smislu ovog zakona organizuju se kao grupa društava kada matično društvo obavlja djelatnosti iz st. 4. i 5. ovog člana.

Privredna društva mogu se povezivati ugovorom i u druge oblike udruživanja (konzorcijum, klaster, poslovna unija, poslovni sistem, pul i dr.), da bi olakšala i promovisala obavljanje privrednih djelatnosti koje čine njihovu djelatnost, ali tako da članice iz toga ne ostvaruju dobit. Udruženje se može osnovati i bez osnovnog kapitala.

Zabranjeno je povezivanje privrednih društava suprotno propisima kojima se uređuje zaštita konkurencije.

7.2. Koncern

ZOPD definiše koncern kao povezana privredna društva kada kontrolno društvo ima za pretežnu djelatnost neku poslovnu djelatnost pored djelatnosti upravljanja podređenim društvima.

U uporednom pravu postoji više vrsta koncerna. Najbitnija je podjela na vertikalni i horizontalni. Vertikalni koncern (*koncern sa elementima dominacije*) postoji kad se kontrolno (matično) društvo i jedno ili više podređenih (zavisnih) društava grupišu pod jedinstvenu upravu matičnog društva. Pretpostavka zavisnosti je da matično društvo ima u zavisnom društvu većinsko učešće. Ovaj koncern može nastati na dva načina: zaključenjem ugovora i faktičkim putem (odgovarajućim kapital učešćem). Horizontalni koncern (*koncern sa elementima jednakosti*) postoji kad, društva koja nisu zavisna jedna od drugih, se stavljaju pod jedinstvenu upravu a da time ne postanu zavisna jedna od drugog, čime formiraju koncern sa elementima koordinacije (jednakosti). Ovaj koncern nastaje na ugovornoj osnovi.

7.3. Holding

ZOPD definiše holding kao povezana privredna društva kada kontrolno društvo ima isključivo djelatnost upravljanja i finansiranja podređenim društvima.

Holding nije posebna pravna forma privrednog društva nego je to privredno društvo pravne forme koja je zakonom predviđena (najčešće, društva kapitala i to akcionarskog društva).

Holding prvenstveno obavlja djelatnost upravljanja podređenim društvima, sticanja kapital učešća u drugim društvima putem akcija, udjela, zamenljivih obveznica, kao i djelatnost raspolaganja tim hartijama. Holding se može uspostaviti na različite načine: prvo, kad jedno društvo investiranjem svog kapitala osnuje jedno ili više drugih društava; drugo, kad jedno društvo stekne akcije u postojećem društvu, odnosno udio u već postojećem društvu; dalje, otkupom akcija u postupku povećanja osnovnog kapitala, i dr.

U uporednom pravu postoji više vrsta i kriterijuma podjela holdinga. Prema djelatnosti, holding može biti *čisti* i *mješoviti*. Čisti holding ima za predmet svog poslovanja osnivanje novih društava, finansiranje društava i upravljanje. Uobičajeno je da holding obavlja i usluge finansijskog inženjeringa, kao i raznovrsne konsalting usluge za sistem u celini ali ne i obavljanje industrijske ili trgovinske djelatnosti. Tzv. *mješoviti* holding pored djelatnosti čistog holdinga obavlja i neku industrijsku ili trgovinsku djelatnost. Polazeći od kriterijuma upravljanja, razlikujemo tzv. kontrolne holdinge i holdinge za plasman. *Kontrolni* holding, gde kontrolno društvo na bazi učešća u drugim društvima upravlja njima. *Holding za plasmane* gde kontrolno društvo (*investiciona*

društva) ne upravlja drugim društvima na bazi stečenog učešća u kapitalu, već drže hartije društva da bi ih plasiralo na tržištu u najpovoljnijem momentu. Osnovna odlika *holdinga za plasmane* jeste da predstavljaju komercijalne institucije za finansijsko ulaganje u hartije od vrijednosti. Motiv ulaganja nije upravljanje zavisnim društvima čije se akcije posjeduju, već njihovo držanje (pod patronatom holdinga) da bi bile plasirane na tržište u najpovoljnijem trenutku i tako se svojim investitorima obezbedila maksimalna dobit.

Kontrolna pitanja

1. Na koje načine se mogu povezati privredna društva?
2. Navedi razliku između vertikalnog i horizontalnog koncerna.

8. REORGANIZACIJA PRIVREDNOG DRUŠTVA - statusne promjene i promjena pravne forme

8.1. Statusne promjene

8.1.1. Osnovna načela

Pojam reorganizacije

Pod reorganizacijom privrednog društva u smislu ovog zakona podrazumijeva se statusna promjena privrednog društva i promjena pravne forme privrednog društva.

Pojam statusne promjene

Statusna promjena privrednog društva u smislu ZOPD je spajanje, podjela i odvajanje.

U statusnoj promjeni privrednog društva mogu se kombinovati statusne promjene spajanja i podjele ili statusne promjene spajanja i odvajanja.

Odluka o statusnoj promjeni ne može se pobijati zbog utvrđene srazmjere zamjene akcija ili udjela u skladu sa ovim zakonom.

Ako u statusnoj promjeni učestvuju privredna društva različite pravne forme, na statusnu promjenu primjenjuju se i odredbe ovog zakona o promjeni pravne forme društva čija se pravna forma mijenja statusnom promjenom.

Privredna društva ne mogu vršiti statusne promjene suprotno zakonu kojim se uređuje zaštita konkurencije.

8.1.2. Finansijski izvještaj

Svako privredno društvo koje učestvuje u statusnoj promjeni sačinjava finansijski izvještaj (završni račun) prema stanju na dan spajanja, podjele i odvajanja u skladu sa zakonom. Na osnovu ovih finansijskih izvještaja sačinjava se početni bilans u skladu sa zakonom koji uređuje računovodstvo i reviziju, koji je osnov za upis statusne promjene.

Prijava za registraciju statusne promjene podnosi se najkasnije u roku od osam mjeseci od dana promjene.

8.1.3. Statusne promjene u likvidaciji

Statusne promjene mogu se vršiti i ako je jedno ili više privrednih društava koja se spajaju ili dijele, u likvidaciji, pod uslovom da ta društva nisu počela sa podjelom imovine svojim akcionarima ili članovima i da donesu odluku o okončanju postupka likvidacije.

8.2. Vrste statusnih promjena

8.2.1. Spajanje

Spajanje privrednog društva u smislu ovog zakona jeste:

- a) spajanje uz pripajanje, i
- b) spajanje uz osnivanje.

Spajanje uz pripajanje jeste statusna promjena kojom jedno društvo prestaje da postoji bez likvidacije (u daljem tekstu: društvo prestalo pripajanjem) prenoseći drugom postojećem društvu cijelu svoju imovinu i obaveze (u daljem tekstu: društvo sticalac), u zamjenu za izdavanje akcija ili udjela akcionarima ili članovima društva prestalog spajanjem od društva sticaoca, a ako je potrebno i novčanu doplatu koja ne prelazi 10 % nominalne vrijednosti tako izdatih akcija.

Spajanje uz osnivanje jeste statusna promjena kojom dva ili više privrednih društava prestaju da postoje bez likvidacije (u daljem tekstu: društvo prestalo spajanjem) prenoseći cijelu svoju imovinu i obaveze u zamjenu za izdavanje od novog društva (u daljem tekstu: novo društvo) akcija ili udjela akcionarima ili članovima prestalog društva i ako je potrebno, novčanu doplatu koja ne prelazi 10 % nominalne vrijednosti tako izdatih akcija.

8.2.2. Podjela

Podjela privrednog društva u smislu ZOPD jeste:

- a) podjela uz pripajanje,
- b) podjela uz osnivanje, i
- c) podjela uz pripajanje i podjela uz osnivanje.

Podjela uz pripajanje jeste statusna promjena kojom privredno društvo prestaje da postoji bez likvidacije (u daljem tekstu: društvo prestalo podjelom) prenoseći na dva ili više postojećih društava sa kojima se spaja uz pripajanje (u daljem tekstu: društva sticaoci) svu imovinu i obaveze u zamjenu za izdavanje akcija ili udjela društva sticaoca akcionarima ili članovima društva prestalog podjelom i ako je potrebno, novčano plaćanje koje ne prelazi 10 % nominalne vrijednosti tako izdatih akcija.

Podjela uz osnivanje jeste statusna promjena kojom privredno društvo prestaje da postoji bez likvidacije (u daljem tekstu: društvo prestalo podjelom) prenoseći na dva ili više novih društava koja se time osnivaju (u daljem tekstu: nova društva) ili prenoseći na dva ili više društava koja se spajaju sa do tada postojećim društvom u nova društva svu imovinu i obaveze u zamjenu za izdavanje akcija ili udjela novih društava akcionarima ili članovima društva prestalog podjelom i ako je potrebno, novčanu doplatu koja ne prelazi 10 % nominalne vrijednosti tako izdatih akcija.

8.2.3. Odvajanje

Odvajanje privrednog društva u smislu ZOPD jeste:

- odvajanje uz pripajanje,
- odvajanje uz osnivanje, i
- odvajanje uz pripajanje i odvajanje uz osnivanje.

Odvajanje uz pripajanje jeste statusna promjena kojom privredno društvo djeljenik prenosi jedan ili više dijelova svoje imovine i pripadajući dio obaveza (u daljem tekstu: društvo dijeljenik) na jedno ili više postojećih društava pri čemu to društvo ostaje da postoji kao pravno lice (u daljem tekstu: društva sticaoci), a svi ili dio njegovih akcionara, odnosno članova, uz očuvanje principa ravnopravnosti, postaju akcionari odnosno članovi društva sticaoca uz zamjenu akcija/udjela akcionarima ili članovima društva dijeljenika (i za taj iznos smanjenja njegovog osnovnog kapitala bez primjene odredaba ovog zakona o smanjenju tog kapitala u redovnom postupku) za akcije/udjele društva sticaoca i ako je potrebno, novčano plaćanje koje ne prelazi 10 % nominalne vrijednosti tako izdatih akcija.

Odvajanje uz osnivanje jeste statusna promjena kojom privredno društvo dijeljenik prenosi jedan ili više dijelova svoje imovine i pripadajući dio obaveza na jedno ili više time novoosnovanih društava ili na jedno ili više društava sa kojima se spaja u novoosnovano društvo (u daljem tekstu: novo društvo), uz zamjenu akcija/udjela društva dijeljenika (i za taj iznos smanjenja njegovog osnovnog kapitala bez primjene odredaba ovog zakona o smanjenju tog kapitala u redovnom postupku) za izdavanje akcija ili udjela novih društava koja se time osnivaju akcionarima ili članovima društva dijeljenika i ako je potrebno, novčano plaćanje koje ne prelazi 10 % nominalne vrijednosti tako izdatih akcija.

Na odvajanje uz pripajanje i odvajanje uz osnivanje, ako ovim zakonom nije drukčije uređeno primjenjuju se odredbe ovog zakona o podjeli uz pripajanje i podjeli uz osnivanje.

Spajanje uz pripajanje bez odluke skupštine društva sticaoca

Spajanje uz pripajanje može se vršiti na osnovu odluke upravnog odbora društva sticaoca, bez odluke njegove skupštine akcionara, pod uslovom da:

a) nacrt ugovora o spajanju uz pripajanje bude objavljen u skladu sa zakonom kojim se uređuje registracija poslovnih subjekata i to najkasnije 30 dana prije dana kada bi sjednica skupštine akcionara društva koje prestaje spajanjem uz pripajanje trebalo da bude održana,

b) akcionarima društva sticaoca u njegovom sjedištu bude omogućen uvid u nacrt ugovora o spajanju uz pripajanje, finansijske izvještaje svih društava koja učestvuju u spajanju uz pripajanje u posljednje tri godine, poseban računovodstveni izvještaj za tekuću godinu, izvještaj upravnog odbora, izvještaj o nezavisnoj reviziji spajanja uz pripajanje, najkasnije 30 dana prije dana održavanja skupštine akcionara društva koje prestaje pripajanjem na kojoj se odlučuje o spajanju uz pripajanje i

c) jedan ili više akcionara društva sticaoca sa najmanje 5 % učešća u njegovom osnovnom kapitalu ne zahtijeva održavanje skupštine akcionara tog društva radi odlučivanja o spajanju uz pripajanje u roku od 30 dana od dana održavanja skupštine

društva koje prestaje pripajanjem na kojoj je usvojen nacrt ugovora o spajanju uz pripajanje.

Povećanje kapitala

Povećanje osnovnog kapitala društva stiče se prilikom spajanja uz pripajanje sprovodi se u skladu sa odredbama ovog zakona o povećanju osnovnog kapitala akcionarskog društva novim ulozima, osim što se na dodjelu akcija tog društva akcionarima društava prestalih pripajanjem ne primjenjuju odredbe o:

a) zabrani povećanja osnovnog kapitala dok se upisani uložci u cijelosti ne unesu u osnovni kapital,

b) uslovima za upis novih akcija, odobrenju Komisije za hartije od vrijednosti za emisiju akcija, javnoj ponudi, prospektu, dokazima da su uplaćeni novčani uložci, odnosno uneseni nenovčani uložci u osnovni kapital društva kao prilozi prijavi za registraciju i druge odredbe nespojive sa zamjenom akcija u spajanju uz pripajanje društava i

c) pravima postojećih akcionara društava koja učestvuju u spajanju uz pripajanje na prvenstvo upisa novih akcija u odnosu na treća lica.

Akcionari koji su u društvima prestalim pripajanjem upisali akcije prije zamjene, ali ih do zamjene za akcije društva stiče nisu u cijelosti uplatili, nastavljaju sa uplatom upisanih akcija u tom društvu pod uslovima po kojima su ih upisali prije zamjene do visine nominalne vrijednosti upisanih akcija.

8.3. Zaštita povjerilaca

8.3.1. Pravo na obezbjeđenje i namirenje

Povjerioci čija su potraživanja nastala do objave nacrta ugovora o spajanju uz pripajanje imaju pravo da u roku od 30 dana te objave pisanim putem zahtijevaju obezbjeđenje ili namirenje nenamirenih punovažnih potraživanja, dospjelih, ali i onih nedospjelih, od društva koje učestvuje u postupku spajanja uz pripajanje koje im je dužnik.

Povjerioci koji nisu zahtijevali obezbjeđenje ili namirenje potraživanja u roku imaju pravo da u roku od šest mjeseci od dana objavljivanja registracije spajanja uz pripajanje, pisanim putem zahtijevaju obezbjeđenje nedospjelih potraživanja ako učine vjerovnim da se spajanjem uz pripajanje ugrožava njihovo namirenje.

Obezbjeđenje potraživanja za povjerioce društava koja prestaju pripajanjem i povjerioce društva stiče može da bude dato različitim instrumentima obezbjeđenja.

Upravni odbor društva stiče dužan je da upravlja imovinom svakog od društava koja su prestala pripajanjem odvojeno sve dok se povjeriocima potraživanja ne namire ili dovoljno ne obezbijede.

Povjerioci svakog društva koje učestvuje u spajanju uz pripajanje imaju prednost u namirenju potraživanja iz imovine tog društva koje im je prvobitni dužnik u odnosu na povjerioce ostalih društava koja se spajaju uz pripajanje.

Povjerioci koji smatraju da je spajanjem uz pripajanje ugroženo namirenje njihovih potraživanja mogu nadležnom sudu podnijeti tužbu za pobijanje odluke o spajanju uz pripajanje.

Sud može da poništi spajanje uz pripajanje po tužbi povjerilaca, ako utvrdi da je spajanjem uz pripajanje bitnije ugroženo namirenje njihovih potraživanja.

8.4. Spajanje uz pripajanje akcionarskog društva u pojednostavljenom postupku

Pojam

Spajanje uz pripajanje akcionarskog društva u pojednostavljenom postupku je spajanje uz pripajanje jednog ili više podređenih društava u kojima društvo sticalac ima najmanje 90 % akcija sa pravom glasa, samo na osnovu odluke skupštine društva prestalog pripajanjem, a bez odluke skupštine društva sticaoca i bez nezavisne revizije spajanja uz pripajanje.

Odluka skupštine društva sticaoca i izvještaj upravnog odbora i izvještaj o nezavisnoj reviziji spajanja uz pripajanje nisu potrebni, pod uslovom da:

a) nacrt ugovora o spajanju uz pripajanje bude objavljen najkasnije 30 dana prije dana održavanja skupštine akcionara zavisnog društva, na kojem se odlučuje o spajanju uz pripajanje, a ako je to društvo otvoreno akcionarsko društvo, objavljivanje se vrši i najmanje u jednim dnevnim novinama koje se prodaju na cijelom području Republike Srpske,

b) akcionarima društva sticaoca u njegovom sjedištu bude omogućen uvid u nacrt ugovora o spajanju uz pripajanje, finansijske izvještaje svih društava koja prestaju pripajanjem u posljednje tri godine i poseban računovodstveni izvještaj za tekuću godinu, ako je takav izvještaj obavezan za spajanje uz pripajanje, najmanje 30 dana prije dana održavanja skupštine akcionara društva prestalog pripajanjem na kojem se odlučuje o spajanju uz pripajanje i

c) jedan ili više akcionara društva sticaoca sa najmanje 5 % akcija sa pravom glasa o spajanju uz pripajanje, ne zahtijeva održavanje skupštine tog društva radi odlučivanja o spajanju uz pripajanje, u roku od 30 dana od dana održavanja skupštine društva koje prestaje pripajanjem na kojoj je usvojen nacrt ugovora o spajanju uz pripajanje.

Smatra se da društvo sticalac ima 90 % učešća u osnovnom kapitalu zavisnog društva i kad ga jedno ili više drugih lica drže u svoje ime, a za njegov račun.

8.5. Spajanje uz pripajanje društava s ograničenom odgovornošću

Primjena

Jedno ili više akcionarskih društava može da se spaja uz pripajanje sa društvom sa ograničenom odgovornošću, kao što i jedno ili više društava s ograničenom odgovornošću može da se spaja uz pripajanje sa akcionarskim društvom.

8.6. Akcionarsko društvo kao društvo koje prestaje pripajanjem

Ako je društvo sa ograničenom odgovornošću društvo sticalac, a akcionarsko društvo društvo koje prestaje pripajanjem tom društvu, ugovorom o spajanju uz pripajanje utvrđuje se nominalna vrijednost udjela koji se dodjeljuje svakom akcionaru tog društva kao novom članu u društvu s ograničenom odgovornošću.

Ako se otvoreno akcionarsko društvo spaja uz pripajanje društvu sa ograničenom odgovornošću, u tom spajanju uz pripajanje mora da ispuni uslove za pretvaranje u zatvoreno društvo uređene ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje tržište hartija od vrijednosti, radi zaštite akcionara i imalaca drugih hartija od vrijednosti koje je javno izdalo.

Ako društvo sa ograničenom odgovornošću kao društvo sticalac akcionarima akcionarskog društva koje prestaje pripajanjem, zamjenjuje akcije dodjelom sopstvenih udjela, umjesto da im dodijeli nove udjele, dužno je da ugovorom o spajanju uz pripajanje navede sve akcionare kao svoje nove članove kojima dodjeljuje sopstvene udjele, kao i nominalnu vrijednost svakog tako dodijeljenog udjela.

8.7. Društvo sa ograničenom odgovornošću kao društvo koje prestaje pripajanjem

Ako je akcionarsko društvo društvo sticalac, a društvo sa ograničenom odgovornošću društvo koje prestaje pripajanjem, ugovorom o spajanju uz pripajanje utvrđuje se nominalna vrijednost udjela svakog člana tog društva i broj akcija, koji mu se prema srazmjeri predviđenoj ugovorom o spajanju uz pripajanje dodjeljuje u društvu sticaocu.

8.8. Spajanje uz osnivanje

8.8.1. Spajanje uz osnivanje akcionarskih društava

Na spajanje uz osnivanje akcionarskih društava primjenjuju se odredbe ZOPD o spajanju uz pripajanje akcionarskih društava, ako ovim zakonom nije drukčije uređeno.

Spojena društva smatraju se društvima koja prestaju pripajanjem, novo društvo društvom sticaocem, a ugovor o spajanju uz osnivanje je ugovor o spajanju uz pripajanje.

Spajanje uz osnivanje ne može se vršiti bez odluke skupštine društava prestalih spajanjem niti se može vršiti primjenom odredaba ovog zakona o pripajanju u pojednostavljenom postupku.

Ugovor o spajanju uz osnivanje je osnivački akt novog društva nastalog spajanjem postojećih društava.

U ugovor o spajanju uz osnivanje upisuju se kao ugovornici spojena društva sa podacima o poslovnom imenu, sjedištu, pravnoj formi i djelatnosti svakog od njih koji spajanjem prestaju da postoje, a njihovi akcionari postaju akcionari novog društva.

Ugovor o spajanju uz osnivanje, pored elemenata ugovora o spajanju uz pripajanje utvrđenih ovim zakonom sadrži i elemente predviđene za osnivački akt akcionarskog društva.

U ugovor o spajanju uz osnivanje, kao osnivački akt novog društva unose se odredbe o posebnim pravima, troškovima osnivanja, ulozima u stvarima i pravima i njihovom unošenju u novo društvo iz osnivačkih akata društava prestalih spajanjem.

Na osnivanje novog društva primjenjuju se odredbe ZOPD o osnivanju akcionarskog društva i odredbe zakona kojim se uređuje tržište hartija od vrijednosti.

Društva koja prestaju spajanjem uz osnivanje podnose prijavu za registraciju prestanka spajanjem i prijavu osnivanja novog društva.

Danom registracije novog društva, društva prestala uz spajanje brišu se iz sudskog registra.

8.8.2. Spajanje uz osnivanje društava sa ograničenom odgovornošću

Na spajanje uz osnivanje društava sa ograničenom odgovornošću primjenjuju se odredbe ovog zakona o spajanju uz pripajanje društava sa ograničenom odgovornošću i odredbe o spajanju uz osnivanje akcionarskih društava.

8.8.3. Spajanje uz osnivanje između akcionarskih društava i društava sa ograničenom odgovornošću

Jedno ili više akcionarskih društava i jedno ili više društava sa ograničenom odgovornošću mogu se spajati uz osnivanje.

Na spajanje uz osnivanje primjenjuju se odredbe ZOPD o spajanju uz pripajanje između akcionarskih društava i društava sa ograničenom odgovornošću.

Spojena društva smatraju se društvima koja prestaju pripajanjem, novo društvo društvom sticajem, a ugovor o spajanju uz osnivanje je ugovor o spajanju uz pripajanje, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

Ako se spajanjem osniva novo društvo sa ograničenom odgovornošću, na učešće akcionarskog društva u spajanju uz osnivanje shodno se primjenjuju odredbe ZOPD o spajanju uz pripajanje akcionarskog društva društvu sa ograničenom odgovornošću. Ako se spajanjem uz osnivanje osniva novo akcionarsko društvo, na učešće društva sa ograničenom odgovornošću u spajanju uz osnivanje primjenjuju se odredbe ovog zakona o spajanju uz pripajanje društva sa ograničenom odgovornošću akcionarskom društvu.

Spajanje uz osnivanje ne može se vršiti bez odluke skupštine društava koja prestaju spajanjem, niti se mogu primjenjivati odredbe ovog zakona o spajanju uz pripajanje u pojednostavljenom postupku.

Ugovor o spajanju uz osnivanje je osnivački akt novog društva koje nastaje spajanjem postojećih.

U ugovor o spajanju uz osnivanje kao osnivači novog društva upisuju se društva prestala spajanjem, sa podacima o poslovnom imenu, sjedištu, obliku i djelatnosti svakog od njih koji spajanjem prestaju, a njihovi akcionari ili članovi postaju akcionari ili članovi novog društva.

Ugovor o spajanju uz osnivanje pored elemenata ugovora o spajanju uz pripajanje utvrđenih ovim zakonom sadrži i elemente osnivačkog akta akcionarskog društva ili društva sa ograničenom odgovornošću.

U ugovor o spajanju uz osnivanje kao osnivački akt novog akcionarskog društva unose se odredbe o posebnim pravima, troškovima osnivanja, ulozima u stvarima i pravima i njihovom unošenju u društvo iz osnivačkih akata društava koja prestaju spajanjem.

Na spajanje uz osnivanje novog akcionarskog društva primjenjuju se odredbe ovog zakona o osnivanju akcionarskog društva i odredbe zakona kojim se uređuje tržište hartija od vrijednosti.

Ugovor o spajanju uz osnivanje novog društva sa ograničenom odgovornošću pored elemenata ugovora o spajanju uz pripajanje utvrđenih ovim zakonom, sadrži i elemente predviđene ovim zakonom za osnivački akt društva sa ograničenom odgovornošću.

Na registraciju i objavljivanje registracije spajanja akcionarskog društva i društva sa ograničenom odgovornošću primjenjuju se odredbe ovog zakona o registraciji i objavljivanju registracije osnivanja akcionarskih društava.

8.8.5. Podjela uz pripajanje akcionarskih društava

Oblik i sadržina

Upravni odbor društva koje prestaje podjelom sačinjava nacrt ugovora o podjeli uz pripajanje u pisanom obliku.

Neraspoređena sredstva i dugovi

Sredstva društva prestalog podjelom koja ugovorom o podjeli nisu dodijeljena nijednom društvu sticaocu, niti mogu da se dodijele na osnovu uslova podjele iz tog ugovora, dodjeljuju se svim društvima sticaocima srazmjerno učešću svakog od njih u neto imovini društva prestalog podjelom utvrđenoj ugovorom o podjeli.

Za obaveze društva prestalog podjelom koje ugovorom o podjeli nisu raspoređene nijednom društvu sticaocu, niti mogu da se rasporede na osnovu uslova podjele iz tog ugovora, solidarno odgovaraju sva društva sticaoci.

8.8.6. Podjela bez odluka skupština društava sticalaca

Podjela uz pripajanje može biti izvršena i na osnovu odluke upravnog odbora društava sticalaca, bez odluke skupštine akcionara tih društava, pod uslovom da:

- a) je ugovor o podjeli uz pripajanje objavljen u skladu sa članom 379. ZOPD najmanje 30 dana prije sjednice skupštine akcionara društva prestalog podjelom na kojoj treba da se donese odluka o podjeli uz pripajanje,
- b) je akcionarima svakog društva sticaoca omogućeno da ostvare uvid u sva dokumenta navedena u članu 392. ovog zakona i
- c) jedan ili više akcionara nekog društva sticaoca čije je kapital učešće najmanje 5 % nije zahtijevao održavanje skupštine akcionara radi donošenja odluke o podjeli uz pripajanje, u roku od 30 dana od dana održavanja skupštine društva prestalog podjelom na kojoj je usvojen nacrt ugovora o podjeli uz pripajanje.

8.8.7. Podjela uz osnivanje akcionarskog društva

Osnovno načelo

Na podjelu uz osnivanje novog društva shodno se primjenjuju odredbe ovog ZOPD o podjeli uz pripajanje, o osnivanju odgovarajućeg oblika društva, kao i o spajanju uz osnivanje novog društva.

Ugovor o podjeli uz osnivanje kao osnivački akt novog društva usvaja skupština akcionara društva koje prestaje podjelom.

U ugovor o podjeli uz osnivanje kao osnivač navodi se društvo prestalo podjelom, sa podacima o poslovnom imenu, sjedištu, pravnoj formi i djelatnosti tog društva i svakog novog društva nastalog na toj osnovi, a akcionari društva prestalog podjelom postaju akcionari novog društva.

8.8.8. Odvajanje uz pripajanje i odvajanje uz osnivanje akcionarskog društva

Primjena

Na odvajanje uz pripajanje akcionarskog društva primjenjuju se odredbe ovog zakona o podjeli uz pripajanje, a na odvajanje uz osnivanje akcionarskog društva primjenjuju se odredbe ovog zakona o podjeli uz osnivanje novih društava, odnosno

spajanju sa postojećim društvom i osnivanju novih društava na toj osnovi, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

Nacrt ugovora o odvajanju uređuje i način smanjenja osnovnog kapitala i akcija društva djeljenika po osnovu smanjenja zbog odvajanja.

Uz nacrt ugovora o odvajanju akcionarskog društva prilaže se zaključni završni račun društva dijeljenika i početni bilans novog društva, odnosno društava sticalaca, kao i početni bilans društva dijeljenika iz kojeg se vidi stanje njegove imovine i obaveza nakon odvajanja.

Od dana kad se sastavlja zaključni i početni bilans, odnosno diobni bilans do dana podnošenja prijave za registraciju ne smije proći više od osam mjeseci.

Osnivački akt akcionarskog društva dijeljenika mijenja se u skladu sa odredbama ZOPD o izmjenama osnivačkog akta datog društva.

U slučaju odvajanja uz osnivanje ili odvajanja uz pripajanje akcionarskih društava, osnivanje ili spajanje uz pripajanje registruje se tek pošto se upiše smanjenje osnovnog kapitala društva dijeljenika.

8.8.9. Podjela i odvajanje društava sa ograničenom odgovornošću

Primjena

Odredbe ZOPD o podjeli i odvajanju akcionarskih društava primjenjuju se i na podjelu i odvajanje društava sa ograničenom odgovornošću.

8.8.10. Podjela akcionarskog društva i odvajanje poslovne jedinice (dijela) društva u društvo sa ograničenom odgovornošću i obrnuto

Kombinovana podjela

Podjela akcionarskog društva i odvajanje poslovne jedinice akcionarskog društva u dva ili više društava sa ograničenom odgovornošću ili kombinovanje ove dvije pravne forme društava, kao i podjela i odvajanje dijela društva s ograničenom odgovornošću u dva ili više akcionarskih društava ili kombinovanje ove dvije pravne forme društava, mogu se vršiti u skladu sa ovim zakonom.

8.9. Statusne promjene i ortačko i komanditno društvo

Ortačko i komanditno društvo mogu se spajati sa društvom sa ograničenom odgovornošću i sa akcionarskim društvom.

Na spajanje ortačkog i komanditnog društva sa društvom s ograničenom odgovornošću i akcionarskim društvom primjenjuju se odredbe ovog zakona o spajanju društava sa ograničenom odgovornošću, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

Na učešće akcionarskog društva u spajanju sa ortačkim i komanditnim društvom, bez obzira na to da li je akcionarsko društvo društvo sticalac, društvo prestalo spajanjem uz pripajanje ili društvo prestalo spajanjem uz osnivanje, primjenjuju se odredbe ovog zakona o spajanju akcionarskog društva, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

Ako se otvoreno akcionarsko društvo spaja uz pripajanje ortačkom ili komanditnom društvu ili se sa njim spaja u novo ortačko ili komanditno društvo, u spajanju uz pripajanje, odnosno spajanju uz osnivanje mora da ispuni uslove za pretvaranje u zatvoreno društvo uređeno ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje tržište hartija od vrijednosti.

Odluka o spajanju sa učešćem ortačkog ili komanditnog društva donosi se u svakom društvu učesniku u spajanju uz saglasnost onih članova, odnosno akcionara, koji nakon spajanja postaju solidarno odgovorni prema trećim licima za obaveze društva koje je pravni sljedbenik u spajanju.

Kontrolna pitanja

1. Šta se podrazumijeva pod reorganizacijom privrednog društva u smislu ZOPD?
2. Objasni pojam – spajanje uz pripajanje.
3. Navedi oblike podjela privrednog društva u smislu ZOPD.
4. Objasni pojam - spajanje uz pripajanje akcionarskog društva.
5. Koje elemente sadrži ugovor o spajanju uz osnivanje?
6. Sa kojim privrednim društvima se mogu spajati ortačko i komanditno društvo?

9. PRESTANAK PRIVREDNOG DRUŠTVA

9.1. Stečaj

9.1.1. Pojam i osnovi stečaja

Stečaj je institut kolektivnog namirenja povjerilaca prodajom cjelokupne imovine stečajnog dužnika, čime on prestaje da postoji kao pravni subjekt.

Stečaj se sprovodi nad stečajnim dužnikom/subjektom stečaja koji je nesposoban za plaćanje (*insolventnost*).

Stečajni dužnik je platežno nesposoban ukoliko nije u stanju izvršavati svoje dospjele i potraživane obaveze plaćanja. Okolnost da je stečajni dužnik podmirio ili da može podmiriti u cjelosti ili djelimično potraživanja nekih povjerilaca samo po sebi ne znači da je platežno sposoban. Smatra se da je stečajni dužnik platežno nesposoban ako 60 dana neprekidno ne izmiruje svoje dospjele novčane obaveze. Stečajni postupak se može otvoriti i zbog prijeteće platežne nesposobnosti. Ona postoji ako stečajni dužnik prema predviđanjima u vremenu dospelosti neće biti u stanju da ispuni postojeće obaveze plaćanja.

Zbog prijeteće platežne nesposobnosti samo stečajni dužnik može podnijeti prijedlog za otvaranje stečajnog postupka.

Stečajni postupak sprovodi stvarno nadležni sud na čijem se području nalazi sjedište ili prebivalište stečajnog dužnika.

9.1.2. Stranke i drugi učesnici u postupku stečaja

Učesnici u stečajnom postupku su stečajni dužnik/subjekt stečaja (može biti svaki privredni subjekt, prema tome i svaki oblik privrednog društva); stečajni povjerilac (lice koje na dan pokretanja stečajnog postupka ima neobezbeđeno potraživanje prema stečajnom dužniku, a svojstvo stranke u stečajnom postupku stiče od dana kada je prijava njegovog potraživanja primljena u stečajnom sudu); u stečajnom postupku mogu da učestvuju i tzv. *treća lica* (solidarni dužnici, jemci i sl.).

9.1.3. Organi stečajnog postupka

Organi stečajnog postupka su: stečajni sudija, privremeni stečajni upravnik, stečajni upravnik, skupština povjerilaca, privremeni odbor povjerilaca i odbor povjerilaca.

Stečajni sudija vodi i upravlja stečajnim postupkom od podnošenja predloga za otvaranje do završetka stečajnog postupka i pri tom vrši prava i obaveze u skladu sa odredbama ovog zakona; imenuje vještaka u stečajnom postupku, privremenog stečajnog upravnika, članove privremenog odbora povjerilaca i stečajnog upravnika i vrši pravni nadzor nad radom privremenog stečajnog upravnika i stečajnog upravnika u skladu sa odredbama ovog zakona.

9.1.3.1. Stečajni upravnik

Stečajni upravnik je ovlašten i obavezan bez odlaganja ući u posjed imovine koja spada u stečajnu masu, upravljati njome, po mogućnosti nastaviti poslovanje do izvještajnog ročišta, ako to ne šteti stečajne povjerioce, i unovčiti je u skladu sa odlukom skupštine poverilaca. Ukoliko je tipično za poslovanje i potrebno za njegov nastavak, on je takođe ovlašten i prije odluke skupštine poverilaca u tekućem poslovanju unovčiti pojedine predmete, naročito robu. Stečajni upravnik može na osnovu izvršnog rešenja o otvaranju stečajnog postupka zahtjevati izručenje stvari koje se nalaze u posjedu stečajnog dužnika kao i poslovnu dokumentaciju, čak i kad se ona nalazi u posjedu trećih.

9.1.3.2. Skupština povjerilaca

Stečajni sudija saziva skupštinu povjerilaca. Sazivanje prve skupštine povjerilaca vrši se u okviru odluke o otvaranju stečajnog postupka. Dalje skupštine povjerilaca se moraju sazvati ako to zatraži stečajni upravnik, odbor povjerilaca ili najmanje pet povjerilaca koji zajedno zastupaju najmanje petinu prijavljenih iznosa potraživanja.

Pravo glasa u skupštini povjerilaca imaju povjerioci koji su prijavili svoja potraživanja, a koje nije osporio stečajni upravnik ili koji od povjerilaca sa pravom glasa. Povjerioci nižih isplatnih redova nemaju pravo glasa. Pravo glasa razlučnih povjerilaca je ograničeno na iznos sa kojim se oni pojavljuju kao stečajni povjerioci.

Skupštinom povjerilaca rukovodi stečajni sudija. Odluke se donose apsolutnom većinom prisutnih povjerilaca, s tim da suma iznosa potraživanja povjerilaca koji su glasali za odluku mora biti veća od polovine sume iznosa potraživanja prisutnih povjerilaca.

9.1.3.3. Odbor povjerilaca

1. Skupština povjerilaca može iz kruga povjerilaca izabrati odbor povjerilaca.

Radi zaštite interesa povjerilaca stečajni sudija može do izbora odbora povjerilaca, ukoliko je potrebno, postaviti privremeni odbor povjerilaca. Članove privremenog odbora skupština povjerilaca može promijeniti.

2. U odboru povjerilaca moraju biti zastupljene sljedeće grupe povjerilaca: stečajni povjerioci sa najvišim potraživanjima, stečajni povjerioci sa malim potraživanjima, predstavnici radnika stečajnog dužnika i različni povjerioci. Za članove odbora mogu biti postavljene i osobe koje nisu povjerioci ako bi svojim stručnim znanjem mogle doprinijeti radu odbora.

3. Odbor povjerilaca je dužan podržavati i nadzirati stečajnog upravnika u njegovom poslovanju. Odbor ima pravo zahtijevati od stečajnog upravnika podnošenje

izvještaja i polaganje računa, kao i pravo da vrši neposredne kontrole. Odluke odbora povjerilaca donose se prostom većinom glasova prisutnih članova.

Odbor povjerilaca na sjednicama odlučuje o pitanjima koja su vezana za njihovu oblast aktivnosti. Stečajni sudija po službenoj dužnosti saziva prvu sjednicu odbora povjerilaca na prijedlog stečajnog upravnika ili većine članova odbora povjerilaca. Članovi odbora povjerilaca na prvoj sjednici biraju predsjednika.

Stečajni sudija i stečajni upravnik mogu prisustvovati sjednicama odbora povjerilaca. Odbor povjerilaca je dužan da pozove stečajnog sudiju na svoje sjednice. Odbor povjerilaca može da odluči da održi sjednicu odbora povjerilaca bez prisustva stečajnog upravnika.

Odbor povjerilaca može održati sjednicu ako je prisutna većina ukupnog broja članova odbora. Odluke se donose većinom glasova prisutnih članova, a ako su glasovi podijeljeni, odlučuje stečajni sudija.

Članovi odbora povjerilaca su dužni naknaditi štetu učesnicima prouzrokovanu skrivljenom povredom obaveza koje imaju u skladu sa ovim zakonom.

9.1.4. Stečajni postupak

Stečajni postupak se pokreće pismenim prijedlogom. Za podnošenje prijedloga su ovlašteni stečajni dužnik i svaki onaj povjerilac koji ima pravni interes za sprovođenje stečajnog postupka. Povjerilac je dužan u prijedlogu prilaganjem odgovarajuće dokumentacije učiniti vjerovatnim svoje potraživanje i platežnu nesposobnost stečajnog dužnika.

Ukoliko je stečajni dužnik pravno lice, organ ovlašten za zastupanje je u slučaju nastupanja platežne nesposobnosti dužan bez odlaganja podnijeti prijedlog za otvaranje stečajnog postupka. Prijedlog se mora podnijeti u roku od 30 dana od dana nastupanja platežne nesposobnosti. Organ ovlašten za zastupanje dužan je pravnom licu nadoknaditi umanjenje imovine prouzrokovano njegovim pravnim radnjama poduzetim nakon nastupanja platežne nesposobnosti, osim ako dokaže da je pravna radnja preduzeta s pažnjom dobrog privrednika.

Sud je obavezan da prijedlog razmotri u roku od 15 dana od dana njegovog prijema. Neuredan prijedlog kao i prijedlog bez potrebne dokumentacije sud će vratiti predlagачu i naložiti mu da prijedlog uredi i nedostatke otkloni u roku od 15 dana.

9.1.4.1. Direktno otvaranje stečajnog postupka

Stečajni sudija može da odluči da otvori stečajni postupak bez izvršenja prethodnog postupka i bez istraživanja razloga za otvaranje stečajnog postupka ako je prijedlog za otvaranje podnio likvidacioni upravnik.

Stečajni postupak može se otvoriti direktno ako je prijedlog za otvaranje postupka podnio povjerilac koji ima pravosnažno rješenje o izvršenju i ako je to rješenje neizmireno već 60 dana. U tom slučaju stečajni sudija prihvata kao pretpostavku da je postojanje obaveze dužnika i nemogućnost dužnika da plaća dokazana.

9.1.4.2. Pravne posledice pokretanja stečajnog postupka

Pravne posledice pokretanja stečajnog postupka nastupaju, po pravilu, danom isticanja oglasa o pokretanju stečajnog postupka na oglasnoj tabli suda.

Pravne posledice pokretanja stečajnog dužnika su višestruke i razvrstavaju se u: posledice po stečajnog dužnika, posledice na potraživanja, procesnopravne posledice, posledice na pravne poslove.

Posledice pokretanja stečajnog postupka po status stečajnog dužnika, organa i zaposlenih stečajnog dužnika su višestruke: prestaje poslovna sposobnost i ograničava se pravna sposobnost stečajnog dužnika; pravni posao raspolaganja stvarima i pravima koja ulaze u stečajnu masu, koji je stečajni dužnik zaključio posle pokretanja stečajnog postupka, ne proizvodi pravno dejstvo, osim u slučaju raspolaganja za koja važe opšta pravila pouzdanja u javne knjige, a druga strana ima pravo da zahtjeva vraćanje protivčinidbe iz stečajne mase kao stečajni poverilac; punomoćja koja je dao stečajni dužnik, a koja se odnose na imovinu koja ulazi u stečajnu masu, prestaju pokretanjem stečajnog postupka; prestaju prava direktora, zastupnika i punomoćnika, kao i organa upravljanja i nadzornih organa stečajnog dužnika i ta prava prelaze na stečajnog upravnika; pokretanje stečajnog postupka je razlog za otkaz ugovora o radu koji je stečajni dužnik zaključio sa zaposlenima a stečajni upravnik odlučuje o otkazu ugovora o radu i može, pored zaposlenih kojima nije dat otkaz ugovora o radu, da zaposli potreban broj lica radi okončanja započetih poslova ili radi vođenja stečajnog postupka uz saglasnost stečajnog sudije; uz poslovno ime stečajnog dužnika, pri potpisivanju, dodaje se oznaka "u stečaju", sa naznačenjem novog računa preko kojeg se vrši poslovanje stečajnog dužnika; otvara se novi račun preko kojeg će se vršiti poslovanje stečajnog dužnika a gase se svi dotadašnji računi stečajnog dužnika; prestaju prava lica koja su bila ovlašćena da raspoložu sredstvima sa računa stečajnog dužnika; i dr.

Posledice pokretanja stečajnog postupka na potraživanja, takođe, su višestruke: prvo, danom pokretanja stečajnog postupka, sva potraživanja poverilaca prema stečajnom dužniku, koja nisu dospela, smatraju se dospelim; drugo, nenovčana potraživanja konvertuju se u novčana; treće, potraživanja prema stečajnom dužniku koja imaju za predmet povremena davanja, postaju jednokratna (novčana) potraživanja; četvrto, za neobezbeđena potraživanja, obračunavanje ugovorenih kamata prestaje danom podnošenja predloga za pokretanje stečajnog postupka, a za obezbeđena potraživanja obračunava se kamata, ako je ugovorena, ali samo do visine vrijednosti imovine koja služi za obezbeđenje potraživanja; peto, prijavljivanjem potraživanja prekida se zastarelost potraživanja koje postoji prema stečajnom dužniku, dok se zastarelost potraživanja stečajnog dužnika prema njegovim dužnicima prekida danom pokretanja stečajnog postupka (ne teče godinu dana); i dr. (potraživanja pod odložnim uslovom namiruju se iz stečajne mase ako odložni uslov nastupi do pravosnažnosti rešenja o glavnoj diobi stečajne mase, a ukoliko odložni uslov ne nastupi do tada, gase se, a sredstva se raspoređuju na ostale poverioce, srazmjerno visini njihovih potraživanja. Potraživanja vezana za raskidni uslov namiruju se ako poverioci takvih potraživanja pruže obezbeđenje da će vratiti primljeno ako nastupi raskidni uslov, do pravosnažnosti rešenja o konačnoj diobi stečajne mase).

Stečajni upravnik, u ime i za račun stečajnog dužnika, preuzima parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu koje su postojale na dan pokretanja stečajnog postupka. Od dana pokretanja stečajnog postupka ne može se protiv stečajnog dužnika, odnosno nad njegovom imovinom, odrediti i sprovesti prinudno izvršenje, niti bilo koja mera postupka

izvršenja u cilju namirenja potraživanja, dok se postupci koji su u toku prekidaju (izuzetno, dozvoljena su izvršenja koja se odnose na troškove stečajnog postupka). Ova zabrana može biti ukinuta ili izmjenjena pod uslovima koji važe za ukidanje ili izmjenu mera obezbeđenja za različne poverioce (*procesnopravne posledice*).

9.1.5. Stečajna masa

Stečajna masa je celokupna imovina stečajnog dužnika u zemlji i inostranstvu na dan pokretanja stečajnog postupka, kao i imovina koju stečajni dužnik stekne tokom stečajnog postupka.

Stečajna masa formira se unovčavanjem imovine stečajnog dužnika.

Pokretanjem stečajnog postupka stečajni upravnik uzima u državinu celokupnu imovinu koja ulazi u stečajnu masu i njome upravlja. Stečajni upravnik popisuje stvari koje ulaze u stečajnu masu, sa procenom njihove vrijednosti. Stečajni upravnik je dužan da po preuzimanju imovine sastavi početni stečajni bilans; takođe i da sastavi listu poverilaca stečajnog dužnika, kao i listu dužnika stečajnog dužnika, sa podcima o dugovanjima, odnosno potraživanjima, kao i njihovom pravnom osnovu.

9.1.5.1. Utvrđivanje potraživanja

Rešenjem o pokretanju stečajnog postupka određuje se (i) rok za prijavu potraživanja (ne može biti duži od 60 dana od dana objavljivanja oglasa o pokretanju stečajnog postupka) i pozivaju se poverioci da prijave svoja potraživanja.

Poverioci podnose prijave potraživanja pismeno stečajnom sudu.

Posle isteka roka za prijavljivanje, stečajni sudija dostavlja prijave potraživanja stečajnom upravniku. Stečajni upravnik utvrđuje valjanost, obim i ispladni red svakog potraživanja i o tome sačinjava listu priznatih i osporenih potraživanja, o čemu se obaveštavaju poverioci (na oglasnoj tabli suda, a poveriocima čija su potraživanja osporena stečajni upravnik je dužan da izvrši ličnu dostavu obaveštenja).

9.1.5.2. Izlučna prava i izlučni poverilac

Izlučni poverilac je lice koje ima pravo da traži da se određena stvar, koja mu pripada a koja se nalazi kod stečajnog dužnika po nekom pravnom osnovu, izdvoji (izluči) iz stečajne mase. Izlučiti se mogu pokretne i nepokretne stvari koje se mogu identifikovati, koje ne pripadaju stečajnom dužniku a koje se nalaze kod njega po nekom pravnom osnovu (ugovor o zakupu, posluži i sl.), dok one stvarnopravno pripadaju izlučnom poveriocu (vlasnik, zakupodavac, poslugodavac, ostavodavac, i sl.).

9.1.5.3. Razlučna prava i razlučni poverilac

Razlučni poverilac je lice koje ima založno pravo ili pravo namirenja na stvarima ili pravima o kojima se vode javne knjige ili registri i koje ima pravo na namirenje na toj stvari ili pravu. Založno pravo na nepokretnostima stiče se upisom u javne knjige, založno pravo na pokretnim stvarima stiče se upisom u propisani registar a na potraživanjima zabranom isplate.

Razlučno pravo u stečajnom postupku je pravo odvojenog namirenja razlučnog poverioca iz posebne stečajne mase. Otvaranje stečajnog postupka ne utiče na pravo odvojenog namirenja razlučnog poverioca iz imovine stečajnog dužnika. To je pravo prioritentnog privilegovanog namirenja, koje je obezbeđeno pravom hipoteke ili zaloge ili

nekim drugim odgovarajućim pravom. Razlučni poverioci su privilegovani poverioci stečajnog dužnika, jer namiruju svoja potraživanja bez obzira na tok i rezultate stečajnog postupka. Razlučni poverilac nije stečajni poverilac, već zahvaljujući svom razlučnom pravu kojim je blagovremeno obezbeđeno potraživanje iz nekog obligacionog odnosa namiruje se prema pravilima koja bi važila i da dužnik nije pao pod stečaj.

9.1.5.4. Unovčenje stečajne mase

Unovčavanju stečajne mase pristupa se na osnovu zaključaka o unovčenju stečajne mase koji donosi stečajni sudija (moguć prigovor stečajnog upravnika ili odbora poverilaca). Po donošenju zaključka o unovčenju stečajne mase pristupa se prodaji, celokupne imovine ili dijela, imovine iz stečajne mase. Prodaju vrši stečajni upravnik ili lice koje on ovlasti. Prodaja imovine vrši se, po pravilu, javnim nadmetanjem, a izuzetno i javnim prikupljanjem ponuda ili neposrednom pogodbom (ako je to odbreno od odbora poverilaca). Kada je u pitanju kvarljiva roba, stečajni upravnik ovu robu prodaje hitno, uz obaveštavanje stečajnog sudije o nameravanoj prodaji. Pre prodaje imovine stečajni upravnik je dužan da stečajnom dužniku, odboru poverilaca, poveriocima koji imaju obezbeđeno potraživanje na imovini koja se prodaje i svim onim licima koja su iskazala interes za tu imovinu dostavi obaveštenje o nameri, planu prodaje, načinu prodaje i rokovima prodaje (mogu podneti prigovor na predloženu prodaju o kome odlučuje stečajni sudija akoji ne zadržava prodaju, osim ako stečajni sudija ne odluči drugačije). Posle izvršene prodaje stečajni upravnik je dužan da o izvršenoj prodaji, uslovima i ceni obavesti stečajnog sudiju, stečajno veće i odbor poverilaca (poverioci mogu staviti prigovor na izvršenu prodaju koji ne utiče na izvršenu prodaju, već na eventualnu štetu do koje je došlo radnjama stečajnog upravnika u postupku prodaje). Sredstva ostvarena prodajom imovine (na kojoj nisu postojala opterećenja) ulaze u stečajnu masu. Pri unovčenju stvari iz imovine mora se poštovati pravo preče kupovine lica koja ga imaju na osnovu zakona ili ugovora. U slučaju da imovina stečajnog dužnika ne bude prodana, može se predati poveriocima ako je oni prihvate, imajući u vidu visinu njihovih potraživanja, dok se imovina koja se ni ovako ne rasporedi predaje vlasnicima, a ako se radi o nepokretnostima- jedinici lokalne samouprave na čijoj teritoriji se nalaze.

9.1.5.5. Dioba stečajne mase

Novčana sredstva stečajnog dužnika na dan pokretanja stečajnog postupka, novčana sredstva dobijena nastavljanjem započetih poslova i novčana sredstva ostvarena unovčenjem stvari i prava stečajnog dužnika, kao i potraživanja stečajnog dužnika naplaćena u toku stečajnog postupka, čine stečajnu masu koja se deli stečajnim poveriocima (diobna masa).

Pre glavne diobe stečajne mase, stečajni upravnik je dužan da sastavi nacrt rešenja za glavnu diobu diobne mase (prigovor može podneti odbor poverilaca i pojedini poverioci), a stečajno veće donosi rešenje o glavnoj diobi stečajne mase (stečajni upravnik i poverioci imaju pravo žalbe na rešenje o glavnoj diobi). Diobi stečajne mase odnosno namirenju stečajnih poverilaca pristupa se posle pravnosnažnosti rešenja o glavnoj diobi (pored glavne diobe mogu postojati i *delimične diobe*, kojima se pristupa u zavisnosti od pritanja gotovinskih sredstava u diobnu masu; *naknadna dioba* kojoj se pristupa se prema prilivu novčanih sredstava u diobnu masu; *završna dioba* stečajne mase kojoj se pristupa posle završetka unovčenja celokupne stečajne mase odnosno pretežnog dijela stečajne mase, ako glavnom diobom nije obuhvaćena celokupna diobna masa).

9.1.5.6. Stečajni redovi

Sistem stečajnih redova znači postojanje hijerarhije redova prilikom namirenja stečajnih poverilaca (red stariji po rangu ima prioritet namirenja, pa tek kad se on namiri ide se u sledeći red namirenja; unutar istog reda namirenja, pak, vlada sistem srazmjernosti (namirenje srazmjerno visini potraživanja). Stečajni redovi su raspoređeni na sledeći način: u prvi isplatni red spadaju potraživanja po osnovu troškova stečajnog postupka (sudski troškovi, troškovi zakupa posle pokretanja stečajnog postupka, nagrade i naknade stečajnom upravniku, kao i drugi izdaci za koje je zakonom predviđeno da se namiruju kao troškovi stečajnog postupka); u drugi isplatni red spadaju, neisplaćene neto zarade zaposlenih kod stečajnog dužnika u iznosu minimalnih zarada za poslednju godinu pre pokretanja stečajnog postupka i neisplaćeni doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje zaposlenih za poslednje dve godine pre pokretanja stečajnog postupka; treći isplatni red čine, potraživanja po osnovu javnih prihoda dospelih u poslednja tri meseca pre pokretanja stečajnog postupka, osim doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje zaposlenih; i, četvrti isplatni red predstavljaju, potraživanja ostalih stečajnih poverilaca.

9.2. Reorganizacija

9.2.1. Pojam

Nakon otvaranja stečajnog postupka dopušteno je izraditi stečajni plan u kojem se može odstupiti od zakonskih odredbi o unovčenju i raspodjeli stečajne mase. U toku stečajnog postupka može se sprovesti i reorganizacija stečajnog dužnika radi uređivanja pravnog položaja stečajnog dužnika i njegovog odnosa prema poveriocima, a naročito radi održavanja njegovog poslovanja.

Reorganizacija predstavlja institut stečajnog prava koji se sprovodi nad privrednim društvom/stečajnim dužnikom koje je nesposobno za plaćanje, kada su ispunjeni uslovi za otvaranje stečajnog postupka a sa ciljem njegovog spašavanja, na osnovu poslovnopravnog aranžmana sa poveriocima koji se naziva plan reorganizacije a koji prihvata sud.

9.2.2. Sadržina plana reorganizacije

Plan reorganizacije, koji se sačinjava u pismenoj formi, sadrži: kratak uvod, u kojem su uopšteno objašnjeni djelatnost koju stečajni dužnik obavlja i okolnosti koje su dovele do finansijskih teškoća; popis mera i sredstava za realizaciju plana, kao i detaljan opis mera koje je potrebno preduzeti i način na koji će se reorganizacija sprovesti; visinu novčanih iznosa ili imovinu koja će služiti za potpuno ili delimično namirenje potraživanja i vremensku dinamiku plaćanja; opis postupka prodaje imovine i namenu prihoda od prodaje; rokove za izvršenje plana reorganizacije; spisak članova organa upravljanja i iznos njihovih naknada; spisak stručnjaka koji će biti angažovani i iznos naknada za njihov rad, kao i iznos naknade za rad stečajnog upravnika; godišnje finansijske izvještaje za prethodnih pet godina; finansijske projekcije, uključujući projektovani bilans uspeha, bilans stanja i izvještaj o novčanim tokovima za narednih pet godina; datum početka primene plana reorganizacije; i dr.

9.2.3. Mere za realizaciju plana reorganizacije

Stečajnim planom naročito se može :

- ostaviti stečajnom dužniku svu ili dio njegove imovine radi nastavljanja poslovanja stečajnog dužnika,
- prenijeti dio ili svu imovinu stečajnog dužnika na jedno ili više već postojećih lica ili lica koja će tek biti osnovana,
- stečajnog dužnika pripojiti drugom licu ili spojiti s jednim ili više lica,
- prodati svu ili dio imovine stečajnog dužnika, sa ili bez razlučnih prava,
- raspodijeliti svu ili dio imovine stečajnog dužnika između povjerilaca,
- izvršiti pretvaranje potraživanja u uloge,
- odrediti način namirenja stečajnih povjerilaca,
- namiriti ili izmijeniti razlučna prava,
- smanjiti ili odgoditi isplatu obaveza stečajnog dužnika,
- obaveze stečajnog dužnika pretvoriti u kredit,
- preuzeti jemstvo ili dati drugo osiguranje za ispunjenje obaveza stečajnog dužnika,
- urediti odgovornost stečajnog dužnika nakon završetka stečajnog postupka,
- izdati nove akcije i sl.

Mere za realizaciju plana reorganizacije su: zadržavanje celokupne imovine iz stečajne mase ili njenog dijela; prodaja imovine iz stečajne mase ili prenos takve imovine na ime namirenja potraživanja; zatvaranje neprofitabilnih pogona ili promjena djelatnosti; raskid ili izmjena opterećenih ili nepovoljnih ugovora ili zakupa; odlaganje otplate dugova ili obezbeđivanje otplate u ratama; izmjena rokova dospelosti, kamatnih stopa ili drugih uslova zajma ili instrumenata obezbeđenja; oprost dugova u celini ili delimično; izvršenje ili izmjena založnog prava; pretvaranje neobezbeđenih zajmova u obezbeđene zajmove; davanje u zalog neopterećene imovine; pretvaranje duga u akcijski kapital; uzimanje novog kredita; pribavljanje nove investicije; osporavanje i poništenje potraživanja koja nisu pravno valjana; namirenje dospelih potraživanja; otpuštanje zaposlenih; ustupanje neopterećene imovine na ime namirenja potraživanja; spajanje ili pripajanje dva ili više pravnih lica; i dr.

9.2.4. Postupak donošenja plana reorganizacije

Stečajni dužnik može stečajni plan podnijeti zajedno s predlogom otvaranja stečajnog postupka. Nakon otvaranja stečajnog postupka stečajni plan imaju pravo stečajnom sudu podnijeti stečajni upravnik i stečajni dužnik. Neće se uzeti u obzir plan koji se podnose sudu nakon završnog ročišta.

Ako je na skupštini povjerilaca stečajnom upravniku naložena izrada stečajnog plana, on je dužan taj plan podnijeti stečajnom sudu u roku od 30 dana od dana održavanja skupštine povjerilaca. Sud može produžiti rok za podnošenje plana za još 30 dana pod određenim okolnostima. Sa stečajnim upravnikom u izradi plana savjetodavno saraduje odbor povjerilaca, ako je osnovan, i dužnik pojedinac.

9.2.4.1. Osnova za sprovođenje plana reorganizacije

Osnova za sprovođenje sadrži odredbe o tome kako će se planom izmijeniti pravni položaj stečajnog dužnika i drugih učesnika u postupku.

Plan uključuje **opis načina, vremena i iznosa do kog povjerioci s osiguranim pravima i druge vrste povjerilaca trebaju biti isplaćeni ili namireni** na neki drugi način, konverzije potraživanja povjerilaca u kapital stečajnog dužnika, **novog zaduživanja dužnika i vrste garancija** koje će biti ponuđene svakoj od kategorija povjerilaca i novih investitora, kao i načina na koji će oni biti isplaćeni u cijelosti ili zaštićeni od šteta koje mogu biti rezultat primjene plana, stepena do kog se dužniku može oprostiti njegov dug; **načina kompenzacije** koji se nudi svim kategorijama te razlika u smislu raspodjele u slučaju likvidacije dužnika; finansijskih prognoza i vrsta mjera koje trebaju da se preduzmu da bi se povratila profitabilnost preduzeća dužnika; **načina izvršenja reorganizacija**, posebno u vezi s organizacionim, upravljačkim, finansijskim, tehničkim mjerama i mjerama za smanjenje broja zaposlenih; izvora finansiranja i finansijskog plana za primjenu stečajnog plana, uključujući povećanje osnovnog kapitala i duga, kao i drugih mjera koje su preduzete u skladu sa ovim zakonom.

9.2.4.2. Razvrstavanje učesnika u stečajnom planu

Učesnici u stečajnom planu razvrstavaju se pri utvrđivanju njihovih prava u grupe. Povjerioci s različitim pravnim položajem razvrstavaju se u stečajnom planu u posebne grupe. Kod toga treba razlikovati:

1. povjerioce s pravom odvojenog namirenja, ako plan zadire i u njihova prava,
2. stečajne povjerioce koji nisu nižeg isplatnog reda,
3. stečajne povjerioce pojedinih nižih isplatnih redova, ako njihova potraživanja ne prestaju prema Zakonu o stečaju.

Povjerioci istog pravnog položaja mogu se svrstati u grupe prema istovrsnosti privrednih interesa. Takvo razvrstavanje mora da se temelji na valjanim razlozima. U planu će se navesti kriterijumi za razvrstavanje.

Posebnu grupu činiće zaposleni ako sudjeluju kao stečajni povjerioci s potraživanjima koja nisu neznatna. Posebne grupe mogu da se oblikuju od povjerilaca s malim potraživanjima.

9.3. Likvidacija

Svrha i predmet likvidacionog postupka

Likvidacioni postupak se sprovodi nad pravnim licima. On služi potpunom namirenju svih povjerilaca pravnog lica unovčenjem njegove imovine.

Nakon sprovedene likvidacije i namirenja povjerilaca, preostala imovina pravnog lica dijeli se članovima srazmjerno njihovom učešću u vlasništvu.

Likvidacioni postupak se sprovodi u sljedećim slučajevima:

1. ako je pravnom licu izrečena mjera zabrane obavljanja djelatnosti zbog neispunjavanja uslova za obavljanje djelatnosti, a u roku određenom u izrečenoj mjeri ne ispuni te uslove, odnosno ne promijeni djelatnost;
2. ako su prestali postojati prirodni i drugi uslovi za obavljanje djelatnosti;
3. ako je istekao rok za koji je pravno lice osnovano;
4. ako se pravosnažnom odlukom suda utvrdi ništavost upisa u registar;
5. odlukom skupštine, odnosno članova;
6. ako pravno lice nije organizovano u skladu sa zakonom;
7. u drugim slučajevima utvrđenim zakonom.

9.3.1. Pokretanje postupka

Prijedlog za pokretanje likvidacionog postupka mogu podnijeti:

- organ ovlašten za zastupanje,
- osnivač odnosno ovlašteni član pravnog lica,
- sud koji vodi registar,
- drugi subjekti određeni zakonom.

Uz obrazložen prijedlog predlagač je dužan dostaviti potrebnu dokumentaciju.

Organi likvidacionog postupka su: likvidacioni sudija i likvidacioni upravnik (likvidator).

9.3.2. Otvaranje likvidacionog postupka i imenovanje likvidacionog upravnika

Nakon što razmotri prijedlog za pokretanje likvidacionog postupka i utvrdi osnovanost istog, sud donosi rješenje o otvaranju likvidacionog postupka i imenovanju likvidacionog upravnika.

Rješenje iz prethodnog stava objavljuje se u "Službenom glasniku Republike Srpske".

Likvidacionog upravnika imenuje likvidacioni sudija.

Za likvidacionog upravnika može se imenovati lice koje raspolaže potrebnom stručnošću i potrebnim iskustvom.

9.3.4. Dužnosti i prava likvidacionog upravnika

Likvidacioni upravnik je dužan odmah nakon stupanja na dužnost izvršiti popis imovine, sačiniti bilans stanja i popis povjerilaca.

Likvidacioni upravnik je dužan pred nadležnim sudom zajamčiti tačnost i potpunost podataka.

Likvidacioni upravnik je dužan bez odlaganja uzeti u posjed imovinu pravnog lica i ovlašten je i obavezan na unovčavanje imovine. Prava trećih lica na predmetima i pravima imovine se moraju uzeti u obzir.

Ukoliko su ispunjene pretpostavke za sprovođenje stečajnog postupka, likvidacioni upravnik je dužan u roku od 15 dana podnijeti prijedlog za otvaranje stečajnog postupka.

Likvidacioni upravnik odgovara za sve štete koje povjeriocima ili članovima pravnog lica nastanu zbog zakašnjelog podnošenja prijedloga.

Iz likvidacione mase likvidacioni upravnik je dužan prvo izmiriti troškove likvidacionog postupka.

Naknada troškova likvidacionog upravnika i nagrada za rad određuje se u skladu sa članom 237 Zakona o stečajnom postupku.

9.3.5. Dioba

Nakon izmirenja troškova postupka, likvidacioni upravnik izmiruje potraživanja povjerilaca.

Ukoliko su potraživanja povjerilaca za koje ne postoji izvršni naslov sporna, likvidacioni upravnik tog povjerioca upućuje da pokrene parnicu u roku od 15 dana radi dokazivanja osnovanosti potraživanja.

Ako povjerilac u ostavljenom roku pokrene parnicu, likvidacioni upravnik obezbjeđuje sredstva radi eventualne isplate te obaveze.

Ukoliko povjerilac u ostavljenom roku ne pokrene parnicu, njegovo se potraživanje prilikom diobe neće uzeti u obzir.

Po pravosnažnosti rješenja o zaključenju likvidacionog postupka, sud određuje brisanje pravnog lica iz registra suda.

Kontrolna pitanja

1. Stečaj – objasni pojam
2. Kada se na nad stečajnim dužnikom/subjektom provodi stečajni postupak?
3. Kada kažemo da je stečajni dužnik platežno nesposoban?
4. Ko može podnijeti prijedlog za otvaranje stečajnog postupka.?
5. Ko stvarno sprovodi stečajni postupak?
6. Ko su učesnici u stečajnom postupku?
7. Navedi organe stečajnog postupka
8. Koje poslove obavlja stečajni sudija?
9. Koja su ovlaštenja i obaveze stečajnog upravnika?
10. Kada se saziva skupština povjerilaca?
11. Koji povjerioci imaju pravo glasa?
12. Kako se donose odluke na skupštini povjerilaca?
13. Koje grupe povjerilaca moraju biti zastupljene u skupštini povjerilaca?
14. Ko može izabrati odbor povjerilaca?
15. Koja su prava i obaveze odbora povjerilaca?
16. Kada odbor povjerilaca može sazvati sjednicu?
17. Ko je ovlašten za pokretanje stečajnog postupka?
18. Ako je stečajni dužnik pravno lice, u kom roku je u slučaju nastupanja platežne nesposobnosti dužan bez odlaganja podnijeti prijedlog za otvaranje stečajnog postupka?
19. Koje su posljedice pokretanja stečajnog postupka po status stečajnog dužnika, organa i zaposlenih stečajnog dužnika?
20. Koje su posljedice pokretanja stečajnog postupka na potraživanja?
21. Koja imovina ulazi u stečajnu masu?
22. Koji je rok za prijavu potraživanja?
23. Kako se naziva lice koje ima pravo na izdvajanje stvari koja ne pripada stečajnom dužniku?
24. Šta predstavlja razlučno pravo?
25. Kada se pristupa prodaji stečajne mase?Šta predstavlja razlučno pravo?
26. Objasni pojam: stečajni redovi.
27. Šta čini čine stečajnu masu koja se deli stečajnim poveriocima?
28. Objasni pojam Reorganizacija privrednog društvoa/stečajnog dužnika koje je nesposobno za plaćanje.

GLAVA III

OSTALI SUBJEKTI PRIVREDNOG PRAVA

1. POSLOVNE BANKE

Banka je akcionarsko društvo, koje ima dozvolu za rad Agencije za bankarstvo Republike Srpske (u daljem tekstu Agencija), koje obavlja depozitne i kreditne poslove, a može obavljati i druge poslove u skladu sa zakonom.

Banku mogu osnovati domaća i strana pravna i fizička lica. Banku mogu osnovati najmanje dva (2) osnivača.

1.1. Izdavanje dozvole i ovlaštenja za rad

Dozvolu za rad banke daje Agencija.

Zahtjev za izdavanje dozvole za rad osnivači podnose Agenciji pismeno, a sadrži slijedeće:

1. ugovor o osnivanju potpisan od svih osnivača, nacrt statuta i drugih osnivačkih akata prema odluci Agencije,
2. podatke o kvalifikacijama i iskustvu članova nadzornog odbora i uprave banke,
3. iznos osnivačkog i drugih oblika kapitala banke,
4. spisak osnivača banke,
5. podatke neophodne za utvrđivanje boniteta banke.

Rješenje za izdavanje dozvole po zahtjevu iz člana 8. zakona Agencija je dužna donijeti u roku od 60 dana od dana prijema zahtjeva.

Rješenje Agencije kojim se odbija izdavanje dozvole ili se postavljaju uslovi ili ograničenja vezana za dozvolu, mora sadržavati obrazloženje odbijanja zahtjeva ili uslova i ograničenja sadržanih u dozvoli.

Protiv rješenja može se u roku od osam dana od dana dostavljanja uložiti prigovor Upravnom odboru Agencije.

1.2. Dozvola za rad banke je uslov za upis u sudski registar

Agencija će podnosiocu zahtjeva uručiti dozvolu za rad samo ako je prethodno uplaćen iznos osnivačkog kapitala iz člana 22. Zakona o bankama i ako je uvjerena:

1. da će banka ispunjavati uslove iz ovog zakona i da su dokumentovane perspektive za buduće finansijsko stanje banke,

2. da predviđeni članovi nadzornog odbora i uprave banke imaju visoku stručnu spremu i iskustvo na poslovima za koje se banci izdaje dozvola, kao i da se protiv istih ne vodi krivični postupak i da nisu osuđivani,

3. da sva lica koja imaju značajan vlasnički interes imaju zadovoljavajuću finansijsku sposobnost i odgo-varajuće poslovno iskustvo.

Ukoliko je podnosilac zahtjeva pravno lice, kriteriji primjenjuju se na svakog člana nadzornog odbora, organa upravljanja i rukovođenja pravnog lica i lica koje u njemu ima značajan vlasnički interes.

Članovi nadzornog odbora i uprave banke u smislu odredaba ovog zakona su radnici banke koji imaju posebna ovlašćenja i odgovornosti, u skladu sa statutom banke.

Način uplate osnivačkog kapitala propisuje Agencija.

1.3. Upravljanje bankom

Organi banke su:

1. skupština,
2. nadzorni odbor,
3. uprava.

1.3.1. Skupština

Skupštinu banke čine akcionari. Skupština se, po pravilu, održava u mjestu sjedišta banke. Radom skupštine predsjedava predsjedavajući skupštine, koji se bira na početku zasjedanja skupštine. Na prijedlog predsjedavajućeg, skupština imenuje zapisničara, dva akcionara koji ovjeravaju zapisnik i članove skupštinskog odbora za glasanje. Predsjednik, članovi nadzornog odbora i članovi uprave dužni su prisustvovati skupštini.

U banci sa jednim akcionarom ovlašćenja skupštine vrši akcionar.

Skupština se održava najmanje jednom godišnje.

Skupštinu saziva predsjednik nadzornog odbora, osim u slučajevima kada je zakonom drugačije određeno. Pravo glasanja u skupštini ima akcionar koji se na listi akcionara kod Registra nalazio 45 dana prije datuma održavanja skupštine. Troškove održavanja skupštine snosi banka.

Sazivanje skupštine

Obavještenje o dnevnom redu, mjestu, datumu i vr-menu održavanja skupštine mora biti objavljeno najmanje u jednom dnevnom listu koji se izdaje u Republici Srpskoj, najkasnije 30 dana prije datuma određenog za zasjedanje skupštine.

Ako je održavanje skupštine zakazano van mjesta sjedišta banke, obavještenje mora biti u istom roku upućeno svakom akcionaru preporučenim pismom, telefaksom ili elektronskom poštom, na adresu iz liste akcionara.

Sazivanje vanredne skupštine akcionara

Većina članova nadzornog odbora može izglasati da se održi vanredna skupština akcionara, i to prije roka od 30 dana iz člana 36. stav 1. ovog zakona. Međutim, svi akcionari moraju biti obaviješteni o vanrednoj skupštini akcionara, svrsi i dnevnom redu vanredne skupštine akcionara na način predviđen u članu 36. st. 1. i 2. Vanredna

skupština akcionara se može održati samo u slučaju da su akcionari koji imaju 75% ukupnih postojećih akcija prisutni i da su u mogućnosti da glasaju. Bilo koji korak preduzet na vanrednoj sjednici akcionara mora biti odobren od strane dvije trećine zastupljenih akcija.

Odlučivanje

Akcionar ili grupa akcionara sa najmanje 5% ukupnog broja akcija s pravom glasa, imaju pravo pismeno predložiti izmjenu dnevnog reda i prijedloga odluka skupštine najkasnije osam dana od dana objavljivanja obavještenja.

Nadzorni odbor dužan je o prijedlozima akcionara objaviti obavještenje na isti način kao i obavještenje o sazivanju skupštine.

Zahtjev za sazivanje skupštine može podnijeti:

- 1) akcionar ili grupa akcionara sa više od 10% ukupnog broja akcija s pravom glasa,
- 2) dva člana nadzornog odbora,
- 3) odbor za reviziju.

Zahtjev za sazivanje skupštine, sa prijedlogom dnevnog reda, podnosi se nadzornom odboru u pismenoj formi.

Ukoliko nadzorni odbor, u roku od 45 dana od dana podnošenja zahtjeva, ne objavi obavještenje o sazivanju skupštine, na način iz člana 36. ovog zakona, podnosilac zahtjeva ovlašćen je da na isti način neposredno sazove skupštinu i obavezan je o tome pismeno obavijestiti Agenciju.

Lica ovlašćena su da neposredno sazovu skupštinu i u slučaju da skupština nije sazvana šest mjeseci po isteku roka za izradu godišnjeg obračuna.

Skupština može odlučivati ukoliko su zastupljeni, lično ili putem punomoćnika, akcionari sa više od 50% akcija s pravom glasa.

Ukoliko po isteku 60 minuta od zakazanog vremena početka skupštine nije postignut kvorum za odlučivanje iz stava 1. ovog člana, skupština se odgađa, a nadzorni odbor je dužan najranije za 15, a najkasnije za 30 dana od prvobitno zakazanog dana održavanja objaviti obavještenje o ponovnom sazivanju skupštine.

Skupština akcionara donosi odluku većinom glaso-va akcionara vlasnika akcija sa pravom glasa, osim za pitanja i za koja se odluke donose dvotrećinskom većinom zastupljenih akcionara sa pravom glasa.

Skupština akcionara donosi odluku o izvještajima najkasnije šest mjeseci nakon završetka poslovne godine.

1.3.2. Nadzorni odbor

Nadzorni odbor sačinjavaju predsjednik i najmanje četiri člana, a najviše šest članova, koje imenuje i razrješava skupština, s tim da ukupan broj članova nadzornog odbora mora biti neparan uključujući i predsjednika. Predsjednik i članovi nadzornog odbora imenuju se istovremeno na period od četiri godine. Isto lice može biti imenovano za predsjednika ili člana nadzornog odbora više puta bez ograničenja. Predsjednik i članovi nadzornog odbora upisuju se u registar kod Agencije.

Predsjednik i član nadzornog odbora ne može biti lice:

1. osuđivano za krivično djelo i za privredni prestup iz oblasti privrednog i finansijskog kriminala,

2. kojem je pravosnažnom sudskom presudom zabranjeno obavljanje aktivnosti iz nadležnosti nadzornog odbora i

3. starije od 70 godina na dan imenovanja.

Kandidata za člana nadzornog odbora može predložiti akcionar ili grupa akcionara s najmanje 5% akcija s pravom glasa.

Svaki prijedlog podnosi se pismeno, najkasnije osam dana od dana objavljivanja obavještenja o sazivanju skupštine u čiji je dnevni red uključeno i pitanje izbora predsjednika i članova nadzornog odbora.

Svaki prijedlog koji je dostavljen nadzornom odboru prije objavljivanja obavještenja, mora biti dostavljen akcionarima, zajedno sa drugim materijalima.

Kandidati za predsjednika i članove nadzornog odbora moraju prije glasanja dati pismenu izjavu o prihvatanju kandidature.

Sjednica nadzornog odbora održava se najmanje jednom tromjesečno, a saziva je predsjednik nadzornog odbora.

Predsjednik nadzornog odbora dužan je sazvati sjednicu na zahtjev direktora banke ili dva člana nadzornog odbora, najkasnije 14 dana od dana podnošenja zahtjeva, a u protivnom sjednicu je ovlašten sazvati pod-nosilac zahtjeva. Međutim, ako su svi članovi nadzornog odbora pozvani, i ako je uz dnevni red poslat materijal za sve tačke dnevnog reda, većina članova nadzornog odbora može sazvati vanrednu sjednicu u roku od tri dana od kada je donesena odluka nadzornog odbora da se vanredna sjednica i održi.

1.3.3. Uprava

Uprava organizuje rad i rukovodi poslovanjem.

Upravu banke čine direktor i izvršni direktori, kao i zamjenik direktora kojeg može imenovati nadzorni odbor na osnovu diskrecionog prava.

Direktor predsjedava upravom, rukovodi poslovanjem, zastupa i predstavlja banku i odgovara za zakonitost poslovanja. Mandat direktora je četiri godine i može biti obnovljen bez ikakvih ograničenja vezano za broj mandata. Položaj, ovlaštenja, odgovornosti i prava direktora uređuju se ugovorom između nadzornog odbora i direktora. Direktor se ne može imenovati bez prethodnog odobrenja Agencije.

Zamjenik direktora mijenja direktora u slučaju njegovog izostanka, a u slučaju kada banka nije imenovala zamjenika direktora, direktor pismeno ovlašćuje jednog od izvršnih direktora da ga zamjenjuje i utvrđuje ovlaštenja.

Izvršni direktori organizuju rad, zastupaju banku i odgovaraju za zakonitost poslovanja u poslovima i obimu utvrđenim pismenim aktom direktora.

Izvršne direktore imenuje i razrješava nadzorni odbor na prijedlog direktora, za period za koji je imenovan direktor. Plata i druga materijalna prava izvršnog direktora uređuju se ugovorom između direktora i izvršnog direktora, uz prethodno odobrenje nadzornog odbora.

Direktor, zamjenik direktora i izvršni direktori dužni su prijaviti nadzornom odboru svaki direktni ili indirektni interes u pravnom licu sa kojim banka ima ili namjerava da stupi u poslovni odnos.

1.3.4. Odbor za reviziju

Banka mora formirati odbor za reviziju imenovan od strane nadzornog odbora.

Odbor za reviziju ima pet (5) članova koji se imenuju na četiri (4) godine. Članovi mogu biti ponovo imenovani.

Odbor za reviziju je odgovoran za nadzor sprovođenja i angažovanje vanjske revizorske firme koja će obaviti reviziju godišnjih finansijskih izvještaja.

Odbor za reviziju će nadzornom odboru i skupštini prezentovati kompletnu reviziju godišnjeg finansijskog izvještaja.

Odbor za reviziju je takođe dužan nadgledati poslove interne revizije uključujući kontrolu godišnjeg obračuna kao i na zahtjev akcionara sa najmanje 10% akcija sa pravom glasa, reviziju finansijskog poslovanja banke, i o tome dostaviti izvještaj skupštini i nadzornom odboru najkasnije osam dana po okončanju revizije.

Kontrolna pitanja

1. Drfiniši pojam - banka
2. Navedi organe banke
3. Ko predlaže člana nadzornog odbora banke?
4. Ko čini upravu banke?

2. DRUŠTVA ZA OSIGURANJE

2.1. Akcionarsko društvo za osiguranje

Djelatnost osiguranja u Republici Srpskoj mogu obavljati društva za osiguranje, koja su osnovana u obliku akcionarskih društava ili društava za uzajamno osiguranje. Društva za osiguranje mogu obavljati samo djelatnost osiguranja.

2.1.1. Djelatnost neposrednog osiguranja i reosiguranja

Djelatnost neposrednog osiguranja za pokrivanje rizika u Republici Srpskoj može obavljati samo društvo za osiguranje koje je dobilo dozvolu Agencije RS.

Agencija RS donosi i objavljuje propise o uslovima pod kojima potencijalni ugovarači osiguranja mogu izuzetno zaključivati ugovore o osiguranju sa društvima za osiguranje koja nisu osnovana (registrovana) u Bosni i Hercegovini. Propisi iz ovog stava se mogu odnositi samo na situacije kada društva za osiguranje iz Bosne i Hercegovine ne mogu dati pokriće koje potencijalni ugovarač traži.

Sva društva za neposredno osiguranje, osim društava za uzajamno osiguranje, mogu obavljati poslove reosiguranja uz dozvolu Agencije RS. Agencija RS nadzire poslove reosiguranja preuzete od strane društava za osiguranje iz Republike Srpske, a naročito njihovu solventnost i finansijski kapacitet za preuzimanje tih rizika, uključujući ovlašćenje da zabrani društvu preuzimanje rizika reosiguranja za koje nema dovoljan finansijski potencijal.

Svako akcionarsko društvo koje obavlja ili namjerava da obavlja djelatnost reosiguranja mora prethodno dobiti posebnu dozvolu od Agencije RS, koja pokriva sve vrste reosiguranja. Društvo za reosiguranje se osniva kao akcionarsko društvo koje poslove reosiguranja obavlja kao isključivi predmet djelatnosti.

Agencija RS nadzire djelatnost reosiguranja.

Društvima za osiguranje, koja posluju u Republici Srpskoj, neće biti dozvoljeno da zaključuju ugovore o reosiguranju sa društvima za reosiguranje koja nemaju dozvolu za rad izdatu u Bosni i Hercegovini, bez prethodne dozvole Agencije RS. Agencija RS neće odbiti izdavanje dozvole iz ovog stava za društva za reosiguranje koja ispunjavaju međunarodno prihvatljive standarde za solidno obavljanje poslova reosiguranja. Ograničenja iz ovog stava se ne primjenjuju na društva za reosiguranje sa odobrenjem za rad izdatim u Bosni i Hercegovini.

Društvo koje ima dozvolu za rad koju je izdala Agencija RS ili Agencija FBiH može pružati reosiguravajuće pokriće na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

Odredbe zakona se primjenjuju i na društva za reosiguranje, osim ako su društva za reosiguranje izuzeta odredbama ovog zakona ili ukoliko ova pravila nisu u skladu sa poslovima reosiguranja.

Na društva za reosiguranje se posebno odnose slijedeće odredbe:

- društva za reosiguranje moraju imati najveću marginu solventnosti koja se zahtijeva od društava za osiguranje;
- društva za reosiguranje mogu stvoriti tehničke rezerve u saradnji sa neposrednim osiguravačem, u namjeri da se izbjegne dvostruko stvaranje tehničkih rezervi;
- odredbe ovog zakona koje se odnose na zaštitu potrošača ne primjenjuju se na reosiguranje.

Odredbe o izdavanju dozvole za obavljanje određenih vrsta osiguranja se ne primjenjuju na društva za reosiguranje.

2.1.2. Dozvola za rad

Osnivači društva za osiguranje mogu biti domaća i strana, fizička i pravna lica.

Osnivanje društva za osiguranje podliježe izdavanju dozvole za rad, koju izdaje Agencija RS i koja važi na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Dozvola za rad se izdaje pod uslovima predviđenim u odredbama članova 34, 49. i člana 50. zakona i u skladu sa odlukom o vrstama osiguranja, koju donosi Agencija osiguranja RS. Dozvola za rad daje pravo društvu za osiguranje da obavlja djelatnost osiguranja u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine prema pravu osnivanja, u skladu sa ovim zakonom. Dozvola za rad se daje po vrstama osiguranja, za sve ili neke od osiguranih slučajeva obuhvaćenih u toj vrsti, ili za grupu vrsta osiguranja.

2.1.3. Vrste osiguranja

Djelatnost osiguranja uključuje:

- a. neživotno osiguranje,
- b. životno osiguranje.

Kategorije djelatnosti osiguranja su klasifikovane po vrstama osiguranja i podklasifikovane po vrstama rizika. Vrste osiguranja i vrste rizika predviđene u ovom stavu propisuje odlukom o vrstama osiguranja Agencija RS.

Društva za osiguranje moraju ispuniti dodatne uslove, predviđene zakonom i odnosnim odlukama i pravilnicima Agencije RS, kao i Zakonom o

obaveznom osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti, za slijedeće vrste osiguranja:

- a. pomoć kod neživotnog osiguranja,
- b. sudskih troškova u neživotnom osiguranju,
- c. životnom osiguranju povezanom sa investicijama (ulaganjima) životnog osiguranja,
- d. osiguranja od odgovornosti za motorna vozila osim odgovornosti za vozara.

2.2. Neki pojmovi

"Društvo za osiguranje" je akcionarsko društvo registrovano u Republici Srpskoj ili društvo za uzajamno osiguranje registrovano u Republici Srpskoj, kao i društvo za osiguranje koje nije iz Republike Srpske ali obavlja djelatnost osiguranja u skladu sa odredbama zakona ;

"Društvo za uzajmno osiguranje" je društvo za osiguranje u kojem članovi uplatom doprinosa međusobno garantuju da će na načelima uzajamnosti i solidarnosti pokriti štete nastale ostvarivanjem ugovorenih rizika;

"Filijala" je organizaciona jedinica društva za osiguranje na koju je društvo prenijelo dio ovlaštenja za nastupanje u pravnom prometu sa trećim licima, i koja se kao organizaciona jedinica upisuje u sudski registar.

"Djelatnost osiguranja" je djelatnost zaključivanja i izvršavanja ugovora o osiguranju i reosiguranju, te djelatnost posrednika i zastupnika u osiguranju;

"Poslovi osiguranja" su poslovi zaključivanja ugovora o osiguranju i reosiguranju, obrada zahtjeva za naknade i plaćanje naknada proizašlih po osnovu ugovora;

"Neposredno osiguranje" je djelatnost društva za osiguranje, čiji je osnov ugovor o osiguranju, kojim društvo za osiguranje za plaćene premije ili doprinose preuzima obaveze da plati naknadu po dešavanju osiguranog slučaja, osim reosiguranja;

"Reosiguranje" je djelatnost društva koja pokriva sav ili dio rizika koji je preuzeo prvi osiguravač (reosiguranik) ili drugi reosiguravač;

"Životno osiguranje" je kategorija djelatnosti osiguranja, čije vrste odlukom propisuje Agencija za osiguranje Republike Srpske;

"Neživotno osiguranje" je kategorija djelatnosti osiguranja, čije vrste odlukom propisuje Agencija za osiguranje Republike Srpske;

"Posrednici u osiguranju" su brokeri i zastupnici u osiguranju, fizička ili pravna lica čiji je cilj priprema i ponuda ugovora osiguranja i pružanja usluga koje su vezane za odnose između osiguravača i osiguranih lica;

"Posredništvo" je djelatnost koju obavljaju posrednici u osiguranju;

"Zastupnik u osiguranju" je lice koje obavlja djelatnost osiguranja u ime i za račun društva za osiguranje;

"Broker u osiguranju" je pravno ili fizičko lice koje samostalno obavlja djelatnost, čiji je isključivi zadatak da, u ime osiguranika i reosiguranika, radi osiguranja ili

reosiguranja rizika, poveže lica koja traže osiguranje ili reosiguranje i društva za osiguranje ili reosiguranje, i da, kada je potrebno, pomogne u pripremi i izvršavanju tih ugovora, naročito u slučaju podnošenja zahtjeva za naknadu. Broker u osiguranju će biti plaćen provizijom od strane društva za osiguranje ili reosiguranje, što ga neće obavezivati prilikom izbora društva za osiguranje ili reosiguranje;

"Aktuar" je stručno lice koje u smislu ovog zakona ima ovlaštenje Agencije RS za obavljanje aktuarskih poslova;

"Osiguraničnik" je lice za koje društvo za osiguranje pokriva rizike (prvi osiguraničnik) u skladu sa ugovorom o osiguranju;

"Osiguravač" je društvo za osiguranje;

"Reosiguraničnik" je društvo za osiguranje čiji su rizici osiguranja reosigurani u cjelosti ili jednim dijelom;

"Reosiguravač" je društvo koje vrši djelatnost reosiguranja;

"Uska povezanost" je situacija kada su dva ili više fizičkih ili pravnih lica povezana učesničkim udjelom ili kontrolom;

"Kontrola" je odnos matičnog i supsidijarnog društva ili sličan odnos između bilo kojeg fizičkog ili pravnog lica ili bilo kojeg društva u kome oni imaju pravo većinskog odlučivanja u društvu. Svako supsidijarno društvo supsidijarnog društva se smatra supsidijarnim društvom matičnog društva koje se nalazi na čelu supsidijarnih društava.

"Učesnički udio" je učešće u kapitalu drugog društva, kada neposredno ili posredno posjedovanje dijela kapitala u drugom društvu prelazi 20%.

"Učesničko društvo" je društvo koje je matično društvo ili posjeduje učesnički udio;

"Povezano društvo" je supsidijarno društvo ili drugo društvo u kojem se drži udio u kapitalu.

Kontrolna pitanja

1. Koje društvo za osiguranje može obavljati djelatnost neposrednog osiguranja za pokrivanje rizika u Republici Srpskoj?
2. Objasni pojam – društvo za osiguranje.
3. Koliko najmanje pravnih lic može osnovati berzu?

3. BERZE HARTIJA OD VRIJEDNOSTI

3.1. Berza hartija od vrijednosti

Berza hartija od vrijednosti se osniva kao akcionarsko društvo, u skladu sa odredbama zakona.

Berza obavlja sledeće djelatnosti:

1. organizuje povezivanje ponude i tražnje u prometu hartijama od vrijednosti,
2. daje informacije o ponudi, tražnji, tržišnoj cijeni, kao i o ostalim podacima o hartijama od vrijednosti;
3. utvrđuje i objavljuje kursne liste hartija od vrijednosti;
4. obavlja druge poslove u skladu sa zakonom i propisima Komisije .

Berza obezbeđuje da :

1. svi učesnici u trgovini mogu istovremeno, ravnopravno i pod jednakim uslovima davati i prihvatati naloge za kupovinu i prodaju hartija od vrijednosti;
2. svi učesnici u trgovini na berzi imaju u istom trenutku jednak pristup informacijama o hartijama od vrijednosti kojima se trguje i da svi mogu prodavati, odnosno kupovati hartije od vrijednosti pod jednakim uslovima .

3.2. Osnivanje berze

Berzu osniva najmanje pet pravnih lica ovlašćenih za poslovanje hartijama od vrijednosti u Republici Srpskoj. Broj članova Berze ne može biti manji od broja osnivača. Akcionari berze mogu biti samo članovi berze.

Na osnivanje i poslovanje berze, konstituisanje i nadležnost organa berze, donošenje normativnih akata, statusne promjene i prestanak rada berze primjenjuju se odredbe Zakona o preduzećima, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Berza se može osnovati ukoliko se ispune sledeći uslovi:

1. obezbjedi minimalan iznos osnovnog kapitala propisan zakonom, kao i odgovarajući poslovni prostor;
2. obezbjedi kadrovska, tehnička i organizaciona osposobljenost za obavljanje berzanske trgovine, odnosno drugih poslova koje berza obavlja.

Odgovarajući poslovni prostor obezbeđuje se prenosom prava svojine na poslovne prostorije ili ustupanjem prava korištenja poslovnog prostora koji je osnivač zakupio za period od najmanje 10 godina.

Pod kadrovskom osposobljenošću berze podrazumjeva se da su na berzi zaposlena lica kvalifikovana za obavljanje poslova u okviru djelatnosti berze.

Pod tehničkom osposobljenošću berze podrazumjeva se da berza posjeduje razvijeni informatički sistem za berzansku trgovinu i obračunske transakcije po poslovima zaključenim na berzi, kao i sistem i metodologiju za javno objavljivanje podataka.

Pod organizacionom osposobljenošću berze podrazumjeva se postojanje organizacionih dijelova za efikasno i jedinstveno obavljanje poslova na berzi.

Komisija daje dozvolu za rad berze kada utvrdi da su ispunjeni uslovi za rad berze u skladu sa zakonom.

Berza stiče svojstvo pravnog lica upisom u sudski registar.

Pravno lice koje nije osnovano kao berza, u skladu sa ovim zakonom, ne može se upisati u sudski registar kao berza i ne može u pravnom prometu koristiti naziv berza, niti ga može koristiti kao sastavni dio naziva firme.

Berza ima Statut kojim se bliže određuje organizacija i upravljanje berzom.

Promet hartija od vrijednosti i poslovanje berze bliže se utvrđuje pravilima koje donosi berza.

Statut i pravila berze odobrava Komisija, kao i sve kasnije izmjene i dopune ovih akata.

Kontrolna pitanja

1. Koliko najmanje pravnih lica ovlašćenih za poslovanje hartijama od vrijednosti u Republici Srpskoj mogu osnovati berzu?

4. BROKERSKO-DILERSKA DRUŠTVA

Brokersko-dilersko društvo se osniva kao akcionarsko društvo sa sjedištem u Republici Srpskoj, čija jedina djelatnost mogu biti poslovi sa hartijama od vrijednosti prema odredbama ovog zakona za koje dobije dozvolu Komisije.

Na brokersko-dilersko društvo primjenjuju se odredbe zakona, kojima se reguliše osnivanje i poslovanje akcionarskih društava, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Akcije brokersko-dilerskog društva glase na ime i prije upisa osnivanja ili povećanja osnovnog kapitala u sudski registar, moraju biti uplaćene u cijelosti.

Akcionar brokersko-dilerskog društva ne može biti lice koje je osuđivano za krivično djelo protiv privrede i platnog prometa, protiv službene dužnosti i za krivično djelo propisano ovim zakonom, za koje je nastupila pravna posljedica osude dok ta posljedica traje.

Za obavljanje brokerskih poslova i poslova investicionog savjetovanja novčani dio osnovnog kapitala brokersko-dilerskog društva ne može biti manji od 50.000 KM.

Za obavljanje dilerskih poslova novčani dio osnovnog kapitala brokersko-dilerskog društva ne može biti manji od 75.000 KM.

Za obavljanje poslova upravljanja portfeljom i agenta emisije novčani dio osnovnog kapitala brokersko-dilerskog društva ne može biti manji od 100.000 KM.

Za obavljanje poslova podrške tržištu novčani dio osnovnog kapitala brokersko-dilerskog društva ne može biti manji od 200.000 KM.

Za obavljanje poslova preuzimaoca emisije novčani dio osnovnog kapitala brokersko-dilerskog društva ne može biti manji od 600.000 KM.

Ako brokersko-dilersko društvo obavlja više poslova, obezbjeđuje osnovni kapital prema najvišem propisanom iznosu.

Brokersko-dilersko društvo koje ne ispunjava uslov u pogledu iznosa novčanog dijela osnovnog kapitala za obavljanje poslova, može da, na osnovu ugovora sa drugim berzanskim posrednikom, od Komisije zatraži dozvolu za obavljanje navedenih poslova, za određenu emisiju hartija od vrijednosti.

Komisija izdaje dozvolu iz stava 1. ovog člana ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- a) da su ugovorne strane berzanski posrednici,
- b) da ugovorne strane zajedno ispunjavaju uslov u pogledu iznosa novčanog dijela osnovnog kapitala.

Kontrolna pitanja

1. Koji je najmanji novčani dio kapitala za obavljanje brokerskih poslova i poslova investicionog savjetovanja?

5. ZADRUGE

5.1. Pojam

Zadruga je oblik organizovanja fizičkih lica - zadrugara u kojoj oni ostvaruju svoje ekonomske, socijalne i kulturne interese. Oni to čine poslovanjem na zadružnim

principima dobrovoljnosti, solidarnosti, demokratičnosti, ekonomskog učešća, jednakog prava upravljanja, samostalnosti, međuzadružne saradnje.

Zadruga je privredni subjekt, ima svojstvo pravnog lica a stiče ga upisom u registar privrednih subjekata. Ona ima svoju firmu (*poslovno ime*), djelatnost, sedište, organe, opšte akte. Zadruga je posebna pravna forma privrednog subjekta, koja se ne može organizovati kao privredno društvo ili drugi oblik organizovanja niti se može pripojiti ili spojiti s privrednim društvom ili drugim pravnim licem koje nije zadruga.

5.2. Vrste

Zadruga se, u pravnoj literaturi, dele prema različitim kriterijumima; međutim, najčešća je podjela prema djelatnosti koju obavljaju. Prema ovom kriterijumu postoje zemljoradničke, stambene, potrošačke, zanatske, zdravstvene, omladinske, studentske i učeničke, i druge zadruge.

Zemljoradničke zadruge - organizuju proizvodnju na gazdinstvima zadrugara, proizvode, prerađuju i prodaju poljoprivredno-prehrambene i druge proizvode zadruga i zadrugara, snabdevaju zadrugare reprodukcijom materijalom, energijom, sredstvima za proizvodnju, dijelovima za poljoprivrednu mehanizaciju i drugom robom, vrše promet roba zadrugara i za zadrugare i organizuju štedno-kreditne poslove u zadruzi. Zemljoradničke zadruge mogu biti opšte i specijalizovane (žitarske, voćarske, vinogradarske, reparske, stočarske, pčelarske, domaće radinosti i dr.).

Stambene zadruge - kao investitori i izvođači radova, organizuju izgradnju i održavanje i grade i održavaju stanove, stambene zgrade i poslovni prostor za zadrugare, angažovanjem sredstava i rada zadrugara i drugih fizičkih i pravnih lica.

Potrošačke zadruge - snabdevaju svoje zadrugare i zadrugare drugih potrošačkih zadruga - članica istog zadružnog saveza proizvodima široke potrošnje.

Zanatske zadruge - izrađuju i prodaju svoje zanatske proizvode i zanatske proizvode svojih zadrugara, obavljaju zanatske usluge i snabdevaju zadrugare reprodukcijom materijalom i sredstvima za proizvodnju.

Zdravstvene zadruge - pružaju pomoć zadrugarima i članovima njihovih porodica u ostvarivanju zdravstvene zaštite, nabavkom lekova i pružanjem drugih zdravstvenih usluga.

Omladinske i studentske zadruge - obezbeđuju zadrugarima da, na organizovan način za potrebe poslodavaca obavljaju povremene, privremene i slične poslove za koje se ne zasniva radni odnos, radi sticanja sredstava za školovanje i zadovoljavanje osnovnih, socijalnih, kulturnih i drugih ličnih i zajedničkih potreba zadrugara.

Učeničke zadruge - kroz rad obrazuju i osposobljavaju učenike-zadrugare za određena zanimanja i omogućavaju im da tim radom stiču sredstva za vannastavne, društvene, sportske i kulturne aktivnosti, organizovanje ekskurzija, nabavku učila, pomoć učenicima slabijeg materijalnog stanja i druge slične potrebe.

5.3. Osnivanje

Osnivači zadruge su fizička lica. Izuzetak se odnosi na učeničke zadruge koje osnivaju pravna lica (škole, domovi učenika), jer učenici nemaju potpunu poslovnu sposobnost i štedno kreditne zadruge koje mogu osnivati pored fizičkih lica i pravna lica.

Osnivanje zadruge sastoji se iz više faza: donošenje osnivačkog akta, obezbeđenje sredstava za osnivanje i poslovanje zadruge, odnosno unošenje uloga/udjela, održavanje

osnivačke skupštine, donošenje zadružnih pravila (na osnivačkoj skupštini), registracija (upisom u registar zadruga se smatra osnovanom i stiče svojstvo pravnog lica).

Bitna uslov za osnivanje i postojanje zadruga tiče se broja i svojstava osnivača tj. zadrugara, što zavisi od vrste zaduge. Tako, zemljoradničku zadrugu može osnovati najmanje pet fizičkih lica koji imaju u svojini ili po drugom osnovu koriste zemljište, objekte ili sredstva za rad u poljoprivredi.

5.4. Sticanje i prestanak svojstva zadrugara

Status zadrugara stiču lica koja ispunjavaju uslove propisane za osnivače određene vrste zadruga i koji potpišu osnivački akt. Osnivači zadruga stiču status zadrugara osnivanjem zadruga (upisom zadruga u registar privrednih subjekata).

Posle osnivanja zadruga status zadrugara stiče se na osnovu zahtjeva, odluke Odluku o sticanju statusa zadrugara donosi organ zadruga određen zadružnim pravilima i pristupne izjave kojom potpisnik prihvata prava, obaveze i odgovornosti zadrugara, utvrđene ugovorom o osnivanju, odnosno zadružnim pravilima. Sticanjem svojstva zadrugara, zadrugar odgovara i za obaveze nastale pre sticanja tog statusa.

Status zadrugara prestaje istupanjem iz zadruga (po osnovu pismene izjave o istupanju; status zadrugara prestaje danom kad zadruga primi njegovu pismenu izjavu o istupanju, ako zadružnim pravilima nije određen otkazni rok; ako zadrugar ima dospele obaveze prema zadruzi, status zadrugara prestaje po podmirenju tih obaveza, ali ne pre isteka otkaznog roka), isključenjem iz zadruga (zadrugar može biti isključen iz zadruga zbog razloga utvrđenih zadružnim pravilima; odluku o isključenju zadrugara donosi organ određen zadružnim pravilima), smrću zadrugara (naslednici mogu steći status zadrugara, s pravima i obavezama umrlog zadrugara, ako o tome odluči organ zadruga određen zadružnim pravilima i ako ispunjavaju uslove za sticanje statusa zadrugara) ili prestankom zadruga (danom prestanka statusa zadrugara prestaju prava i obaveze zadrugara, osim imovinskih prava i obaveza utvrđenih ugovorom o osnivanju, zadružnim pravilima i zakonom-odgovornosti za obaveze zadruga).

5.5. Upravljanje zadrugom

Zadrugom upravljaju zadrugari.

U upravljanju zadrugom zadrugari imaju jednako pravo glasa (jedan zadrugar – jedan glas).

Ukoliko je zadružnim pravilima drugačije propisano, u upravljanju zadrugom moguća je i ponderacija prava glasa, prema količinskim mjerilima (u odnosu na obim saradnje u zadruzi), ili po kvalitetnim mjerilima (u odnosu na vrstu obaveza koje ima član u saradnji sa zadrugom) ili po upisanim ulozima.

Limit u učešću glasova pojedinog zadrugara u ukupnom broju glasova u skupštini preko 50 zadrugara, je maksimalno 5 %.

Zadružnim pravilima može se predvidjeti i manji limit.

5.6. Organi

Organi zadruga su: skupština, upravni odbor, nadzorni odbor i direktor.

Članovi upravnog odbora, direktor zadruga i članovi nadzornog odbora biraju se na vrijeme određeno zadružnim pravilima, koje ne može biti duže od pet godina, uz mogućnost ponovnog izbora.

5.6.1. Skupština zadruga

Skupštinu zadruga čine svi zadrugari.

Skupština zadruga je nadležna da:

- a) donosi zadružna pravila,
- b) utvrđuje poslovnu politiku zadruga,
- v) odlučuje o statusnim promjenama i prestanku zadruga,
- g) usvaja godišnji obračun i izvještaje o poslovanju,
- d) donosi programe i planove razvoja,
- đ) odlučuje o raspodjeli dobiti i pokrivanju gubitka,
- e) odlučuje o raspolaganju zadružnom imovinom,
- ž) bira i opoziva predsjednika i članove upravnog odbora i predsjednika i članove nadzornog odbora,
- z) bira i razrješava direktora zadruga,
- i) donosi poslovnik o svom radu i
- j) odlučuje o drugim pitanjima utvrđenim zakonom, ugovorom o osnivanju i zadružnim pravilima.

Ako zadruga ima više od 300 zadrugara, zadružnim pravilima može se odrediti da se poslovi iz nadležnosti skupštine zadruga prenose na skupštinu predstavnika zadrugara, koja se mora sastojati od najmanje 30 predstavnika.

Predstavnici zadrugara biraju se na vrijeme koje ne može biti duže od pet godina, uz mogućnost ponovnog izbora.

Broj predstavnika, vrijeme na koje se biraju, način i postupak izbora, kao i pitanja koja se odnose na prava i obaveze članova skupštine predstavnika zadrugara utvrđuju se zadružnim pravilima.

Skupština zadruga održava se najmanje jednom godišnje.

Zadružnim pravilima uređuje se sazivanje sjednice skupštine zadruga, način odlučivanja, način rada i druga pitanja koja se odnose na rad i odlučivanje skupštine.

Skupština zadrugara sve odluke iz svoje nadležnosti donosi većinom glasova od ukupnog broja svojih članova.

5.6.2. Upravni odbor

Upravni odbor zadruga sastoji se od najmanje pet članova, koji se biraju iz reda zadrugara.

U zadruzi sa manje od 10 zadrugara ne bira se upravni odbor, a poslove iz nadležnosti upravnog odbora vrši skupština zadrugara.

Upravni odbor je nadležan da:

- a) sprovodi poslovnu politiku zadruga,
- b) razmatra i predlaže skupštini zadruga usvajanje godišnjeg obračuna,
- v) usvaja periodični obračun,
- g) priprema prijedloge odluka za skupštinu zadruga i izvršava odluke skupštine,
- d) priprema izvještaje o poslovanju, bilansu sredstava i bilansu uspjeha i sprovođenju poslovne politike,
- đ) predlaže raspodjelu dobiti i način pokrivanja gubitka,
- e) donosi investicione odluke u skladu sa osnivačkim aktom i zadružnim pravilima,
- ž) donosi poslovnik o svom radu i

z) obavlja i druge poslove određene zakonom, ugovorom o osnivanju i zadružnim pravilima.

Upravni odbor može donijeti odluku ako sjednici prisustvuje više od polovine članova.

Upravni odbor donosi odluke većinom glasova od ukupnog broja članova.

Sazivanje sjednice, način rada i druga pitanja koja se odnose na rad i odlučivanje upravnog odbora uređuju se poslovníkom o radu upravnog odbora.

Predsjednik i članovi upravnog odbora odgovaraju solidarno za štetu koju svojom odlukom prouzrokuju ako je ta odluka donesena grubom nepažnjom ili s namjerom da se prouzrokuje šteta.

5.6.3. Nadzorni odbor

Nadzorni odbor zadruga sastoji se od najmanje tri člana koji se biraju iz reda zadržugara.

Nadzorni odbor je nadležan da:

- a) vrši nadzor nad zakonitošću rada upravnog odbora i direktora,
- b) pregleda periodične i godišnje obračune i daje mišljenja da li su sačinjeni u skladu sa propisima,
- v) daje mišljenje da li se poslovne knjige i drugi dokumenti zadruga vode uredno i u skladu sa propisima, u koju svrhu ih može dati na vještačenje,
- g) pregleda i daje mišljenje o izvještajima o poslovanju i bilansima zadruga koji se podnose skupštini,
- d) razmatra izvještaje revizora i predlaže mjere za otklanjanje uočenih nepravilnosti,
- đ) daje mišljenje o prijedlogu za raspodjelu dobiti,
- e) obavještava skupštinu zadruga, a po potrebi i upravni odbor i direktora zadruga, o rezultatima nadzora,
- ž) podnosi skupštini zadruga godišnji izvještaj o svom radu,
- z) donosi poslovnik o svom radu i
- i) obavlja i druge poslove određene ovim zakonom i zadružnim pravilima.

Upravni odbor i direktor zadruga dužni su da nadzornom odboru daju obavještenja o poslovanju zadruga i omoguće mu nesmetan rad.

Nadzorni odbor dužan je da zahtijeva sazivanje sjednice skupštine zadruga ako u vršenju nadzora utvrdi da su povrijeđeni interesi zadruga, a naročito ako utvrdi teže nepravilnosti u radu zadruga.

Nadzorni odbor može odlučivati ako sjednici prisustvuje više od polovine njegovih članova.

Nadzorni odbor donosi odluke većinom glasova od ukupnog broja članova.

Sazivanje sjednice, način rada i druga pitanja koja se odnose na rad i odlučivanje nadzornog odbora utvrđuju se poslovníkom o radu nadzornog odbora.

5.6.4. Direktor zadruga

Direktor zadruga organizuje i vodi poslovanje zadruga, zastupa zadrugu, brine se o zakonitosti i odgovara za zakonitost rada zadruga i obavlja druge poslove utvrđene zakonom, osnivačkim aktom i zadružnim pravilima.

Direktor zadruge može da bude razriješen dužnosti zbog gubitka u poslovanju, kršenja zakona, nesposobnosti, kao i iz drugih razloga utvrđenih zadružnim pravilima.

Direktor zadruge snosi i materijalnu odgovornost za odluke koje je donio, a kojima je zadruzi nanесena materijalna šteta.

Do izbora novog direktora zadruge, Skupština zadruge imenuje vršioca dužnosti direktora ako zadružnim pravilima nije drugačije predviđeno.

Predsjednik i članovi upravnog odbora, direktor zadruge i predsjednik i članovi nadzornog odbora ne mogu biti lica koja su osuđena za krivična djela protiv privrede i službene dužnosti.

Direktor zadruge ne može biti biran za predsjednika i člana upravnog odbora i predsjednika i člana nadzornog odbora.

Član upravnog odbora ne može biti biran za člana nadzornog odbora.

Predsjednik i članovi upravnog i nadzornog odbora i direktor zadruge ne mogu za svoj ili tuđi račun obavljati djelatnost koja spada u djelatnost zadruge, niti mogu biti zaposleni u drugoj zadruzi, odnosno vlasnici i zaposleni u preduzeću ili drugom pravnom licu koje obavlja istu ili sličnu djelatnost kao zadruga, osim ako to drugačije ne predviđaju zadružna pravila.

Ako predsjednik i član upravnog i nadzornog odbora ili direktor zadruge prekrše zabrane iz stava 1. ovog člana, zadruga ih može opozvati, odnosno razriješiti dužnosti, a ako se zabrana odnosi i na zadrugare i pojedine zaposlene, zadruga ih može isključiti iz zadruge, odnosno izreći im prestanak radnog odnosa.

Kontrolna pitanja

1. Navede najmanje 3 vrste zadruga.
2. Navedi organe zadruge.
3. Kada je nadzorni odbor dužan je da zahtijeva sazivanje sjednice skupštine zadruge.

6. JAVNA PREDUZEĆA

Javno preduzeće u smislu zakona o javnim preduzećima je preduzeće koje osniva Republika Srpska (u daljem tekstu: Republika) ili jedinica lokalne samouprave radi obavljanja djelatnosti od opšteg interesa ili koje obavlja djelatnosti od opšteg interesa.

Odredbe ovog zakona primjenjuju se i na preduzeća koja u strukturi vlasništva imaju najmanje 50% plus jedna akcija ili udjela u vlasništvu Republike i koja zapošljavaju više od 50 lica.

Kontrolna pitanja

1. Objasni pojam – javno preduzeće.
2. Koje pravo imaju akcionari koji imaju najmanje 5% glasačkih prava?

6.1. Organi preduzeća

- Organi preduzeća su:
- Skupština,
 - Nadzorni odbor,
 - Uprava (menadžment)

6.1.1. Skupština

Skupština je nadležna da:

- donosi statut,
- donosi poslovnik o svom radu i druge poslovne akte u skladu sa zakonom,
- donosi etički kodeks,
- donosi plan poslovanja i revidirani plan poslovanja,
- donosi program investicija za planski period,
- imenuje i razrješava nadzorni odbor,
- imenuje i razrješava odbor za reviziju,
- odlučuje o trajnoj poslovnoj saradnji i povezivanju sa drugim preduzećima,
- odlučuje o raspodjeli godišnje dobiti i pokriću gubitaka,
- odlučuje o povećanju i smanjenju osnovnog kapitala,
- odlučuje o osnivanju novih preduzeća,
- odlučuje o drugim pitanjima u skladu sa zakonom i statutom preduzeća.

Prilikom nominovanja kandidata za izbor članova nadzornog odbora, organ nadležan za izbor postupa u skladu sa Zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima.

6.1.2. Nadzorni odbor

Nadzorni odbor je nadležan da:

- nadzire rad uprave,
- donosi poslovnik o svom radu,
- predlaže statut, etički kodeks i druge akte skupštini,
- predlaže imenovanje i razrješenje članova odbora za reviziju,
- imenuje i razrješava članove uprave u skladu sa postupcima utvrđenim statutom i zakonom
- donosi smjernice o nabavci i vrši nadzor nad njihovim provođenjem,
- odobrava preporuke odbora za reviziju o raspodjeli dobiti, te drugim pitanjima,
- daje ovlaštenje za ograničene aktivnosti u skladu sa ovim zakonom,
- daje upute direktoru za provođenje istrage u vezi sa učinjenim nepravilnostima,
- daje prijedlog skupštini o poslovnoj saradnji i povezivanju sa drugim preduzećima,
- donosi odluke o investiranju u skladu sa zakonom i statutom,
- daje prijedlog skupštini o osnivanju novih preduzeća,
- obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, statutom i aktima preduzeća.

Nadzorni odbor sastoji se od najmanje 3 člana.

Akcionari koji imaju najmanje 5% glasačkih prava imaju pravo na jedno mjesto u nadzornom odboru.

Člana nadzornog odbora iz reda akcionara iz prethodnog stava bira skupština na način utvrđen statutom, na prijedlog manjinskih akcionara sa najmanje 5% glasačkih prava.

U pogledu svake od internih kontrola utvrđenih u poglavlju III ovog zakona, predsjednik nadzornog odbora odgovoran je za sopstveno postupanje. Predsjednik nadzornog odbora dužan je da odredi svakom članu nadzornog odbora konkretnu

odgovornost za poštivanje i realizaciju relevantnih odredbi zakona kojima se navedena interna kontrola reguliše. Broj internih kontrola u nadležnosti člana nadzornog odbora može biti veći od jedne.

Predsjednik nadzornog odbora je solidarno odgovoran sa članom nadzornog odbora za izvršenje zadataka u okviru nadležnosti člana nadzornog odbora koji su utvrđeni u prethodnom stavu.

6.1.3. Uprava preduzeća

Upravu preduzeća (u daljem tekstu: uprava) čine direktor i izvršni direktori.

Nadležnost uprave je:

- izvještavanje nadzornog odbora na zahtjev nadzornog odbora,
- provođenje etičkog kodeksa,
- izrada i nadgledanje realizacije planova poslovanja,
- predlaganje i provođenje smjernica o nabavci te provođenje važećih propisa,
- utvrđivanje prijedloga o raspodjeli dobiti i pokriću gubitka,
- zapošljavanje i otpuštanje zaposlenih u skladu sa postupcima utvrđenim aktima preduzeća i važećim zakonima,
- davanje prijedloga nadzornom odboru o poslovnoj saradnji i povezivanju sa drugim preduzećima,
- davanje prijedloga nadzornom odboru o investicionim odlukama u skladu sa važećim zakonima o investicijama,
- davanje prijedloga nadzornom odboru o osnivanju novih preduzeća,
- obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, statutom i aktima preduzeća.

Upravu bira nadzorni odbor većinom glasova, na osnovu javnog konkursa, za izbor najbolje kvalifikovanog kandidata, prema operativnim i poslovnim potrebama preduzeća, a u skladu sa odredbama statuta preduzeća.

Za člana uprave preduzeća ne može biti imenovano lice koje obavlja izvršnu funkciju u političkoj stranci.

Direktor i izvršni direktori preduzeća podliježu dužnostima, odgovornostima i ograničenjima koja su utvrđena ovim zakonom za upravu.

U pogledu svake od internih kontrola utvrđenih u poglavlju III ovog zakona, direktor je odgovoran za imenovanje izvršnog direktora koji će imati konkretnu nadležnost za poštivanje i realizaciju odredbi zakona kojima se reguliše interna kontrola. Broj internih kontrola u nadležnosti izvršnog direktora može biti veći od jedne.

Direktor je solidarno odgovoran sa izvršnim direktorom za izvršenje zadataka u okviru nadležnosti izvršnog direktora koji su utvrđeni u prethodnom stavu.

Posebna odgovornost članova uprave prema preduzeću provodi se u skladu sa članom 268. Zakona o preduzećima.

7. PREDUZETNIK

Poslovanje samostalnih preduzetnika regulisano je Zakonom o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti, koji je na snazi od aprila 2002. godine i Zakonima o izmjenama i dopunama Zakona o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti iz 2003, 2004,

2006. i 2007. godine. Poredove osnovne zakonske regulative, primjenjuju se i odgovarajući materijalni propisi koji pobliže definišu način osnivanja i rada preduzetnika, zavisno od vrste preduzetničke djelatnosti.

Preduzetničkom djelatnošću, u smislu ovog Zakona, smatra se svaka privredna djelatnost utvrđena Zakonom o klasifikaciji djelatnosti koju fizičko lice obavlja proizvodnjom, prometom i pružanjem usluga na tržištu, radi sticanja dobiti i čije obavljanje nije uređeno ili zabranjeno posebnim zakonom. Preduzetničkom djelatnošću smatraju se i stari, umjetnički zanati i poslovi domaće radinosti.

Preduzetnik je fizičko lice koje obavlja registrovanu djelatnost i ima isti društveno-ekonomski položaj i ista prava i obaveze kao i drugi privredni subjekti. Za obavljanje preduzetničke djelatnosti preduzetnik osniva radnju ili, ako za obavljanje djelatnosti nije uslov poslovni prostor, prijavljuje samostalno obavljanje preduzetničke djelatnosti.

Preduzetnik može osnovati jednu ili više radnji i može u njima obavljati jednu ili više djelatnosti ako ispunjava uslove za obavljanje svake od tih djelatnosti. Radi zajedničkog obavljanja preduzetničke djelatnosti više fizičkih lica mogu osnovati ortačku radnju, ili registrovati zajedničko obavljanje djelatnosti za koje nije uslov poslovni prostor.

Djelatnosti za čije obavljanje nije potreban poslovni prostor su djelatnosti koje se mogu obavljati kod naručioca posla ili od mjesta do mjesta, a utvrđene su Pravilnikom o određivanju djelatnosti za čije obavljanje nije potreban poslovni prostor ("Službeni glasnik RS", broj: 49/02).

Kontrolna pitanja

1. Definiši pojam - preduzetnik.

8. PRIVREDNE ASOCIJACIJE

8.1. Privredne komore

Privredna komora Republike Srpske (u daljem tekstu: Komora) je nevladina, samostalna, stručno-poslovna organizacija, nezavisna i neprofitna javno-pravna asocijacija privrednih subjekata i privrednih asocijacija sa teritorije Republike Srpske.

Članovi Komore su: privredna društva, banke, osiguravajuća društva i druge finansijske organizacije koje obavljaju privrednu djelatnost u Republici Srpskoj.

Članovi Komore mogu biti: poslovna i stručna udruženja, interesne asocijacije, naučnoistraživačke i obrazovne institucije, savezi, fondacije, preduzetnici, zemljoradničke zadruge i drugi subjekti koji obavljaju djelatnost od značaja za privredu, ako pokažu interes za članstvo u Komori, a u skladu sa Statutom Komore.

Članstvo u Komori pravna lica iz stava 1. ovog člana stiču upisom osnivanja u sudski registar.

Djelatnost komore

Djelatnost Komore je:

- a) zastupanje interesa članova Komore pred organima zakonodavne i izvršne vlasti prilikom oblikovanja privrednog sistema, posebno u pripremi privrednog zakonodavstva, mjera i mehanizama privrednog sistema i mjera ekonomske politike, te davanje primjedbi i prijedloga organima državne uprave prilikom donošenja propisa od interesa za privredu,

- b) usklađivanje interesa članova Komore,
- c) razmjena iskustava među članovima Komore i programsko usmjeravanje i koordinacija aktivnosti privrednih subjekata u Republici Srpskoj,
- d) poslovno savjetovanje – pružanje pomoći prilikom osnivanja novih i transformacije postojećih privrednih društava,
- e) prezentacija privrede i promocija robe i usluga u zemlji i inostranstvu, organizovanje nastupa na sajmovima, organizovanje prezentacija i promocija, izdavanje promotivnih publikacija i kataloga, prezentovanje privrede posredstvom Interneta, glasila Komore i drugih promotivnih aktivnosti,
- f) unapređivanje preduzetništva i menadžmenta, praćenje i prenošenje međunarodnih iskustava u tim oblastima, a naročito menadžmenta u oblasti sistema kvaliteta,
- g) analiza tržišnih mogućnosti i uslova privrednog razvoja, poslovno povezivanje i informisanje,
- h) podsticanje istraživanja u oblasti naučnotehnološkog razvoja, usklađivanje privrednih i društvenih interesa u oblasti ekologije, podsticanje društveno odgovornog poslovanja,
- i) povećanje konkurentnosti privrede stalnim procesima stručnog i poslovnog obrazovanja i profesionalne edukacije,
- j) organizovanje jedinstvenog informacionog sistema Komore i uspostavljanje i vođenje Privrednog registra Republike Srpske,
- k) vršenje javnih ovlašćenja koja su povjerena Komori ovim zakonom i drugim zakonima i propisima,
- l) izdavanje odgovarajućih potvrda o bonitetu,
- m) preduzimanje mjera za podsticanje i razvoj dobrih poslovnih običaja i poslovnog morala,
- lj) obavljanje drugih poslova u skladu sa Zakonom, drugim propisima i aktima, te Statutom Komore.

O vršenju javnih ovlašćenja Komora podnosi izvještaj organu koji je propisan zakonom, odnosno propisima na osnovu kojih je Komori povjereno javno ovlašćenje.

Posredstvom Komore mogu se finansirati programi promocije privrede i teritorijalnog marketinga.

Komora ima pravo da pokreće inicijativu za donošenje zakona i drugih propisa iz oblasti privrednog sistema, da daje mišljenje na nacрте i prijedloge ekonomske politike i druge propise od interesa za privredne subjekte.

Narodna skupština Republike Srpske i Vlada Republike Srpske (u daljem tekstu: Vlada) dostavljaju na razmatranje Komori nacрте i prijedloge zakona i drugih propisa iz oblasti privrede i od interesa za privredu.

Vlada razmatra mišljenje Komore i obavještava je o svojim stavovima.

Komora ostvaruje saradnju sa Narodnom skupštinom Republike Srpske i Vladom u vezi sa pitanjima od interesa za privredu i određuje svoje predstavnike u radna tijela, u skladu sa posebnim propisima.

Privredna komora područja podstiče razvojne procese na svom prostoru djelovanja, vodeći računa o ukupnom razvoju, zajedničkim i međusobno usklađenim ciljevima i jedinstvenim interesima privrede.

Privredna komora područja može pred nadležnim opštinskim organima neposredno pokretati inicijative za donošenje propisa iz oblasti privrede i upućivati prijedloge radi rješavanja određenih pitanja i preduzimanja odgovarajućih mjera od interesa za privredu.

8.2. Zadružni savezi

Zadružni savezi su samostalne interesne i stručne poslovne organizacije, koje se osnivaju radi unapređenja djelatnosti zadruga i zaštite njihovih zajedničkih interesa.

Zadružni savezi se osnivaju po vrstama zadruga i za određenu teritoriju. Zadružni savez osnivaju zadruga, odnosno drugi zadružni savezi zaključivanjem ugovora o osnivanju i donošenjem pravila zadružnog saveza. Zadružni savez je pravno lice.

Kontrolna pitanja

1. Ko su članovi privredne komore Republike Srpske?